

EBA/GL/2021/02

1 marca 2021 r.

Wytyczne

na podstawie art. 17 i art. 18 ust. 4 dyrektywy (UE) 2015/849 dotyczących środków należytej staranności wobec klienta oraz czynników, które instytucje kredytowe i finansowe powinny uwzględnić podczas oceny ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związanego z indywidualnymi stosunkami gospodarczymi i transakcjami sporadycznymi („wytyczne w sprawie czynników ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu”) uchylające i zastępujące wytyczne JC/2017/37

1. Obowiązki dotyczące zgodności z przepisami i sprawozdawczości

Status niniejszych wytycznych

1. Niniejszy dokument zawiera wytyczne wydane na podstawie art. 16 rozporządzenia (UE) nr 1093/2010¹. Zgodnie z art. 16 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1093/2010 właściwe organy i instytucje finansowe muszą dołożyć wszelkich starań, by zastosować się do wytycznych.
2. W wytycznych określono stanowisko EUNB w sprawie właściwych praktyk nadzorczych w ramach Europejskiego Systemu Nadzoru Finansowego lub sposobu, w jaki należy stosować prawo Unii w danym obszarze. Właściwe organy określone w art. 4 pkt 2 rozporządzenia (UE) nr 1093/2010, do których wytyczne mają zastosowanie, powinny stosować się do wytycznych poprzez włączenie ich odpowiednio do swoich praktyk (np. poprzez dostosowanie swoich ram prawnych lub procesów nadzorczych), również w zakresie, w którym wytyczne są skierowane przede wszystkim do instytucji.

Wymogi sprawozdawcze

3. Zgodnie z art. 16 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1093/2010 właściwe organy mają obowiązek powiadomić EUNB do dnia (07.09.2021), czy stosują się lub czy zamierzają zastosować się do niniejszych wytycznych, albo uzasadnić, dlaczego się do nich nie stosują. W razie braku powiadomienia w wyznaczonym terminie EUNB uzna, że właściwe organy nie stosują się do niniejszych wytycznych. Powiadomienia należy wysyłać poprzez złożenie formularza dostępnego na stronie internetowej EUNB na adres compliance@eba.europa.eu z dopiskiem „EBA/GL/2021/02”. Powiadomienia przekazują osoby odpowiednio upoważnione do informowania o stosowaniu się do wytycznych w imieniu właściwych organów. Do EUNB należy także zgłaszać wszelkie zmiany dotyczące stosowania się do wytycznych.
4. Zgodnie z art. 16 ust. 3 powiadomienia publikuje się na stronie internetowej EUNB.

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Nadzoru (Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego), zmiany decyzji nr 716/2009/WE oraz uchylecia decyzji Komisji 2009/78/WE (Dz.U. L 331 z 15.12.2010, s. 12).

2. Przedmiot, zakres stosowania i definicje

Przedmiot

5. W niniejszych wytycznych określono czynniki, jakie instytucje powinny uwzględnić podczas oceny ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związanego z prowadzoną przez nie działalnością oraz ze stosunkami gospodarczymi lub transakcjami sporadycznymi z jakąkolwiek osobą fizyczną lub prawną („klient”). Wyjaśniono w nich również, jak instytucje powinny dostosować zakres środków należytej staranności wobec klienta, tak aby były spójne ze stwierdzonym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.
6. W niniejszych wytycznych skoncentrowano się głównie na ocenie ryzyka indywidualnych stosunków gospodarczych i transakcji sporadycznych, jednak instytucje powinny stosować je odpowiednio podczas oceny ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu w ramach swojej działalności zgodnie z art. 8 dyrektywy (UE) 2015/849.
7. Czynniki i środki opisane w niniejszych wytycznych nie są wyczerpujące, a w stosownych przypadkach instytucje powinny rozważyć inne czynniki i środki.

Zakres stosowania

8. Niniejsze wytyczne są skierowane do instytucji kredytowych i finansowych określonych w art. 3 pkt 1 i 2 dyrektywy (UE) 2015/849 oraz właściwych organów odpowiedzialnych za nadzorowanie przestrzegania przez te instytucje ich obowiązków w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.
9. Właściwe organy powinny korzystać z niniejszych wytycznych podczas oceny adekwatności strategii i procedur z obszaru oceny ryzyka oraz przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu w tych instytucjach.
10. Właściwe organy powinny również uwzględnić zakres, w jakim niniejsze wytyczne mogą być wykorzystywane przy ocenie ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związanego z ich sektorem, co stanowi część podejścia do nadzoru opartego na ryzyku. Europejski Urząd Nadzoru opublikował wytyczne w sprawie nadzoru opartego na ocenie ryzyka zgodnie z art. 48 ust. 10 dyrektywy (UE) 2015/849.
11. Stosowanie europejskiego systemu kar finansowych nie wchodzi w zakres niniejszych wytycznych.

Definicje

12. Do celów niniejszych wytycznych stosuje się następujące definicje:

- a) „właściwe organy” oznaczają właściwe organy w zakresie zapewnienia przestrzegania przez instytucje wymogów dyrektywy (UE) 2015/849 transponowanej do ustawodawstwa krajowego²;
- b) „instytucja” oznacza instytucję kredytową lub finansową określoną w art. 3 pkt 1 i 2 dyrektywy (UE) 2015/849;
- c) „ryzyko podstawowe” oznacza poziom ryzyka przed jego ograniczeniem;
- d) „jurysdykcje powiązane z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu” oznaczają państwa, w których występuje większe ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu na podstawie oceny czynników ryzyka wyznaczonych w tytule I niniejszych wytycznych. Wyklucza to „państwa trzecie wysokiego ryzyka” określone jako państwa, w których występują strategiczne braki w ich systemach przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, które to braki stwarzają znaczące zagrożenia dla systemu finansowego Unii (art. 9 dyrektywy (UE) 2015/849);
- e) „stosunki gospodarcze nawiązywane lub utrzymywane albo transakcje przeprowadzane bez fizycznej obecności klienta” oznaczają wszelkie transakcje lub stosunki gospodarcze, przy których nawiązywaniu lub utrzymywaniu albo, odpowiednio, przeprowadzaniu, klient nie jest fizycznie obecny, to znaczy nie znajduje się w tym samym miejscu fizycznym co instytucja lub osoba działająca w jej imieniu. Dotyczy to również sytuacji, w których tożsamość klienta jest weryfikowana za pomocą łącza wideo lub podobnych środków technologicznych;
- f) „transakcja sporadyczna” oznacza transakcję przeprowadzaną w ramach stosunków gospodarczych określonych w art. 3 pkt 13 dyrektywy (UE) 2015/849;
- g) „rachunek depozytowy” oznacza rachunek bankowy otwarty przez klienta, na przykład prawnika lub notariusza, w celu zdeponowania pieniędzy jego klientów. Pieniądze klientów będą deponowane wspólnie, a klienci nie będą mogli wydawać bankowi bezpośrednich dyspozycji dotyczących transakcji;
- h) „ryzyko szczątkowe” oznacza poziom ryzyka, który pozostaje po ograniczeniu jego skutków;
- i) „ryzyko” oznacza prawdopodobieństwo i skutki wystąpienia prania pieniędzy i finansowania terroryzmu;
- j) „apetyt na ryzyko” oznacza poziom ryzyka, jaki instytucja jest w stanie zaakceptować;
- k) „czynniki ryzyka” oznaczają zmienne, które albo same w sobie, albo w połączeniu mogą zwiększać lub zmniejszać ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu wynikające z danego stosunku gospodarczego lub transakcji sporadycznej;

² Zob. art. 4 pkt 2 ppkt (ii) rozporządzenia (UE) nr 1093/2010, art. 4 pkt 2 ppkt (ii) rozporządzenia (UE) nr 1094/2010 oraz art. 4 pkt 3 ppkt (ii) rozporządzenia (UE) nr 1093/2010.

- l) „podejście oparte na analizie ryzyka” oznacza podejście, w którym właściwe organy i instytucje określają, oceniają i rozumieją ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, na które narażone są instytucje, i podejmują środki przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu proporcjonalne do tych ryzyk;
- m) „bank fikcyjny” zgodnie z definicją zawartą w art. 3 pkt 17 dyrektywy (UE) 2015/849;
- n) „źródło finansowania” oznacza pochodzenie środków pieniężnych zaangażowanych w dany stosunek gospodarczy lub transakcję sporadyczną. Obejmuje ono zarówno działalność, jaką wygenerowały środki finansowe wykorzystane w stosunku gospodarczym, na przykład wynagrodzenie klienta, jak również środki, za pomocą których dokonano transferu środków pieniężnych;
- o) „źródło majątku” oznacza pochodzenie całkowitego majątku klienta, na przykład ze spadku lub oszczędności.

3. Wdrożenie

Data rozpoczęcia stosowania

1. Niniejsze wytyczne będą miały zastosowanie trzy miesiące po ich opublikowaniu we wszystkich językach urzędowych UE.

Tytuł I: Ogólne wytyczne

Niniejsze wytyczne składają się z dwóch części. Tytuł I zawiera postanowienia ogólne i ma zastosowanie do wszystkich instytucji. Tytuł II dotyczy konkretnych sektorów. Tytuł II sam w sobie jest niekompletny, dlatego powinien być czytany razem z tytułem I.

Wytyczna 1: Oceny ryzyka: kluczowe zasady dla wszystkich instytucji

- 1.1. Instytucje powinny upewnić się, że dogłębnie rozumieją ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, na jakie są narażone.

Uwagi ogólne

- 1.2. Aby wywiązać się ze swoich obowiązków określonych w dyrektywie (UE) 2015/849, instytucje powinny ocenić:

- a) ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, na które są narażone w wyniku charakteru i złożoności prowadzonej przez siebie działalności (ogólna ocena ryzyka); oraz
- b) ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, na jakie są narażone w wyniku nawiązania stosunku gospodarczego lub przeprowadzenia transakcji sporadycznej (indywidualne oceny ryzyka).

Każda ocena ryzyka powinna obejmować dwa oddzielne, lecz powiązane etapy:

- a) określenie czynników ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu oraz
- b) ocenę ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

- 1.3. Oceniając ogólny poziom szacunkowego ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związanego ze swoją działalnością oraz z poszczególnymi stosunkami gospodarczymi lub transakcjami sporadycznymi, instytucje powinny brać pod uwagę zarówno poziom ryzyka podstawowego, jak i jakość kontroli oraz inne czynniki ograniczające ryzyko.

- 1.4. Jak określono w art. 8 ust. 2 dyrektywy (UE) 2015/849, instytucje powinny rejestrować i dokumentować swoją ogólną ocenę ryzyka, a także wszelkie zmiany dokonane w tej ocenie ryzyka w sposób umożliwiający instytucji, a także właściwym organom, zrozumienie, w jaki sposób została ona przeprowadzona i dlaczego została przeprowadzona w określony sposób.

- 1.5. Instytucje będące instytucjami kredytowymi i instytucjami inwestycyjnymi powinny również odnieść się w tym kontekście do wytycznych EUNB dotyczących zarządzania wewnętrznego³.

Aktualizowanie ocen ryzyka

- 1.6. Instytucje powinny wprowadzić systemy i mechanizmy kontroli w celu dokonywania przeglądu swoich ocen ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związanego z prowadzoną przez nie działalnością oraz z indywidualnymi stosunkami gospodarczymi, aby zagwarantować, że ich ocena ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu jest aktualna i właściwa.
- 1.7. Systemy i mechanizmy kontroli, które instytucje powinny wprowadzić w celu zapewnienia aktualizacji indywidualnych i ogólnych ocen ryzyka, powinny obejmować:
- a) ustalenie na każdy rok kalendarzowy terminu, w którym będzie miała miejsce kolejna aktualizacja ogólnej oceny ryzyka, oraz ustalenie daty indywidualnej oceny ryzyka z uwzględnieniem ryzyka w celu zapewnienia włączenia nowych lub pojawiających się rodzajów ryzyka;
 - b) jeżeli przed tym terminem instytucja dowie się o pojawieniu się nowego ryzyka lub podwyższeniu poziomu istniejącego ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, wiedza ta powinna znaleźć jak najszybciej odzwierciedlenie w indywidualnych i ogólnych ocenach ryzyka; oraz
 - c) staranne odnotowywanie w danym okresie problemów, które mogłyby mieć wpływ na ocenę ryzyka, takich jak wewnętrzne raporty o podejrzanych transakcjach, brak zgodności i informacje od pracowników sprzedaży.
- 1.8. W ramach tych działań instytucje powinny zadbać o posiadanie systemów i kontroli w celu wykrywania pojawiającego się ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, a także o możliwość oceny takiego ryzyka, a w stosownych przypadkach o możliwość włączenia jej do ogólnych i indywidualnych ocen ryzyka w odpowiednim czasie.
- 1.9. Systemy i kontrole, które instytucje powinny wprowadzić w celu określenia pojawiającego się ryzyka, powinny obejmować:
- a) procesy mające na celu zagwarantowanie, że informacje wewnętrzne, takie jak informacje uzyskane w ramach bieżącego monitorowania stosunków gospodarczych przez instytucję, są regularnie poddawane przeglądowi w celu określenia tendencji i

³ Wytyczne dotyczące zarządzania wewnętrznego, EBA/GL/2017/11.

pojawiających się kwestii w odniesieniu zarówno do indywidualnych stosunków gospodarczych, jak i działalności instytucji;

- b) procesy gwarantujące regularne przeprowadzanie przez instytucje przeglądu odpowiednich źródeł informacji, w tym źródeł określonych w wytycznych 1.28–1.30, a w szczególności:
 - i. w odniesieniu do indywidualnych ocen ryzyka,
 - a. alertów terrorystycznych i systemów kar finansowych lub ich zmian, natychmiast po ich wydaniu lub zakomunikowaniu, oraz zapewnienie podjęcia niezbędnych działań; oraz
 - b. doniesień medialnych właściwych dla sektorów lub jurysdykcji, w których instytucja prowadzi działalność;
 - ii. w odniesieniu do ogólnych ocen ryzyka,
 - a. powiadomień i raportów organów ścigania;
 - b. tematycznych przeglądów i podobnych publikacji właściwych organów; oraz
 - c. procesów mających na celu pozyskiwanie i przegląd informacji na temat ryzyka, w szczególności ryzyka związanego z nowymi kategoriami klientów, państwami lub obszarami geograficznymi, nowymi produktami, nowymi usługami, nowymi kanałami dystrybucji oraz nowymi systemami i kontrolami zgodności;
 - c) zaangażowanie innych przedstawicieli sektora i właściwych organów (np. okrągłe stoły, konferencje i szkolenia) oraz zaangażowanie w procesy przekazywania informacji zwrotnych i ustaleń dla odpowiednich pracowników.

1.10. Instytucje powinny ustalać częstotliwość hurtowych przeglądów metod przeprowadzania ogólnej oceny ryzyka oraz indywidualnej oceny ryzyka z uwzględnieniem ryzyka.

Ogólne oceny ryzyka

1.11. Ogólne oceny ryzyka powinny pomagać instytucjom zrozumieć, w jakich obszarach są narażone na ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu i które obszary działalności powinni traktować w sposób uprzywilejowany w przeciwdziałaniu praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu.

1.12. W tym celu instytucje powinny przyjąć całościową wizję ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, na które są narażone, poprzez identyfikację i ocenę ryzyka prania

pieniędzy i finansowania terroryzmu powiązanego z oferowanymi produktami i usługami, jurysdykcjami, w których prowadzą działalność, klientami, których pozyskują, oraz transakcjami lub kanałami dostaw, których używają do obsługi swoich klientów.

1.13. Instytucje powinny:

- a) określić czynniki ryzyka na podstawie informacji pochodzących z różnych źródeł wewnętrznych i zewnętrznych, w tym ze źródeł wymienionych w wytycznych 1.30–1.31;
- b) uwzględnić odpowiednie czynniki ryzyka określone w tytułach I i II niniejszych wytycznych; oraz
- c) uwzględnić szersze, kontekstowe czynniki, takie jak ryzyko sektorowe i ryzyko geograficzne, które mogą mieć wpływ na ich profile ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

1.14. Instytucje powinny zadbać o to, by ich ogólna ocena ryzyka była dostosowana do profilu ich działalności oraz uwzględniała czynniki i rodzaje ryzyka charakterystyczne dla działalności instytucji, niezależnie od tego, czy instytucja sporządza własną ogólną ocenę ryzyka, czy też zleca sporządzenie ogólnej oceny ryzyka podmiotowi zewnętrznemu. Podobnie, jeżeli instytucja jest częścią grupy, która sporządza ocenę ryzyka dla całej grupy, instytucja ta powinna rozważyć, czy ocena ryzyka dla całej grupy jest wystarczająco szczegółowa i konkretna, aby odzwierciedlić działalność instytucji i ryzyko, na które jest ona narażona w związku z powiązaniem grupy z państwami i obszarami geograficznymi, oraz w razie potrzeby uzupełnić ocenę ryzyka dla całej grupy. Jeżeli grupa ma siedzibę w państwie, w którym występuje wysoki poziom korupcji, instytucja powinna uwzględnić to w swojej ocenie ryzyka, nawet jeśli w ocenie ryzyka dla całej grupy nie poruszono tej kwestii.

1.15. Ogólna ocena ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, która nie została dostosowana do konkretnych potrzeb i modelu biznesowego instytucji („gotowa ocena ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu”), lub ocena ryzyka dla całej grupy, która jest stosowana bezdyskusyjnie, prawdopodobnie nie spełni wymogów określonych w art. 8 dyrektywy (UE) 2015/849.

Proporcjonalność

1.16. Jak określono w art. 8 dyrektywy (UE) 2015/849, działania podejmowane przez instytucję w celu zidentyfikowania i oceny ryzyka związanego z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu w całej jej działalności muszą być proporcjonalne do charakteru i wielkości każdej instytucji. Małe instytucje, które nie oferują złożonych produktów ani usług i charakteryzują się ograniczoną ekspozycją lub ekspozycją o charakterze wyłącznie krajowym, nie potrzebują nadmiernie kompleksowej lub skomplikowanej oceny ryzyka.

Wdrożenie

- 1.17. Instytucje powinny:
- a) udostępnić ogólną ocenę ryzyka właściwym organom;
 - b) podjąć kroki w celu upewnienia się, że pracownicy rozumieją ogólną ocenę ryzyka oraz to, w jaki sposób wpływa ona na ich codzienną pracę, zgodnie z art. 46 ust. 1 dyrektywy (UE) 2015/849; oraz
 - c) informować kadrę kierowniczą wyższego szczebla o wynikach ogólnej oceny ryzyka oraz zapewniać, aby kadra ta otrzymała wystarczające informacje pozwalające jej zrozumieć i zająć stanowisko w sprawie ryzyka, na jakie narażona jest ich działalność.

Powiązanie ogólnej oceny ryzyka i indywidualnej oceny ryzyka

- 1.18. Instytucje powinny wykorzystywać ustalenia z ogólnej oceny ryzyka do informowania o swoich strategiach, środkach kontroli i procedurach w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, jak określono w art. 8 ust. 3 i 4 dyrektywy (UE) 2015/849. Instytucje powinny zapewnić, aby ich ogólna ocena ryzyka odzwierciedlała również kroki podjęte w celu oceny ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związanego z indywidualnymi stosunkami gospodarczymi lub transakcjami sporadycznymi oraz ich apetytu na ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.
- 1.19. W celu zapewnienia zgodności z wytyczną 1.18, a także mając na uwadze wytyczne 1.21 i 1.22, instytucje powinny wykorzystywać informacje z ogólnej oceny ryzyka na etapie wstępnej procedury należytej staranności wobec klienta, którą będą stosować w określonych sytuacjach oraz w odniesieniu do określonych typów klientów, produktów, usług i kanałów dostaw.
- 1.20. Indywidualne oceny ryzyka powinny być podstawą do przeprowadzenia ogólnej oceny ryzyka, ale nie mogą jej zastąpić.

Indywidualne oceny ryzyka

- 1.21. Instytucje powinny ustalić, na które rodzaje ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu są lub mogą być narażone w wyniku nawiązania lub utrzymania stosunku gospodarczego lub przeprowadzenia transakcji sporadycznej.
- 1.22. Podczas identyfikacji ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu powiązanego ze stosunkiem gospodarczym lub transakcją sporadyczną instytucje powinny uwzględnić odpowiednie czynniki ryzyka, w tym ustalić, kim jest ich klient, w jakich krajach lub na jakich obszarach geograficznych prowadzi działalność, jakich konkretnych

produktów, usług lub transakcji potrzebuje i jakich kanałów używa instytucja w celu dostarczenia tych produktów, usług lub transakcji.

Wstępna procedura należytej staranności wobec klienta

- 1.23. Przed nawiązaniem stosunku gospodarczego lub przeprowadzeniem transakcji sporadycznej instytucje powinny zastosować wstępną procedurę należytej staranności wobec klienta zgodnie z art. 13 ust. 1 lit. a), b) i c) oraz art. 14 ust. 4 dyrektywy (UE) 2015/849.
- 1.24. Wstępna procedura należytej staranności wobec klienta powinna obejmować co najmniej środki uwzględniające ryzyko w celu:
- a) ustalenia tożsamości klienta i, w razie potrzeby, beneficjenta rzeczywistego klienta;
 - b) weryfikacji tożsamości na podstawie wiarygodnych i niezależnych źródeł, a w razie potrzeby weryfikacji tożsamości beneficjenta rzeczywistego w taki sposób, aby instytucja była przekonana, że wie, kim jest beneficjent rzeczywisty; oraz
 - c) ustalenia celu i zamierzonego charakteru stosunków gospodarczych.
- 1.25. Instytucje powinny dostosować zakres wstępnych środków należytej staranności wobec klienta z uwzględnieniem ryzyka, biorąc pod uwagę wyniki ogólnej oceny ryzyka. Jeżeli istnieje prawdopodobieństwo, że ryzyko powiązane ze stosunkiem gospodarczym jest niskie, w zakresie dozwolonym w przepisach krajowych, instytucje mogą stosować uproszczone środki należytej staranności wobec klienta. Jeżeli istnieje prawdopodobieństwo, że ryzyko powiązane ze stosunkiem gospodarczym jest podwyższone, instytucje muszą stosować wzmożone środki należytej staranności wobec klienta.

Uzyskanie całościowego obrazu

- 1.26. Instytucje powinny zgromadzić wystarczające informacje, tak aby mieć pewność, że zidentyfikowały wszystkie istotne czynniki ryzyka na początku nawiązania stosunków gospodarczych oraz w trakcie trwania stosunków gospodarczych lub przed przeprowadzeniem transakcji sporadycznej. W razie potrzeby instytucje powinny stosować dodatkowe środki należytej staranności wobec klienta oraz oceniać te czynniki ryzyka, aby uzyskać całościowy obraz ryzyka związanego z konkretnymi stosunkami gospodarczymi lub transakcjami sporadycznymi.
- 1.27. Nie oczekuje się, że instytucje będą sporządzać pełny profil ryzyka klienta dla transakcji sporadycznych.

Bieżące środki należytej staranności wobec klienta

- 1.28. Instytucje powinny korzystać z informacji uzyskanych w trakcie trwania stosunków gospodarczych do celów indywidualnej oceny ryzyka (zob. „Monitorowanie” w wytycznej 4).

Źródła informacji

- 1.29. Aby zidentyfikować ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, instytucje powinny odwoływać się do informacji z różnych źródeł, do których dostęp można uzyskać indywidualnie lub za pomocą dostępnych narzędzi komercyjnych lub baz danych gromadzących informacje z różnych źródeł.

- 1.30. Instytucje powinny zawsze uwzględniać następujące źródła informacji:

- a) ponadnarodową ocenę ryzyka Komisji Europejskiej;
- b) wykaz państw trzecich wysokiego ryzyka opracowany przez Komisję Europejską;
- c) informacje rządowe, takie jak krajowe oceny ryzyka przeprowadzone przez rządy, oświadczenia i ostrzeżenia polityczne oraz uzasadnienia odpowiednich przepisów;
- d) informacje od organów regulacyjnych, takie jak wytyczne i argumenty dotyczące grzywien ustanowionych w przepisach wykonawczych;
- e) informacje pochodzące od jednostek analityki finansowej (FIU) oraz organów ścigania, takie jak raporty o zagrożeniach, alerty i typologie; oraz
- f) informacje uzyskane w ramach wstępnego procesu należytej staranności wobec klienta oraz bieżącego monitorowania.

- 1.31. Do innych źródeł informacji, które instytucje powinny rozważyć, należą m.in.:

- a) wiedza własna instytucji i jej doświadczenie zawodowe;
- b) informacje od podmiotów z branży, takie jak typologie i informacje dotyczące nowych zagrożeń;
- c) informacje od społeczeństwa obywatelskiego, takie jak wskaźniki postrzegania korupcji i raporty krajowe;
- d) informacje pochodzące od międzynarodowych organów normalizacyjnych, takie jak sprawozdania z wzajemnej oceny lub prawnie niewiążące czarne listy, w tym te wymienione w wytycznych 2.11–2.15;

- e) informacje z wiarygodnych źródeł otwartych, takich jak raporty w cieszących się uznaniem tytułach prasowych;
 - f) informacje od wiarygodnych organizacji handlowych, takie jak sprawozdania z oceny ryzyka i analizy; oraz
 - g) informacje od organizacji i akademii statystycznych.
- 1.32. Instytucje powinny określić rodzaj i liczbę źródeł z uwzględnieniem ryzyka, biorąc pod uwagę charakter i złożoność swojej działalności. Instytucje nie powinny zazwyczaj polegać tylko na jednym źródle w celu identyfikacji ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

Wytyczna 2: Określenie czynników ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu

- 2.1. Instytucje powinny określać czynniki ryzyka związane ze swoimi klientami, państwami lub obszarami geograficznymi, produktami i usługami oraz kanałami dostaw w sposób określony w niniejszych wytycznych, uwzględniając również niewyczerpujący wykaz czynników określonych w załącznikach II i III do dyrektywy (UE) 2015/849.
- 2.2. Instytucje powinny mieć na uwadze, że poniższe czynniki ryzyka nie są wyczerpujące i nie należy oczekiwać, że instytucje uwzględnią wszystkie czynniki ryzyka we wszystkich przypadkach.

Czynniki ryzyka związane z klientami

- 2.3. Przy określaniu ryzyka związanego z klientami, w tym z ich beneficjentami rzeczywistymi, instytucje powinny uwzględnić ryzyko związane z:
- a) działalnością gospodarczą lub zawodową klienta lub beneficjenta rzeczywistego klienta;
 - b) reputacją klienta i beneficjenta rzeczywistego klienta; oraz
 - c) charakterem i zachowaniem klienta i beneficjenta rzeczywistego klienta, w tym instytucje powinny sprawdzić, czy może to wskazywać na zwiększone ryzyko finansowania terroryzmu.
- 2.4. Czynniki ryzyka, które mogą być właściwe podczas określania ryzyka powiązanego z działalnością gospodarczą lub zawodową klienta lub beneficjenta rzeczywistego klienta, obejmują, co następuje:

- a) czy klient lub beneficjent rzeczywisty mają powiązania z sektorami, które są powszechnie kojarzone z wyższym ryzykiem korupcji, takimi jak budownictwo, farmacja i opieka zdrowotna, handel bronią i obrona, przemysł wydobywczy lub zamówienia publiczne?
- b) czy klient lub beneficjent rzeczywisty mają powiązania z sektorami, które są kojarzone z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, np. niektórymi przedsiębiorstwami świadczącymi usługi pieniężne, kasynami lub sprzedawcami metali szlachetnych?
- c) czy klient lub beneficjent rzeczywisty mają powiązania z sektorami, które obracają znacznymi kwotami środków pieniężnych?
- d) jeżeli klient jest osobą prawną, trustem lub innego rodzaju porozumieniem prawnym, jaki jest cel ich powołania? Na przykład, jaki jest charakter ich działalności?
- e) czy klient ma powiązania polityczne, np. czy jest osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne lub czy jego beneficjent rzeczywisty jest taką osobą? Czy klient lub beneficjent rzeczywisty ma jakiegokolwiek odpowiednie powiązania z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne, np. czy którykolwiek dyrektor klienta jest taką osobą, a jeżeli tak, to czy takie osoby sprawują istotną kontrolę nad klientem lub beneficjentem rzeczywistym? Jeżeli klient lub beneficjent rzeczywisty jest osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne, instytucje muszą zawsze stosować wzmożone środki należytej staranności zgodnie z art. 20 dyrektywy (UE) 2015/849;
- f) czy klient lub beneficjent rzeczywisty klienta pełni inną eksponowaną funkcję lub pełni inną ważną funkcję, która stwarza mu możliwość nadużywania swojej pozycji do pozyskania prywatnych korzyści? Na przykład czy są urzędnicy lokalni lub regionalni wyższego szczebla z możliwością wywierania wpływu na udzielanie zamówień publicznych, członkowie organów sportowych o wysokiej pozycji, którzy uczestniczą w podejmowaniu decyzji lub osoby indywidualne, które są znane z wpływu na rząd lub innych decydentów wyższego szczebla?
- g) czy klient jest osobą prawną podlegającą możliwym do wyegzekwowania wymogom dotyczącym ujawniania informacji, w wyniku których wiarygodne informacje na temat beneficjenta rzeczywistego klienta są dostępne publicznie (dotyczy to np. przedsiębiorstw notowanych na giełdzie, w przypadku których ujawnianie informacji stanowi warunek notowania)?
- h) czy klient jest instytucją kredytową lub finansową działającą na własny rachunek w obrębie jurysdykcji ze skutecznym systemem przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu i podlega nadzorowi pod kątem

spełniania wymogów lokalnych związanych z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu? Czy istnieje dowód na to, że klient był przedmiotem kar nadzorczych lub środków ścigania z tytułu nieprzestrzegania obowiązków związanych z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu lub szerszych wymogów dotyczących postępowania w ostatnich latach?

- i) czy klient jest podmiotem administracji publicznej lub przedsiębiorstwem z jurysdykcji o niskim poziomie korupcji?
- j) czy historia klienta lub beneficjenta rzeczywistego klienta jest spójna z wiedzą instytucji na temat wcześniejszych, obecnych i planowanych działań biznesowych, obrotu, źródła finansowania oraz źródła majątku klienta lub beneficjenta rzeczywistego klienta?

2.5. Przy określaniu ryzyka związanego z reputacją klienta lub beneficjentów rzeczywistych klienta istotne mogą być następujące czynniki ryzyka:

- a) czy istnieją niekorzystne doniesienia medialne lub inne odpowiednie źródła informacji na temat klienta, np. czy istnieją jakiegokolwiek domniemania działalności przestępczej lub terrorystycznej wobec klienta lub beneficjenta rzeczywistego? Jeżeli tak, czy są wiarygodne? Instytucje powinny m.in. ustalić wiarygodność domniemań na podstawie jakości i niezależności źródła danych oraz rzetelności doniesień o tych domniemaniach. Instytucje powinny mieć na uwadze, że sam brak wyroków skazujących może być niewystarczający, aby obalić domniemanie nadużycia;
- b) czy aktywa klienta, beneficjenta rzeczywistego lub innej osoby publicznej ściśle powiązanej z nimi zamrożono w wyniku postępowania administracyjnego lub karnego albo domniemania terroryzmu lub finansowania terroryzmu? Czy instytucja ma racjonalne powody, aby podejrzewać, że wobec klienta lub beneficjenta rzeczywistego klienta lub innej osoby publicznej powiązanej z nimi w przeszłości zastosowano zamrożenie aktywów?
- c) czy instytucja wie, czy klient lub beneficjent rzeczywisty byli przedmiotem zgłoszenia podejrzanych transakcji w przeszłości?
- d) czy instytucja ma jakiegokolwiek informacje wewnętrzne o rzetelności klienta lub beneficjenta rzeczywistego, uzyskane np. w toku długotrwałych stosunków gospodarczych?

2.6. Przy określaniu ryzyka związanego z charakterem i zachowaniem klienta lub beneficjenta rzeczywistego istotne mogą być czynniki ryzyka opisane poniżej. Instytucje powinny

pamiętać, że nie wszystkie z tych czynników ryzyka będą widoczne na samym początku; mogą się one ujawnić dopiero po nawiązaniu stosunków gospodarczych:

- a) czy klient ma uzasadnione powody, dla których nie może dostarczyć solidnych dowodów na potwierdzenie swojej tożsamości, być może dlatego, że ubiega się o azyl?
- b) czy instytucja ma jakiegokolwiek wątpliwości o prawdziwości lub dokładności tożsamości klienta lub beneficjenta rzeczywistego?
- c) czy istnieją przesłanki, że klient może próbować uniknąć nawiązania stosunków gospodarczych? Czy klient stara się na przykład przeprowadzić jedną transakcję lub kilka pojedynczych transakcji, w przypadku gdy nawiązanie stosunków gospodarczych mogłoby być bardziej opłacalne ekonomicznie?
- d) czy struktura własności i kontroli klienta jest przejrzysta i ma sens? Jeżeli struktura własności i kontroli klienta jest złożona i nieprzejrzysta, czy istnieje oczywiste handlowe lub zgodne z prawem wytłumaczenie?
- e) czy klient emituje akcje na okaziciela lub ma udziałowców nominowanych?
- f) czy klient jest osobą prawną lub porozumieniem prawnym, które mogłyby być używane jako spółki służące do przechowywania aktywów osobistych?
- g) czy istnieją rzetelne powody do zmian w strukturze własności i kontroli klienta?
- h) czy klient wymaga skomplikowanych transakcji, transakcji o nietypowo szerokim lub wyjątkowym zakresie lub ma nietypowy lub nieoczekiwany wzorzec bez wyraźnej podstawy ekonomicznej lub zgodnej z prawem lub rzetelnych argumentów handlowych? Czy istnieją podstawy do podejrzeń, że klient próbuje ukryć specjalne progi, takie jak te wyznaczone w art. 11 lit. b) dyrektywy (UE) 2015/849 i, w stosownym przypadku, w prawie krajowym?
- i) czy klient domaga się niepotrzebnych lub nieracjonalnych poziomów poufności? Czy na przykład klient niechętnie udostępnia informacje na temat środków należytej staranności wobec klienta lub czy wydaje się, że chce ukryć prawdziwy charakter swojej działalności?
- j) czy źródło majątku lub źródło finansowania klienta lub beneficjenta rzeczywistego można łatwo wytłumaczyć, na przykład działalnością zawodową, spadkiem lub inwestycjami? Czy wyjaśnienie jest wiarygodne?
- k) czy klient używa swoich produktów i usług w oczekiwany sposób po nawiązaniu stosunków gospodarczych?

- l) jeżeli klient nie jest rezydentem, czy jego potrzeby mogłyby zostać lepiej zaspokojone gdzie indziej? Czy istnieje rzetelne ekonomiczne i zgodne z prawem uzasadnienie dla wniosku klienta o dany rodzaj obsługi finansowej? Instytucje powinny mieć na uwadze, że art. 16 dyrektywy 2014/92/UE daje klientom, którzy są pełnoprawnymi rezydentami w Unii, prawo do otwarcia podstawowego rachunku płatniczego, jednak prawo to ma zastosowanie w zakresie, w jakim instytucje kredytowe mogą wypełniać obowiązki związane z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, o których mowa w art. 1 ust. 7 i art. 16 ust. 4 dyrektywy 2014/92/UE.

2.7. Określając ryzyko związane z charakterem i zachowaniem klienta lub beneficjenta rzeczywistego, instytucje powinny zwracać szczególną uwagę na czynniki ryzyka, które – choć nie są specyficzne dla finansowania terroryzmu – mogą wskazywać na zwiększone ryzyko finansowania terroryzmu, zwłaszcza w sytuacjach, w których występują również inne czynniki ryzyka związane z finansowaniem terroryzmu. W tym celu instytucje powinny rozważyć co najmniej następujące czynniki ryzyka:

- a) czy klient lub beneficjent rzeczywisty jest osobą znajdującą się na liście osób, grup i podmiotów zaangażowanych w akty terrorystyczne i podlegających środkom ograniczającym⁴ lub czy wiadomo, że ma bliskie osobiste lub zawodowe powiązania z osobami wpisanymi na takie listy (np. ponieważ jest w związku z taką osobą lub z nią mieszka)?
- b) czy klient lub beneficjent rzeczywisty jest osobą, o której publicznie wiadomo, że jest objęta dochodzeniem w sprawie działalności terrorystycznej lub została skazana za działalność terrorystyczną, lub czy wiadomo, że ma bliskie osobiste lub zawodowe powiązania z taką osobą (np. ponieważ jest w związku z taką osobą lub z nią mieszka)?
- c) czy klient przeprowadza transakcje charakteryzujące się przychodzącymi i wychodzącymi transferami środków pieniężnych z lub do państw, o których wiadomo, że działają w nich grupy popełniające przestępstwa terrorystyczne, które są znanymi źródłami finansowania terroryzmu lub które podlegają sankcjom międzynarodowym? Jeżeli tak, to czy te transfery można łatwo wytłumaczyć np. więzami rodzinnymi lub stosunkami handlowymi?

⁴ Zob. np. wspólne stanowisko Rady z dnia 27 grudnia 2001 r. w sprawie zastosowania szczególnych środków w celu zwalczania terroryzmu (2001/931/WPZiB) (Dz.U. L 344 z 28.12.2001, s. 0093); rozporządzenie Rady (WE) nr 2580/2001 z dnia 27 grudnia 2001 r. w sprawie szczególnych środków restrykcyjnych skierowanych przeciwko niektórym osobom i podmiotom mających na celu zwalczanie terroryzmu (Dz.U. L 344 z 28.12.2001, s. 70); rozporządzenie Rady (WE) nr 881/2002 z dnia 27 maja 2002 r. wprowadzające niektóre szczególne środki ograniczające skierowane przeciwko niektórym osobom i podmiotom związanym z organizacjami ISIL (Daisz) i Al-Kaida (Dz.U. L 139 z 29.5.2002, s. 9). Można również zapoznać się z mapą sankcji UE pod adresem: <https://www.sanctionsmap.eu/>

d) czy klient jest organizacją nienastawioną na zysk

- i. której działalność lub przywództwo są publicznie znane jako związane z ekstremizmem lub sympatiami terrorystycznymi? lub
- ii. których zachowania w zakresie transakcji charakteryzują się masowymi transferami dużych kwot funduszy do jurysdykcji związanych z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu oraz do państw trzecich wysokiego ryzyka?

e) czy klient przeprowadza transakcje charakteryzujące się dużymi przepływami pieniędzy w krótkim czasie, z udziałem organizacji nienastawionych na zysk o niejasnych powiązaniach (np. mają siedzibę w tej samej lokalizacji fizycznej; mają tych samych przedstawicieli lub pracowników lub posiadają wiele rachunków pod tymi samymi nazwami)?

f) czy klient dokonuje transferu środków pieniężnych lub zamierza go dokonać na rzecz osób, o których mowa w lit. a) i b)?

2.8. Oprócz źródeł informacji wymienionych w wytycznych 1.30 i 1.31 instytucje powinny zwrócić szczególną uwagę na typologie FATF dotyczące finansowania terroryzmu, które są regulacje aktualizowane⁵.

Państwa i obszary geograficzne

2.9. Przy identyfikacji ryzyka związanego z państwami i obszarami geograficznymi instytucje powinny rozważyć ryzyko związane z:

- a) jurysdykcjami, w których klient ma siedzibę lub miejsce zamieszkania, a beneficjent rzeczywisty jest rezydentem;
- b) jurysdykcjami, które są głównym miejscem prowadzenia działalności przez klienta i beneficjenta rzeczywistego; oraz
- c) jurysdykcjami, z którymi klient i beneficjent rzeczywisty mają odpowiednie powiązania osobiste lub biznesowe bądź prowadzą interesy finansowe lub prawne.

2.10. Instytucje powinny mieć na uwadze, że charakter i cel stosunków gospodarczych lub rodzaj działalności często będzie określał względne znaczenie czynników ryzyka danego państwa i obszaru geograficznego. Na przykład:

⁵ <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/ml-tf-risks.html>

- a) jeżeli fundusze używane w stosunku gospodarczym zostały wygenerowane za granicą, szczególne znaczenie będą miały poziom stwierdzonych przestępstw w obszarze prania pieniędzy i skuteczność krajowego systemu prawnego;
- b) jeżeli fundusze zostały pozyskane z jurysdykcji lub wysłane do jurysdykcji, w których znane są grupy dopuszczające się przestępstw terrorystycznych, instytucje powinny rozważyć, w jakim zakresie można by tego oczekiwać lub można by to podejrzewać, na podstawie tego, co instytucje wiedzą o celu i charakterze stosunku gospodarczego;
- c) jeżeli klient jest instytucją kredytową lub finansową, instytucje powinny zwracać szczególną uwagę na adekwatność krajowego systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu oraz skuteczność nadzorowania przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu;
- d) jeżeli klient jest trustem lub innego rodzaju porozumieniem prawnym lub posiada strukturę lub funkcje podobne do trustów, takie jak fiducie, fideicomiso, treuhand, instytucje powinny wziąć pod uwagę zakres, w jakim państwo, w którym zarejestrowany jest klient oraz, w stosownych przypadkach, beneficjent rzeczywisty, skutecznie przestrzega międzynarodowych standardów przejrzystości podatkowej i wymiany informacji.

2.11. Czynniki ryzyka, które instytucje powinny uwzględnić przy określaniu skuteczności systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu w danej jurysdykcji, obejmują, co następuje:

- a) czy Komisja uznała, że dane państwo wykazuje strategiczne braki w systemie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, zgodnie z art. 9 dyrektywy (UE) 2015/849? W takich przypadkach instytucje powinny odnieść się do wytycznych 4.53–4.57 w celu uzyskania wskazówek;
- b) czy prawo danego państwa zabrania wdrażania polityk i procedur obejmujących całą grupę, a w szczególności czy istnieją sytuacje, w których należy zastosować rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2019/758?
- c) czy więcej niż jedno wiarygodne i rzetelne źródło podaje informacje na temat jakości kontroli przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu w danej jurysdykcji, w tym informacje o jakości i skuteczności egzekwowania przepisów i kontroli? Przykłady ewentualnych źródeł obejmują wzajemne sprawozdania z oceny przygotowywane przez Grupę Specjalną ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy (FATF) lub organy regionalne będące odpowiednikami FATF (dobrym punktem wyjścia są kluczowe ustalenia, streszczenie i ocena zgodności z zaleceniami 10, 26 i 27 oraz natychmiastowe wyniki 3 i 4), przygotowany przez FATF wykaz jurysdykcji o wysokim ryzyku i

jurysdykcji niechętnych współpracy, oceny Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW) i sprawozdania w ramach programu oceny sektora finansowego. Instytucje powinny mieć na uwadze, że członkostwo FATF lub organu regionalnego będącego odpowiednikiem FATF (np. MoneyVal) nie oznacza samo w sobie, że system przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu w danej jurysdykcji jest adekwatny i skuteczny.

2.12. Instytucje powinny mieć na uwadze, że dyrektywa (UE) 2015/849 nie uznaje „równoważności” państw trzecich, a wykazy równoważnych jurysdykcji państw trzecich w państwach członkowskich UE nie są dłużej prowadzone. W zakresie dopuszczanym przez przepisy krajowe instytucje powinny mieć możliwość określania jurysdykcji o niższym ryzyku zgodnie z niniejszymi wytycznymi oraz załącznikiem II do dyrektywy (UE) 2015/849.

2.13. Czynniki ryzyka, które instytucje powinny uwzględnić przy określaniu poziomu ryzyka finansowania terroryzmu powiązanego z daną jurysdykcją, obejmują, co następuje:

- a) czy istnieją informacje, na przykład od organów ścigania lub z wiarygodnych i rzetelnych otwartych źródeł medialnych, z których wynika, że jurysdykcja finansuje lub wspiera działalność terrorystyczną, albo informacje ze źródeł oficjalnych, albo od grup zorganizowanych lub organizacji prowadzących działalność w obrębie tej jurysdykcji?
- b) czy istnieją informacje, na przykład od organów ścigania lub z wiarygodnych i rzetelnych otwartych źródeł medialnych, z których wynika, że grupy popełniające przestępstwa terrorystyczne prowadzą działalność w danym państwie lub na danym terytorium?
- c) czy jurysdykcja podlega karom finansowym, embargo lub środkom powiązanym z terroryzmem, finansowaniem terroryzmu lub proliferacji podjętym na przykład przez Organizację Narodów Zjednoczonych lub Unię Europejską?

2.14. Czynniki ryzyka, które instytucje powinny uwzględnić przy określaniu poziomu przejrzystości i zgodności z przepisami podatkowymi danej jurysdykcji, obejmują, co następuje:

- a) czy istnieją informacje z więcej niż jednego wiarygodnego i rzetelnego źródła, z których wynika, że dane państwo stosowało normy z zakresu międzynarodowej przejrzystości podatkowej i udostępniania informacji? Czy istnieją dowody na potwierdzenie, że odpowiednie zasady rzeczywiście zostały wdrożone w praktyce? Przykłady możliwych źródeł obejmują sprawozdania Światowego Forum Przejrzystości i Wymiany Informacji do Celów Podatkowych Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) zawierające klasyfikację jurysdykcji pod względem przejrzystości podatkowej i udostępniania informacji, oceny zobowiązania jurysdykcji do automatycznej wymiany informacji na podstawie wspólnego standardu do wymiany informacji, oceny zgodności z zaleceniami

FATF 9, 24 i 25 oraz natychmiastowymi wynikami 2 i 5 pochodzącymi od FATF lub organów regionalnych będących odpowiednikami FATF, oceny przeprowadzone w odniesieniu do unijnego wykazu jurysdykcji niechętnych współpracy do celów podatkowych, a także oceny MFW (np. oceny pracowników MFW dotyczące centrów *offshore*);

- b) czy jurysdykcja zobowiązała się do przyjęcia wspólnego standardu w zakresie automatycznej wymiany informacji finansowych, który został przyjęty przez G-20 w 2014 r., oraz skutecznie go wdrożyła?
- c) czy jurysdykcja wprowadziła wiarygodne i dostępne rejestry beneficjentów rzeczywistych?

2.15. Czynniki ryzyka, które instytucje powinny uwzględnić przy określaniu ryzyka związanego z poziomem stwierdzonych przestępstw z tytułu prania pieniędzy, obejmują, co następuje:

- a) czy istnieją informacje z wiarygodnych i rzetelnych źródeł publicznych na temat poziomu stwierdzonych przestępstw z tytułu prania pieniędzy wymienionych w art. 3 pkt 4 dyrektywy (UE) 2015/849, na przykład korupcji, przestępczości zorganizowanej, przestępstwa podatkowego lub poważnego nadużycia? Przykłady obejmują wskaźniki postrzegania korupcji, sprawozdania krajowe OECD z wdrażania konwencji OECD o zwalczaniu przekupstwa, a także światowe sprawozdanie Biura Narodów Zjednoczonych ds. Narkotyków i Przestępczości na temat narkotyków;
- b) czy istnieją informacje z więcej niż jednego wiarygodnego i rzetelnego źródła na temat zdolności systemu dochodzeniowego i sądowego jurysdykcji do skutecznego dochodzenia w sprawie tych przestępstw i ich ścigania?

Czynniki ryzyka związane z produktami, usługami i transakcjami

2.16. Przy identyfikacji ryzyka związanego ze swoimi produktami, usługami lub transakcjami instytucje powinny rozważyć ryzyko związane z:

- a) poziomem przejrzystości lub brakiem przejrzystości, jaki zapewnia dany produkt, dana usługa lub transakcja;
- b) kompleksowością produktu, usługi lub transakcji; oraz
- c) wartością lub wielkością produktu, usługi lub transakcji.

2.17. Czynniki ryzyka, które instytucje powinny brać pod uwagę przy określaniu ryzyka związanego z przejrzystością produktu, usługi lub transakcji, obejmują, co następuje:

- a) w jakim zakresie produkty lub usługi umożliwiają klientowi lub beneficjentowi rzeczywistemu, lub też strukturom beneficjenta zachowanie anonimowości lub ułatwienie ukrycia ich tożsamości? Przykłady takich produktów i usług obejmują akcje na okaziciela, depozyty powiernicze, podmioty offshorowe i niektóre trusty, a także podmioty prawne takie jak fundacje, które mogą być ukształtowane w taki sposób, aby wykorzystywać anonimowość i umożliwiać prowadzenie interesów z instytucjami przykrywkami lub przedsiębiorstwami z udziałowcami nominowanymi;
- b) w jakim zakresie istnieje możliwość, że osoba trzecia, która nie jest stroną stosunku gospodarczego, może dawać instrukcje, np. w przypadku niektórych odpowiednich stosunków z zakresu bankowości korespondenckiej?

2.18. Czynniki ryzyka, które instytucje powinny brać pod uwagę przy określaniu ryzyka związanego ze złożonością produktu, usługi lub transakcji, obejmują, co następuje:

- a) jak złożona jest transakcja i czy wymaga zaangażowania wielu stron lub wielu jurysdykcji, np. w przypadku niektórych transakcji finansowania operacji handlowych? Czy transakcje są przejrzyste, np. czy chodzi o regularne płatności na fundusz emerytalny?
- b) w jakim zakresie produkty lub usługi umożliwiają płatności dokonywane przez strony trzecie lub akceptują nadpłaty, jeżeli byłoby to normalnie oczekiwane? Jeżeli płatności osoby trzeciej są oczekiwane, czy instytucja zna tożsamość osoby trzeciej, np. czy jest to organ państwowy wypłacający świadczenia lub poręczyciel? Czy produkty lub usługi są finansowane wyłącznie w drodze transferu środków pieniężnych z własnego konta klienta w innej instytucji finansowej, która podlega standardom przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, porównywalnym do standardów wymaganych na mocy dyrektywy (UE) 2015/849?
- c) czy instytucja rozumie ryzyko związane ze swoim nowym lub innowacyjnym produktem albo nową lub innowacyjną usługą, zwłaszcza jeżeli wiąże się z korzystaniem z nowych technologii lub metod płatności?

2.19. Czynniki ryzyka, które instytucje powinny brać pod uwagę przy określaniu ryzyka związanego z wartością lub wielkością produktu, usługi lub transakcji, obejmują, co następuje:

- a) w jakim zakresie produkty lub usługi są gotówkochłonne, podobnie jak wiele usług płatniczych, lecz również niektóre rachunki bieżące?
- b) w jakim zakresie produkty lub usługi ułatwiają transakcje o wysokiej wartości lub skłaniają do takich transakcji? Czy istnieją pułapy wartości transakcji lub

poziomów premii, które mogłyby ograniczyć korzystanie z produktu lub usługi do celów prania pieniędzy i finansowania terroryzmu?

Czynniki ryzyka związane z kanałami dostaw

2.20. Przy identyfikacji ryzyka związanego ze sposobem uzyskania przez konsumenta pożądaných produktów lub usług instytucje powinny uwzględnić ryzyko związane z:

- a) zakresem utrzymywania stosunków gospodarczych w sposób pośredni oraz
- b) wszelkimi pośrednikami, z których instytucja może korzystać, i charakterem ich relacji z instytucją.

2.21. Przy ocenie ryzyka związanego ze sposobem uzyskania przez konsumenta produktów lub usług instytucje powinny uwzględnić szereg czynników, w tym:

- a) czy klient jest fizycznie obecny na potrzeby ustalenia tożsamości? Jeżeli nie, to czy instytucja
 - i. zastosowała rzetelną formę pośrednich środków należytej staranności wobec klienta; oraz
 - ii. czy podjęła działania zapobiegające posługiwaniu się dokumentem stwierdzającym tożsamość innej osoby lub oszustwom dotyczącym tożsamości?

W takich sytuacjach instytucje powinny stosować wytyczne 4.29–4.31.

- b) czy klient został wprowadzony przez inną część tej samej grupy finansowej, a jeżeli tak, to w jakim zakresie instytucja może polegać na tym wprowadzeniu jak na zapewnieniu, że klient nie narazi instytucji na nadmierne ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, oraz co instytucja zrobiła, aby upewnić się, że podmiot z grupy stosuje środki należytej staranności wobec klienta zgodne z normami Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) zgodnie z art. 28 dyrektywy (UE) 2015/849;
- c) czy klient został wprowadzony przez osobę trzecią, np. bank nienależący do tej samej grupy lub pośrednika, a jeżeli tak, to:
 - i. czy osoba trzecia jest osobą o uregulowanym statusie, podlegającą obowiązkom w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy, które są zgodne z obowiązkami określonymi w dyrektywie (UE) 2015/849, oraz czy osoba trzecia jest instytucją finansową lub jej główna działalność gospodarcza nie jest związana ze świadczeniem usług finansowych;

- ii. czy osoba trzecia stosuje środki należytej staranności wobec klienta, prowadzi dokumentację zgodnie z normami EOG, jest nadzorowana pod kątem zgodności z porównywalnymi obowiązkami w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu zgodnie z art. 26 dyrektywy (UE) 2015/849 oraz czy istnieją jakiegokolwiek przesłanki wskazujące na to, że poziom przestrzegania przez osobę trzecią obowiązujących przepisów lub regulacji w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu jest nieodpowiedni, np. czy osoba trzecia została ukarana za naruszenie obowiązków w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu;
- iii. czy taka osoba ma siedzibę w jurysdykcji powiązanej z podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu? Jeżeli strona trzecia ma siedzibę w państwie trzecim wysokiego ryzyka, które Komisja Europejska sklasyfikowała jako państwo o strategicznych brakach, instytucje nie mogą polegać na takiej stronie trzeciej. Jednakże w zakresie dopuszczanym przez ustawodawstwo krajowe korzystanie z jego usług jest możliwe, o ile pośrednik stanowi oddział lub spółkę zależną, w której inna instytucja z siedzibą w UE posiada udziały większościowe, a instytucja ma pewność, że pośrednik ten całkowicie spełnia wymogi strategii i procedur obowiązujących w całej grupie zgodnie z art. 45 dyrektywy (UE) 2015/849⁶.
- iv. co instytucja zrobiła, aby upewnić się, że:
 - a. osoba trzecia zawsze dostarcza niezbędny dokument tożsamości;
 - b. osoba trzecia dostarczy, natychmiast po otrzymaniu wezwania, odpowiednie kopie danych z identyfikacji i weryfikacji lub danych elektronicznych, o których mowa m.in. w art. 27 dyrektywy (UE) 2015/849;
 - c. jakość środków należytej staranności stosowanych przez osobę trzecią wobec klienta jest taka, że można na nich polegać; oraz
 - d. poziom środków należytej staranności stosowanych przez osobę trzecią wobec klienta jest współmierny do ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związanego ze stosunkami gospodarczymi, biorąc pod uwagę, że osoba trzecia będzie stosować środki należytej staranności wobec klienta do własnych celów i potencjalnie w innym kontekście;

⁶ Art. 26 ust. 2 dyrektywy (UE) 2015/849.

- d) czy klient został wprowadzony przez agenta, tj. bez bezpośredniego kontaktu z instytucją, oraz w jakim stopniu instytucja może mieć pewność, że agent uzyskał wystarczające informacje, aby zagwarantować, że instytucja zna swojego klienta oraz poziom ryzyka związanego ze stosunkami gospodarczymi;
- e) czy korzysta się z usług niezależnych lub powiązanych agentów, w jakim stopniu uczestniczą oni w bieżącym prowadzeniu działalności oraz jak wpływa to na wiedzę instytucji o kliencie i bieżące zarządzanie ryzykiem;
- f) w zakresie dozwolonym przez przepisy krajowe, gdy instytucja korzysta z usługodawcy zewnętrznego w odniesieniu do aspektów związanych ze swoimi obowiązkami w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, czy rozważyła, czy usługodawca zewnętrzny jest podmiotem zobowiązanym, oraz czy uwzględniła ryzyka określone w wytycznych EUNB dotyczących outsourcingu (EBA/GL/2019/02), w przypadku gdy wytyczne te mają zastosowanie.

Wytyczna 3: Ocena ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu

- 3.1. Instytucje powinny wykorzystywać zidentyfikowane przez siebie czynniki ryzyka do oceny ogólnego poziomu ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

Uzyskanie całościowego obrazu

- 3.2. Instytucje powinny uzyskać całościowy obraz zidentyfikowanych czynników ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, które wspólnie określą poziom ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu powiązanego ze stosunkiem gospodarczym, transakcją sporadyczną lub ich działalnością.
- 3.3. Instytucje powinny mieć na uwadze, że o ile dyrektywa (UE) 2015/849 lub przepisy krajowe nie stanowią inaczej, występowanie wyizolowanych czynników ryzyka niekoniecznie jest przesłanką do zakwalifikowania danego stosunku do kategorii wyższego lub niższego ryzyka.

Ważenie czynników ryzyka

- 3.4. W ramach oceny ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu instytucje mogą zdecydować o nadaniu czynnikom innej wagi w zależności od ich względnego znaczenia.
- 3.5. Przy ważeniu czynników ryzyka instytucje powinny dokonać świadomego osądu trafności różnych czynników ryzyka w kontekście stosunku gospodarczego lub transakcji sporadycznej lub swojej działalności. Często wynika to z przyznawania przez instytucje różnych „ocen” poszczególnym czynnikom; np. instytucje mogą zdecydować, że osobiste powiązania klienta

z jurysdykcją mającą związek z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu ma mniejsze znaczenie w kontekście cech danego produktu.

- 3.6. Ostatecznie waga nadana każdemu z tych czynników może różnić się w zależności od produktu i klienta (lub kategorii klientów), a także w zależności od instytucji. Przy ważeniu czynników ryzyka instytucje powinny zagwarantować, że:
- a) jeden czynnik nie ma nadmiernego wpływu na proces ważenia;
 - b) względy gospodarcze lub względy związane z zyskiem nie mają wpływu na ocenę ryzyka;
 - c) ważenie nie prowadzi do sytuacji, w której żadnego stosunku gospodarczego nie można sklasyfikować jako stosunku o wysokim ryzyku;
 - d) przeprowadzane przez instytucję ważenie nie może prowadzić do omijania przepisów dyrektywy (UE) 2015/849 lub przepisów krajowych dotyczących sytuacji, które zawsze są związane z wysokim ryzykiem prania pieniędzy; oraz
 - e) w razie potrzeby są w stanie pominąć automatycznie generowane oceny ryzyka. Uzasadnienie decyzji o pominięciu takich ocen powinno być odpowiednio udokumentowane.
- 3.7. Jeżeli instytucja wykorzystuje automatyczne systemy IT do przypisania ogólnych ocen ryzyka w celu sklasyfikowania stosunków gospodarczych lub transakcji sporadycznych i nie opracowuje ich wewnętrznie, lecz kupuje od dostawcy zewnętrznego, musi wiedzieć, jak system pracuje i jak łączy lub waży czynniki ryzyka w celu wygenerowania ogólnej oceny ryzyka. Instytucja musi zawsze mieć pewność, że przyznane oceny ryzyka odzwierciedlają podejście instytucji do ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, i być w stanie udowodnić to właściwemu organowi.

Klasyfikacja ryzyka

- 3.8. Instytucje powinny podjąć decyzję o najbardziej odpowiednim sposobie klasyfikacji ryzyka. Będzie to zależało od charakteru i wielkości działalności instytucji oraz rodzajów ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, na jakie jest narażona. Chociaż instytucje często klasyfikują ryzyko jako wysokie, średnie i niskie, inne klasyfikacje są możliwe.
- 3.9. Po dokonaniu oceny ryzyka oraz po uwzględnieniu zarówno ryzyka podstawowego, jak i wszelkich zidentyfikowanych czynników łagodzących ryzyko, instytucja powinna podzielić swoje linie biznesowe, jak również stosunki gospodarcze i transakcje sporadyczne na kategorie według postrzeganego poziomu ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

Wytyczna 4: Środki należytej staranności wobec klienta, które mają być stosowane przez wszystkie instytucje

- 4.1. Przeprowadzana przez instytucję ogólna ocena ryzyka i indywidualna ocena ryzyka powinny pomóc w ustaleniu, na czym instytucja powinna skoncentrować swoje działania w zakresie zarządzania ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, zarówno przy przyjmowaniu klienta, jak i przez cały czas trwania stosunków gospodarczych.
- 4.2. Instytucje powinny zapewnić, aby ich strategie i procedury w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu opierały się na ocenie ryzyka i ją odzwierciedlały.
- 4.3. Instytucje powinny również zapewnić, aby ich strategie i procedury przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu były łatwo dostępne, stosowane, skuteczne i zrozumiałe dla wszystkich odpowiednich pracowników.
- 4.4. Wypełniając wynikający z art. 8 dyrektywy 2015/849 obowiązek uzyskania zgody od kadry kierowniczej wyższego szczebla na wprowadzenie swoich strategii, środków kontroli i procedur w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, instytucje powinny zapewnić, aby kadra kierownicza wyższego szczebla miała dostęp do wystarczających danych, w tym do ogólnej oceny ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, w celu przyjęcia świadomej opinii na temat adekwatności i skuteczności tych strategii i procedur, a w szczególności strategii i procedur w zakresie należytej staranności wobec klienta.

Należyta staranność wobec klienta

- 4.5. Środki należytej staranności wobec klienta powinny pomóc instytucjom lepiej zrozumieć ryzyko powiązane z indywidualnymi stosunkami gospodarczymi i transakcjami sporadycznymi.
- 4.6. Instytucje muszą stosować wszystkie środki należytej staranności wobec klienta określone w art. 13 ust. 1 dyrektywy (UE) 2015/849, jednak mogą określić zakres tych środków z uwzględnieniem ryzyka.
- 4.7. Instytucje powinny jasno określić w swoich strategiach i procedurach:
 - a) kim jest klient oraz, w stosownych przypadkach, beneficjent rzeczywisty dla każdego rodzaju klienta oraz kategorii produktów i usług, a także czyją tożsamość należy zweryfikować do celów należytej staranności wobec klienta. Instytucje powinny zapoznać się z wytycznymi sektorowymi zawartymi w tytule II niniejszych wytycznych, które zawierają dalsze szczegóły dotyczące identyfikacji klientów i ich beneficjentów rzeczywistych;

- b) co stanowi transakcję sporadyczną w kontekście ich działalności oraz w którym momencie seria jednorazowych transakcji stanowi stosunki gospodarcze, a nie transakcję sporadyczną, biorąc pod uwagę czynniki takie jak częstotliwość lub regularność, z jaką klient powraca w przypadku transakcji sporadycznych, oraz zakres, w jakim oczekuje się, że stosunki wykażą element trwałości lub wydaje się, że wykażą element trwałości. Instytucje powinny zauważyć, że próg pieniężny w art. 11 lit. b) dyrektywy (UE) 2015/849 jest istotny tylko w zakresie, w jakim wywołuje bezwzględny wymóg stosowania środków należytej staranności wobec klienta; seria transakcji sporadycznych może stanowić stosunki gospodarcze nawet w przypadku nieosiągnięcia tego progu;
- c) jaki jest odpowiedni poziom i rodzaj środków należytej staranności wobec klienta, które instytucje będą stosować w odniesieniu do poszczególnych stosunków gospodarczych i transakcji sporadycznych;
- d) oczekiwany sposób weryfikacji tożsamości klienta oraz, w stosownych przypadkach, beneficjenta rzeczywistego oraz oczekiwany sposób ustalenia charakteru i celu stosunków gospodarczych;
- e) jaki poziom monitorowania ma być stosowany w jakich okolicznościach;
- f) w jaki sposób i w jakich sytuacjach słabsze formy identyfikacji i weryfikacji tożsamości mogą zostać zrekompensowane przez wzmożony monitoring; oraz
- g) apetyt instytucji na ryzyko.

4.8. Jak określono w art. 13 ust. 4 dyrektywy (UE) 2015/849, instytucje powinny być w stanie wykazać swojemu właściwemu organowi, że zastosowane środki należytej staranności wobec klienta są dostosowane do ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

Włączenie społeczne pod względem finansowym i de-risking

4.9. Termin „de-risking” odnosi się do decyzji podjętej przez instytucje o zaprzestaniu oferowania usług niektórym kategoriom klientów związanym z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. W związku z tym, że ryzyko związane z indywidualnymi stosunkami gospodarczymi będzie różne, nawet w ramach jednej kategorii, stosowanie podejścia z uwzględnieniem ryzyka nie wymaga od instytucji odmowy nawiązania lub zakończenia stosunków gospodarczych z całymi kategoriami klientów, do których jest przypisane większe ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Instytucje powinny starannie wyważyć potrzebę włączenia społecznego pod względem finansowym z potrzebą ograniczania ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

4.10. W ramach tych działań instytucje powinny wprowadzić odpowiednie i uwzględniające ryzyko strategie i procedury w celu zagwarantowania, że ich podejście do stosowania środków

należytej staranności wobec klienta nie skutkuje nieuzasadnionym uniemożliwieniem legalnym klientom dostępu do usług finansowych. Jeżeli klient z uzasadnionych i wiarygodnych powodów nie jest w stanie przedstawić tradycyjnych form dokumentacji tożsamości, instytucje powinny rozważyć ograniczenie ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu w inny sposób, w tym poprzez:

- a) dostosowanie poziomu i intensywności monitoringu w sposób współmierny do ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związanego z klientem, w tym ryzyka, że klient, który dostarczył gorszej jakości dokument tożsamości, może nie być tym, za kogo się podaje; oraz
- b) oferowanie wyłącznie podstawowych produktów i usług finansowych, które ograniczają możliwość nadużywania tych produktów i usług przez użytkowników do celów związanych z przestępstwami finansowymi. Takie podstawowe produkty i usługi mogą również ułatwić instytucjom identyfikację nietypowych transakcji lub schematów transakcji, w tym niezamierzonego wykorzystania produktu; ważne jest jednak, aby wszelkie ograniczenia były proporcjonalne i nie ograniczały w sposób nieuzasadniony lub niepotrzebny dostępu klientów do produktów i usług finansowych.

4.11. Instytucje mogą chcieć zapoznać się z opinią EUN w sprawie stosowania środków należytej staranności wobec klientów ubiegających się o azyl, którzy pochodzą z państw trzech lub terytoriów o wyższym poziomie ryzyka (EBA-OP-2016-07).

Beneficjenci rzeczywiści

4.12. Wypełniając swoje obowiązki określone w art. 13 ust. 1 lit. b) dyrektywy (UE) 2015/849, w celu zrozumienia struktury własności i kontroli klienta instytucje powinny podjąć co najmniej następujące kroki:

- a) instytucje powinny zapytać klienta, kim są ich beneficjenci rzeczywisti;
- b) instytucje powinny udokumentować uzyskane informacje;
- c) instytucje powinny następnie podjąć wszelkie niezbędne i uzasadnione środki w celu zweryfikowania informacji: aby to osiągnąć, instytucje powinny rozważyć wykorzystanie rejestrów beneficjentów rzeczywistych, jeśli są one dostępne;
- d) kroki b) i c) należy stosować z uwzględnieniem ryzyka.

Rejestry beneficjentów rzeczywistych

4.13. Instytucje powinny mieć na uwadze, że korzystanie z informacji zawartych w rejestrach beneficjentów rzeczywistych samo w sobie nie oznacza wywiązania się z obowiązku podjęcia odpowiednich i uwzględniających ryzyko środków w celu identyfikacji beneficjenta

rzeczywistego oraz weryfikacji jego tożsamości. Instytucje mogą być zmuszone do podjęcia dodatkowych kroków w celu identyfikacji i weryfikacji beneficjenta rzeczywistego, w szczególności w przypadku, gdy ryzyko związane ze stosunkami gospodarczymi jest zwiększone lub gdy instytucja ma wątpliwości, czy osoba wymieniona w rejestrze jest beneficjentem rzeczywistym.

Kontrola za pomocą innych środków

- 4.14. Wymóg identyfikacji oraz podejmowania wszelkich niezbędnych i uzasadnionych środków w celu weryfikacji tożsamości beneficjenta rzeczywistego odnosi się wyłącznie do osoby fizycznej, która ostatecznie jest właścicielem lub kontroluje klienta. Aby spełnić swoje obowiązki wynikające z art. 13 dyrektywy (UE) 2015/849, instytucje powinny jednak podejmować również uzasadnione środki w celu zrozumienia struktury własności i kontroli klienta.
- 4.15. Środki podejmowane przez instytucje w celu zrozumienia struktury własności i kontroli klienta powinny być wystarczające, aby utwierdzić instytucję w przekonaniu, że rozumie ryzyko związane z różnymi warstwami własności i kontroli. W szczególności instytucje powinny być przekonane, że:
- a) struktura własności i kontroli klienta nie jest nadmiernie złożona lub nieprzejrzysta; lub
 - b) złożone lub nieprzejrzyste struktury własności i kontroli mają uzasadnienie prawne lub ekonomiczne.
- 4.16. Aby wypełnić swoje obowiązki wynikające z art. 33 ust. 1 dyrektywy (UE) 2015/849, instytucje powinny zgłaszać do jednostki analityki finansowej, jeżeli struktura własności i kontroli klienta budzi podejrzenia i mają one uzasadnione podstawy, aby sądzić, że środki mogą stanowić dochody z działalności przestępczej lub są związane z finansowaniem terroryzmu.
- 4.17. Instytucje powinny zwracać szczególną uwagę na osoby, które mogą sprawować „kontrolę w inny sposób” zgodnie z art. 3 pkt 6 lit. a) ppkt (i) dyrektywy (UE) 2015/849. Przykłady sprawowania „kontroli w inny sposób”, które instytucje powinny rozważyć, obejmują m.in.:
- a) kontrolę bez własności bezpośredniej, np. poprzez bliskie związki rodzinne lub związki historyczne lub umowne;
 - b) używanie, korzystanie lub czerpanie korzyści z aktywów będących własnością klienta;
 - c) odpowiedzialność za decyzje strategiczne, które mają zasadniczy wpływ na praktyki gospodarcze lub ogólny kierunek działania osoby prawnej.

- 4.18. Instytucje powinny zdecydować, uwzględniając ryzyko, czy należy zweryfikować strukturę własności i kontroli klienta.

Identyfikacja osób zajmujących wyższe stanowiska kierownicze

- 4.19. W przypadku gdy klient jest osobą prawną, instytucje powinny dołożyć wszelkich starań, aby zidentyfikować beneficjenta rzeczywistego zgodnie z definicją zawartą w art. 3 pkt 6 lit. a) ppkt (i) dyrektywy (UE) 2015/849.
- 4.20. Instytucje powinny decydować się na identyfikację osób zajmujących wyższe stanowiska kierownicze jako beneficjentów rzeczywistych tylko wtedy, gdy:
- a) wyczerpały wszystkie możliwe sposoby identyfikacji osoby fizycznej, która ostatecznie jest właścicielem lub kontroluje klienta;
 - b) ich niezdolność do zidentyfikowania osoby fizycznej, która ostatecznie jest właścicielem lub kontroluje klienta, nie daje podstaw do podejrzeń o ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu; oraz
 - c) są one przekonane, że podany przez klienta powód, dla którego nie można zidentyfikować osoby fizycznej, która ostatecznie jest właścicielem klienta lub sprawuje nad nim kontrolę, jest wiarygodny.
- 4.21. Przy podejmowaniu decyzji o tym, którego z urzędników zajmujących wyższe stanowiska kierownicze lub których z tych urzędników należy zidentyfikować jako beneficjentów rzeczywistych, instytucje powinny rozważyć, kto ponosi ostateczną i ogólną odpowiedzialność za klienta i podejmuje wiążące decyzje w imieniu klienta.
- 4.22. W takich przypadkach instytucje powinny jasno udokumentować swoje powody do zidentyfikowania osoby zajmującej wyższe stanowisko kierownicze, a nie beneficjenta rzeczywistego klienta, i muszą przechowywać dokumentację swoich działań⁷.

Identyfikacja beneficjenta rzeczywistego administracji publicznej lub przedsiębiorstwa państwowego

- 4.23. W przypadku gdy klientem jest administracja publiczna lub przedsiębiorstwo państwowe, instytucje powinny stosować się do wskazówek zawartych w wytycznych 4.21 i 4.22, aby zidentyfikować osobę zajmującą wyższe stanowisko kierownicze.
- 4.24. W takich przypadkach, a w szczególności, gdy ryzyko związane ze stosunkami jest podwyższone, np. dlatego, że przedsiębiorstwo państwowe pochodzi z państwa kojarzonego z wysokim poziomem korupcji, instytucje powinny podjąć kroki

⁷ Art. 3 pkt 6 lit. a) ppkt (ii) dyrektywy (UE) 2015/849.

uwzględniające ryzyko, aby ustalić, że osoba, którą zidentyfikowały jako beneficjenta rzeczywistego, jest odpowiednio upoważniona przez klienta do działania w jego imieniu.

- 4.25. Instytucje powinny również należycie uwzględniać możliwość, że osoba ds. klienta zajmująca wyższe stanowisko kierownicze może być osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne. Jeżeli tak jest, instytucje muszą stosować wzmożone środki należytej staranności wobec tej osoby zgodnie z art. 18 dyrektywy (UE) 2015/849, a także ocenić, czy zakres, w jakim osoba zajmująca eksponowane stanowisko polityczne może wpływać na klienta, powoduje zwiększone ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu oraz czy konieczne może być zastosowanie wobec klienta wzmożonych środków należytej staranności.

Potwierdzenie tożsamości

- 4.26. Aby wywiązać się ze swoich obowiązków wynikających z art. 13 ust. 1 lit. a) i b) dyrektywy (UE) 2015/849, instytucje powinny zweryfikować tożsamość swojego klienta oraz, w stosownych przypadkach, tożsamość beneficjentów rzeczywistych, na podstawie rzetelnych i niezależnych informacji i danych, niezależnie od tego, czy uzyskano je zdalnie, drogą elektroniczną, czy w formie dokumentu.
- 4.27. Instytucje powinny określić w swoich strategiach i procedurach, które informacje i dane będą traktować jako rzetelne i niezależne do celów należytej staranności wobec klienta. W ramach tej decyzji instytucje powinny rozważyć:
- a) co sprawia, że dane lub informacje są rzetelne. Instytucje powinny rozważyć różne stopnie wiarygodności, które powinny określić na podstawie:
 - i. stopnia, w jakim klient musiał poddać się określonym kontrolom, aby uzyskać dostarczone informacje lub dane;
 - ii. oficjalnego statusu, jeśli taki istnieje, osoby lub instytucji, która przeprowadziła te kontrole;
 - iii. poziomu pewności związanego z każdym zastosowanym systemem identyfikacji cyfrowej; oraz
 - iv. łatwości, z jaką dostarczone informacje lub dane dotyczące tożsamości mogą zostać sfałszowane;
 - b) co sprawia, że dane lub informacje są niezależne. Instytucje powinny rozważyć różne stopnie niezależności, które powinny określić w oparciu o zakres, w jakim osoba lub instytucja, która pierwotnie wydała lub dostarczyła dane lub informacje:
 - i. jest związana z klientem bezpośrednimi więzami osobistymi, zawodowymi lub rodzinnymi; oraz

- ii. mogła znaleźć się pod bezpodstawnym wpływem klienta.

W większości przypadków instytucje powinny być w stanie traktować informacje lub dane wydane przez rząd jako zapewniające najwyższy poziom niezależności i wiarygodności.

- 4.28. Instytucje powinny ocenić ryzyko związane z każdym rodzajem dostarczonych dowodów oraz zastosowaną metodą identyfikacji i weryfikacji, a także zapewnić, aby wybrana metoda i rodzaj były współmierne do ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związanego z klientem.

Sytuacje niebezpośrednie

- 4.29. Aby wywiązać się ze swoich obowiązków wynikających z art. 13 ust. 1 dyrektywy (UE) 2015/849, w przypadku gdy stosunki gospodarcze są inicjowane, nawiązywane lub prowadzone w sytuacjach niebezpośrednich lub transakcje sporadyczne są przeprowadzane w sytuacjach niebezpośrednich, instytucje powinny:

- a) podjąć odpowiednie środki w celu upewnienia się, że klient jest tym, za kogo się podaje; oraz
- b) ocenić, czy charakter stosunków lub transakcji sporadycznych, które nie są nawiązywane w sposób bezpośredni, powoduje zwiększone ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, a jeżeli tak, odpowiednio dostosowują swoje środki należytej staranności wobec klienta. Oceniając ryzyko związane ze stosunkami przeprowadzanymi bez fizycznej obecności klienta, instytucje powinny uwzględniać czynniki ryzyka określone w wytycznej 2.

- 4.30. Jeżeli ryzyko powiązane ze stosunkiem przeprowadzanym bez fizycznej obecności klienta lub transakcją sporadyczną jest podwyższone, instytucje powinny stosować wzmożone środki należytej staranności zgodnie z wytycznymi 4.46. Instytucje powinny rozważyć w szczególności, czy właściwe byłoby zastosowanie wzmożonych środków weryfikacji tożsamości klienta lub wzmożonego bieżącego monitorowania stosunków.

- 4.31. Instytucje powinny mieć na uwadze fakt, że stosowanie elektronicznych środków identyfikacji samo w sobie nie powoduje zwiększonego ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, w szczególności w przypadku, gdy te elektroniczne środki zapewniają wysoki poziom pewności zgodnie z rozporządzeniem (UE) 910/2014.

Wykorzystanie innowacyjnych środków technologicznych do weryfikacji tożsamości

- 4.32. Dyrektywa (UE) 2015/849 jest neutralna pod względem technologicznym i instytucje mogą zdecydować się na wykorzystanie środków elektronicznych lub dokumentowych lub ich kombinacji w celu potwierdzenia tożsamości swoich klientów; jednak zgodnie z art. 13 ust. 1

lit. a) dyrektywy (UE) 2015/849 instytucje powinny upewnić się, że dowody te opierają się na danych lub informacjach pochodzących z rzetelnych i niezależnych źródeł.

4.33. Instytucje, które wykorzystują lub zamierzają wykorzystywać innowacyjne środki technologiczne do celów identyfikacji i weryfikacji, powinny ocenić, w jakim stopniu wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań technologicznych może zniwelować lub zwiększyć ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, w szczególności w sytuacjach niebezpośrednich. W ramach swojej oceny instytucje powinny mieć jasny pogląd na następujące kwestie:

- a) ryzyko związane z technologiami informacyjno-komunikacyjnymi i bezpieczeństwem, w szczególności ryzyko, że innowacyjne rozwiązanie może być nieodpowiednie lub zawodne, lub że może zostać zmanipulowane;
- b) ryzyko jakościowe, w szczególności ryzyko, że źródła informacji wykorzystywane do celów weryfikacji nie są wystarczająco niezależne i rzetelne, a zatem nie są zgodne z prawem Unii lub prawem krajowym; oraz ryzyko, że zakres weryfikacji tożsamości zapewniany przez innowacyjne rozwiązanie nie jest współmierny do poziomu ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związanego ze stosunkami gospodarczymi;
- c) ryzyko prawne, w szczególności ryzyko, że dostawca rozwiązań technologicznych nie przestrzega obowiązujących przepisów o ochronie danych; oraz
- d) ryzyko oszustwa polegającego na posługiwaniu się dokumentem stwierdzającym tożsamość innej osoby, czyli ryzyko, że klient nie jest tym, za kogo się podaje. Instytucje powinny również rozważyć ryzyko, że dana osoba nie jest prawdziwą osobą.

4.34. Instytucje, które korzystają z usług dostawcy zewnętrznego, zamiast we własnym zakresie opracowywać innowacyjne rozwiązanie, pozostają ostatecznie odpowiedzialne za wypełnianie swoich obowiązków w zakresie należytej staranności wobec klienta. Powinny one mieć jasność co do swoich relacji z dostawcą innowacyjnego rozwiązania (np. czy jest to relacja outsourcingowa, czy też korzystanie z innowacyjnego rozwiązania stanowi formę polegania na osobie trzeciej zgodnie z sekcją 4 dyrektywy (UE) 2015/849), a także podjąć wystarczające kroki, aby mieć pewność, że dostawca innowacyjnego rozwiązania:

- a) jest zarejestrowany w odpowiednich organach krajowych w celu dostępu do danych osobowych i ich przechowywania z zachowaniem norm prawnych UE, zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2016/679 (ogólne rozporządzenie o ochronie danych (RODO)⁸ oraz przepisami, na mocy których RODO zostało wdrożone;

⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), (Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 1).

- b) uzyskuje dostęp i wykorzystuje wystarczający zakres danych z różnych źródeł i na przestrzeni czasu, uwzględniając w szczególności następujące elementy:
 - i. elektroniczne materiały dowodowe oparte na paszporcie klienta prawdopodobnie nie będą wystarczające w sytuacji niebezpośredniej, bez towarzyszących im kontroli mających na celu zagwarantowanie, że klient jest tym, za kogo się podaje, oraz że dokument nie został sfałszowany; oraz
 - ii. jest mało prawdopodobne, aby pojedyncze źródło danych lub pojedynczy punkt w czasie były wystarczające do spełnienia standardów weryfikacji w większości sytuacji;
 - c) jest umownie zobowiązany do przestrzegania obowiązków wymaganych na mocy zawieranych przez nich umów oraz wiążących norm prawa Unii i przepisów krajowych, a także do niezwłocznego informowania instytucji w przypadku jakichkolwiek zmian; oraz
 - d) działa w sposób przejrzysty, tak aby instytucja w każdym momencie wiedziała, jakie kontrole przeprowadzono, z jakich źródeł korzystano, jakie były wyniki i jak solidne były te wyniki.
- 4.35. Jeżeli dostawca zewnętrzny jest instytucją mającą siedzibę w państwie trzecim, instytucja powinna zagwarantować, że rozumie związane z tym ryzyko prawne i operacyjne oraz wymogi w zakresie ochrony danych, a także skutecznie ogranicza to ryzyko.
- 4.36. Instytucje powinny być przygotowane do wykazania przed właściwymi organami, że zastosowanie danego innowacyjnego rozwiązania jest właściwe.
- 4.37. Instytucje mogą chcieć odnieść się do wspólnej opinii Europejskiego Urzędu Nadzoru z 2018 r. w sprawie wykorzystania innowacyjnych rozwiązań w procedurze zachowania należytej staranności wobec klienta, która to opinia zawiera dalsze szczegóły dotyczące tych kwestii.

Ustalenie charakteru stosunków gospodarczych i określenie ich celu

- 4.38. Środki podejmowane przez instytucje w celu ustalenia charakteru i celu stosunków gospodarczych powinny być współmierne do ryzyka związanego z danym stosunkiem oraz wystarczające, aby umożliwić instytucji zrozumienie, kim jest klient oraz kim są jego beneficjenci rzeczywiści. Instytucje powinny przynajmniej podjąć kroki w celu zrozumienia:
- a) charakteru działalności lub biznesu klienta;
 - b) dlaczego klient wybrał produkty i usługi instytucji;
 - c) wartości i źródeł finansowania, które będą przepływać przez rachunek;

- d) w jaki sposób klient będzie korzystał z produktów i usług instytucji;
- e) czy klient nawiązał stosunki gospodarcze z innymi częściami instytucji lub jej szerszej grupy oraz w jakim stopniu wpływa to na zrozumienie klienta przez instytucję; oraz
- f) co stanowi „normalne” zachowanie w przypadku tego klienta lub kategorii klientów.

4.39. Instytucje powinny odnieść się do czynników ryzyka zawartych w pkt 2.4–2.6 niniejszych wytycznych.

Uprozczone środki należytej staranności wobec klienta

4.40. W zakresie dopuszczonym przez przepisy krajowe instytucje mogą stosować uproszczone środki należytej staranności wobec klienta w sytuacji, gdy ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu powiązane ze stosunkiem gospodarczym zostało ocenione jako niskie. Uprozczone środki należytej staranności nie zwalniają z jakichkolwiek środków należytej staranności wobec klienta, jednakże instytucje mogą dostosować wielkość, czas lub typ każdego środka lub wszystkich środków należytej staranności w taki sposób, aby był spójny ze stwierdzonym niskim ryzykiem.

4.41. Uprozczone środki należytej staranności, które instytucje mogą stosować, obejmują m.in. poniższe czynności:

- a) dostosowanie czasu środków należytej staranności wobec klienta, np. jeżeli produkt lub transakcja ma cechy, które ograniczają jego/jej wykorzystanie do celów prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, np. przez:
 - i. weryfikację tożsamości klienta lub beneficjenta rzeczywistego w trakcie nawiązywania stosunku gospodarczego lub
 - ii. weryfikację tożsamości klienta lub beneficjenta rzeczywistego w momencie, gdy transakcja przekroczy określony pułap lub po upływie racjonalnego okresu. Instytucje muszą mieć pewność, że:
 - a. nie będzie to faktycznie prowadzić do zwolnienia ze środków należytej staranności wobec klienta, co oznacza, że instytucje muszą zagwarantować, że tożsamość klienta lub beneficjenta rzeczywistego zostanie ostatecznie sprawdzona;
 - b. pułap lub limit czasu został wyznaczony na rozsądnie niskim poziomie (choć, jeżeli chodzi o finansowanie

- terroryzmu, instytucje powinny mieć na uwadze, że sam niski pułap może nie wystarczać, aby ograniczyć ryzyko);
- c. wprowadziły system, który pozwala wykryć osiągnięcie pułapu lub limitu czasu oraz
 - d. nie odraczają środków należytej staranności wobec klienta ani nie opóźniają uzyskania odpowiednich informacji na temat klienta, jeżeli mające zastosowanie przepisy, np. rozporządzenie (UE) 2015/847 lub przepisy prawa krajowego, nakładają wymóg uzyskania takich informacji od razu;
- b) dostosowanie ilości informacji uzyskanych w celu identyfikacji, weryfikacji lub monitorowania, np. przez:
- i. weryfikację tożsamości na podstawie informacji uzyskanych z tylko jednego wiarygodnego, rzetelnego i niezależnego dokumentu lub źródła danych lub
 - ii. przyjęcie założenia w kwestii charakteru i celu stosunku gospodarczego, ponieważ produkt jest przeznaczony do jednego konkretnego celu, jak w przypadku pracowniczego programu emerytalnego lub karty podarunkowej do centrum handlowego;
- c) dostosowanie jakości lub źródła informacji uzyskanych w celu identyfikacji, weryfikacji lub monitorowania, np. przez:
- i. zaakceptowanie informacji uzyskanych od klienta zamiast z niezależnego źródła podczas weryfikacji tożsamości beneficjenta rzeczywistego (należy mieć na uwadze, że nie jest to dozwolone w przypadku weryfikacji tożsamości klienta) lub
 - ii. jeżeli ryzyko związane ze wszystkimi aspektami stosunku gospodarczego jest bardzo niskie, poleganie na źródle finansowania w celu spełnienia niektórych wymogów należytej staranności wobec klienta, na przykład jeżeli środki pochodzą ze świadczeń państwowych lub jeżeli środki zostały przelane z konta w imieniu klienta na instytucję z EOG;
- d) dostosowanie częstotliwości aktualizacji i przeglądów środków należytej staranności wobec klienta w ramach stosunku gospodarczego, na przykład przeprowadzanie aktualizacji i przeglądów tylko wtedy, gdy występują zdarzenia uruchamiające, tj. kiedy zamierza skorzystać z nowego produktu lub nowej usługi lub jeżeli zostanie osiągnięty określony pułap transakcji; instytucje muszą mieć

pewność, że w rzeczywistości nie prowadzi to do zwolnienia z obowiązku aktualizowania informacji na temat należytej staranności względem klienta;

- e) dostosowanie częstotliwości i intensywności monitorowania transakcji, na przykład przez monitorowanie transakcji wyłącznie powyżej określonego pułapu. Jeżeli instytucje zdecydują się na takie rozwiązanie, muszą dopilnować, aby pułap został wyznaczony na rozsądnym poziomie, i zagwarantować systemy identyfikacji powiązanych transakcji, które, wspólnie, przekroczyłyby taki pułap.

- 4.42. W tytule II wymieniono dodatkowe uproszczone środki należytej staranności, które mogą być szczególnie przydatne w różnych sektorach.
- 4.43. Informacje, które instytucje uzyskują, stosując uproszczone środki należytej staranności, muszą dawać racjonalną pewność, że ich ocena ryzyka powiązanego ze stosunkiem gospodarczym, z której wynika, że jest ono niskie, jest uzasadniona. Muszą być również wystarczające, aby zapewniać instytucji dostateczne dane na temat charakteru stosunku gospodarczego i umożliwiać wykrycie wszelkich nietypowych lub podejrzanych transakcji. Uproszczone środki należytej staranności nie zwalniają instytucji ze zgłaszania FIU podejrzanych transakcji.
- 4.44. Jeżeli istnieją przesłanki, że ryzyko może nie być niskie, na przykład jeżeli istnieją podstawy, aby podejrzewać, że występuje próba prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, albo jeżeli instytucja ma wątpliwości co do wiarygodności uzyskanych informacji, nie można stosować uproszczonych środków należytej staranności⁹. Podobnie, jeżeli zastosowanie mają specjalne scenariusze dotyczące wysokiego ryzyka i występuje obowiązek stosowania wzmożonych środków należytej staranności, nie można stosować uproszczonych środków należytej staranności.

Wzmożone środki należytej staranności wobec klienta

- 4.45. Zgodnie z art. 18–24 dyrektywy (UE) 2015/849 instytucje muszą stosować wzmożone środki należytej staranności w sytuacjach podwyższonego ryzyka w celu odpowiedniego zarządzania ryzykiem i ograniczania tego ryzyka. Wzmożonych środków należytej staranności nie mogą zastępować standardowe środki należytej staranności wobec klienta, lecz można je stosować jako uzupełnienie takich standardowych środków.
- 4.46. Dyrektywa (UE) 2015/849 zawiera wykaz szczególnych przypadków, które instytucje muszą traktować zawsze jako przypadki wyższego ryzyka:
- a) jeżeli klient lub beneficjent rzeczywisty klienta jest osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne (art. 20–24);

⁹ Art. 11 lit. e) i f) oraz art. 15 ust. 2 dyrektywy (UE) 2015/849.

- b) jeżeli instytucja nawiązuje relacje korespondenckie obejmujące realizację płatności z instytucją państwa trzeciego (art. 19);
- c) jeżeli instytucja utrzymuje stosunki gospodarcze lub przeprowadza transakcje z udziałem państw trzecich wysokiego ryzyka (art. 18 ust. 1); oraz
- d) wszystkie transakcje, które:
 - i. są transakcjami skomplikowanymi;
 - ii. są transakcjami o nietypowo dużej wartości;
 - iii. są dokonywane w nietypowy sposób; lub
 - iv. nie mają wyraźnego celu ekonomicznego lub celu zgodnego z prawem (art. 18 ust. 2).

4.47. W dyrektywie (UE) 2015/849 określono specjalne wzmożone środki należytej staranności, które instytucje muszą stosować:

- a) jeżeli klient lub beneficjent rzeczywisty klienta jest osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne;
- b) jeżeli stosunki gospodarcze lub transakcja dotyczą państwa trzeciego wysokiego ryzyka wskazanego przez Komisję zgodnie z art. 9 ust. 2 dyrektywy (UE) 2015/849;
- c) w odniesieniu do relacji korespondenckich obejmujących realizację płatności z respondentami z państw trzecich; oraz
- d) w odniesieniu do wszystkich transakcji, które są skomplikowane, są transakcjami o nietypowo dużej wartości, są dokonywane w nietypowy sposób albo nie mają wyraźnego celu ekonomicznego lub celu zgodnego z prawem.

Instytucje powinny stosować dodatkowe wzmożone środki należytej staranności w tych sytuacjach, w których jest to dostosowane do stwierdzonego ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

Osoby zajmujące eksponowane stanowiska polityczne

4.48. Wprowadzając strategie i procedury uwzględniające ryzyko w celu identyfikacji osób zajmujących eksponowane stanowiska polityczne, instytucje powinny mieć na uwadze wykaz znaczących funkcji publicznych opublikowany przez Komisję zgodnie z art. 20a ust. 3 dyrektywy (UE) 2015/849 i zapewnić identyfikację osób pełniących te funkcje. Wykaz ten ma zastosowanie do znaczących funkcji w UE; określając sposób identyfikacji osób zajmujących eksponowane stanowiska polityczne z państw trzecich, instytucje powinny zamiast tego

odnieść się do wykazu funkcji w art. 3 pkt 9 dyrektywy (UE) 2015/849 i dostosować ten wykaz w indywidualnych przypadkach.

- 4.49. Instytucje korzystające z komercyjnie dostępnych wykazów osób zajmujących eksponowane stanowiska polityczne powinny upewnić się, że informacje zawarte w tych wykazach są aktualne i że rozumieją one ograniczenia wynikające z tych wykazów. Instytucje powinny w razie potrzeby podjąć dodatkowe środki na przykład w sytuacjach, gdy wyniki badania są niejednoznaczne lub niezgodne z oczekiwaniami instytucji.
- 4.50. Instytucje, które stwierdziły, że klient lub beneficjent rzeczywisty jest osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne, muszą zawsze:
- a) podjąć odpowiednie środki w celu ustalenia źródła majątku i źródła finansowania wykorzystywanego w stosunkach gospodarczych, aby instytucja mogła mieć pewność, że nie ma do czynienia z środkami pochodzącymi z korupcji lub innej działalności przestępczej. Środki, które instytucje powinny podjąć w celu ustalenia źródła majątku i źródła finansowania osób zajmujących eksponowane stanowiska polityczne, będą zależały od stopnia wysokiego ryzyka powiązanego ze stosunkiem gospodarczym. Instytucje powinny sprawdzić źródło majątku i źródło finansowania na podstawie rzetelnych i niezależnych danych, dokumentów lub informacji, jeżeli ryzyko powiązane z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne jest szczególnie wysokie;
 - b) uzyskanie zatwierdzenia od kadry kierowniczej wyższego szczebla na nawiązanie lub utrzymywanie stosunków gospodarczych z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne. Należy określić odpowiedni poziom hierarchiczny osób odpowiedzialnych za zatwierdzenie w odniesieniu do poziomu podwyższonego ryzyka powiązanego ze stosunkiem gospodarczym, a członek kadry kierowniczej wyższego szczebla zatwierdzający stosunek gospodarczy z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne powinien zajmować dostateczny szczebel w hierarchii i sprawować dostateczną kontrolę, aby podejmować świadome decyzje w sprawach mających bezpośredni wpływ na profil ryzyka instytucji;
 - c) przy podejmowaniu decyzji, czy zatwierdzić stosunek z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne, kadra kierownicza wyższego szczebla powinna opierać swoją decyzję na poziomie ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, na które instytucja byłaby narażona, jeżeli nawiązałyby taki stosunek gospodarczy, oraz na narzędziach, które umożliwiają instytucji skuteczne zarządzanie tym ryzykiem;
 - d) stosowanie wzmożonego bieżącego monitoringu obu transakcji i ryzyka powiązanego ze stosunkiem gospodarczym. Instytucje powinny identyfikować transakcje nietypowe i dokonywać regularnych przeglądów informacji w swoim

posiadaniu, aby zapewnić uwzględnienie w odpowiednim czasie wszelkich nowych lub pojawiających się informacji, które mogą mieć wpływ na ocenę ryzyka. Częstotliwość bieżącego monitorowania powinna zależeć od poziomu ryzyka powiązanego ze stosunkiem gospodarczym, jeżeli ryzyko to jest wysokie.

- 4.51. Zgodnie z art. 20 lit. b) dyrektywy (UE) 2015/849 instytucje muszą stosować wszystkie te środki w odniesieniu do osób zajmujących eksponowane stanowiska polityczne, członków ich rodzin oraz osób znanych jako bliscy współpracownicy, a także powinny dostosowywać zakres tych środków z uwzględnieniem ryzyka.
- 4.52. Instytucje powinny dopilnować, aby środki, które wprowadzają w celu zapewnienia zgodności z dyrektywą (UE) 2015/849 oraz z niniejszymi wytycznymi w odniesieniu do osób zajmujących eksponowane stanowiska polityczne, nie skutkowały niesłusznym odmawianiem klientom zajmującym eksponowane stanowiska polityczne dostępu do usług finansowych.

Państwa trzecie wysokiego ryzyka

- 4.53. W odniesieniu do stosunków gospodarczych lub transakcji z udziałem państw trzecich wysokiego ryzyka, jak określono w art. 9 ust. 2 dyrektywy (UE) 2015/849, instytucje powinny zapewnić stosowanie co najmniej wzmożonych środków należytej staranności określonych w art. 18a ust. 1 oraz, w stosownych przypadkach, środków określonych w art. 18a ust. 2 dyrektywy (UE) 2015/849.
- 4.54. Instytucje powinny stosować środki wymienione w wytycznej 4.53 oraz dostosowywać zakres tych środków, uwzględniając ryzyko.
- 4.55. Stosunki gospodarcze lub transakcja zawsze dotyczą państwa trzeciego wysokiego ryzyka, jeżeli:
- a) środki zostały wygenerowane w państwie trzecim wysokiego ryzyka;
 - b) środki otrzymano z państwa trzeciego wysokiego ryzyka;
 - c) miejscem przeznaczenia środków jest państwo trzecie wysokiego ryzyka;
 - d) instytucja ma do czynienia z osobą fizyczną lub prawną będącą rezydentem lub mającą siedzibę w państwie trzecim wysokiego ryzyka; lub
 - e) instytucja ma do czynienia z powiernikiem mającym siedzibę w państwie trzecim wysokiego ryzyka lub z trustem podlegającym prawu państwa trzeciego wysokiego ryzyka.
- 4.56. Wykonując środki należytej staranności wobec klienta lub w trakcie stosunków gospodarczych, instytucje powinny zapewnić również stosowanie wzmożonych środków

należytej staranności określonych w art. 18a ust. 1 oraz, w stosownych przypadkach, środków określonych w art. 18a ust. 2 dyrektywy (UE) 2015/849, jeżeli instytucje ustalą, że:

- a) transakcja przechodzi przez państwo trzecie wysokiego ryzyka, np. z powodu miejsca, w którym ma siedzibę pośredniczący dostawca usług płatniczych; lub
- b) beneficjent rzeczywisty klienta ma miejsce zamieszkania w państwie trzecim wysokiego ryzyka.

4.57. Niezależnie od wytycznych 4.54 i 4.56 instytucje powinny starannie oceniać ryzyko związane ze stosunkami gospodarczymi i transakcjami, w przypadku których:

- a) wiadomo, że klient utrzymuje bliskie powiązania osobiste lub zawodowe z państwem trzecim wysokiego ryzyka; lub
- b) wiadomo, że beneficjent rzeczywisty utrzymuje bliskie powiązania osobiste lub zawodowe z państwem trzecim wysokiego ryzyka.

W takich sytuacjach instytucje powinny podjąć decyzję opartą na analizie ryzyka, czy zastosować środki wymienione w art. 18a dyrektywy (UE) 2015/849, wzmożone środki należytej staranności lub standardowe środki należytej staranności wobec klienta.

Relacje korespondenckie

4.58. Aby zachować zgodność z art. 19 dyrektywy (UE) 2015/849, instytucje muszą podjąć konkretne wzmożone środki należytej staranności, jeżeli utrzymują transgraniczną relację korespondencką z respondentem mającym siedzibę w państwie trzecim. Instytucje muszą stosować wszystkie te środki, a także powinny dostosowywać ich zakres z uwzględnieniem ryzyka.

4.59. Instytucje powinny zapoznać się z tytułem II wytycznych w sprawie wzmożonych środków należytej staranności wobec klienta w związku z bankową relacją korespondencką; wytyczne te mogą być również użyteczne dla instytucji utrzymujących inne relacje korespondenckie.

Nietypowe transakcje

4.60. Instytucje powinny wprowadzić odpowiednie strategie i procedury do wykrywania nietypowych transakcji lub rodzajów transakcji. Jeżeli instytucja wykryje takie transakcje, musi zastosować wzmożone środki należytej staranności. Transakcje mogą być nietypowe, ponieważ:

- a) opiewają na kwotę większą niż instytucja mogłaby normalnie oczekiwać na podstawie swojej wiedzy o konsumencie, stosunku gospodarczym lub kategorii, do której klient należy;

- b) ich rodzaj jest nietypowy lub nieoczekiwany w porównaniu z normalną działalnością klienta lub rodzajem transakcji powiązanych z podobnymi klientami, produktami lub usługami; lub
- c) są one bardzo skomplikowane w porównaniu z innymi, podobnymi transakcjami związanymi z podobnymi typami klientów, produktami lub usługami, a instytucja nie jest świadoma ekonomicznego uzasadnienia lub zgodnego z prawem celu, lub wątpli w prawdziwość przekazanych jej informacji.

4.61. Wzmoczone środki należytej staranności powinny umożliwić instytucji ustalenie, czy transakcje te budzą podejrzenia i muszą obejmować co najmniej:

- a) podjęcie racjonalnych i odpowiednich środków w celu zrozumienia podstaw i celu tych transakcji, na przykład przez ustanowienie źródła i przeznaczenia tych środków pieniężnych lub pozyskania dodatkowych informacji na temat działalności klienta, aby uzyskać pewność co do prawdopodobieństwa przeprowadzenia takich transakcji przez konsumenta; oraz
- b) częstsze monitorowanie stosunku gospodarczego i wynikających z niego transakcji z większym przywiązaniem do szczegółów. Instytucja może podjąć decyzję o monitorowaniu indywidualnych transakcji, jeżeli jest to spójne ze stwierdzonym ryzykiem.

Inne sytuacje wysokiego ryzyka

4.62. We wszystkich innych sytuacjach wysokiego ryzyka instytucje powinny podjąć świadomą decyzję o tym, jakie wzmoczone środki należytej staranności są odpowiednie dla każdej sytuacji wysokiego ryzyka. Odpowiedni rodzaj wzmoczonych środków należytej staranności, włącznie z zakresem dodatkowych informacji, oraz większego zakresu monitorowania będzie zależał od powodu sklasyfikowania transakcji sporadycznej lub stosunku gospodarczego jako transakcji lub stosunku wysokiego ryzyka.

4.63. Instytucje nie muszą stosować wszystkich wymienionych poniżej wzmoczonych środków należytej staranności we wszystkich przypadkach. Na przykład w niektórych sytuacjach wysokiego ryzyka konieczne może być zastosowanie wzmoczonego bieżącego monitorowania w trakcie trwania stosunku gospodarczego.

4.64. Wzmoczone środki należytej staranności, które instytucje powinny stosować, mogą obejmować:

- a) większą ilość informacji uzyskanych do celów należytej staranności wobec klienta, a mianowicie:

- i. informacje na temat tożsamości klienta lub beneficjenta rzeczywistego, lub struktury własności i kontroli klienta, aby mieć pewność, że ryzyko powiązane ze stosunkiem gospodarczym jest odpowiednio rozpoznane. Może to obejmować uzyskanie i ocenę informacji na temat reputacji klienta lub beneficjenta rzeczywistego oraz ocenę wszelkich negatywnych opinii na temat klienta lub beneficjenta rzeczywistego. Przykłady obejmują:
 - a. informacje na temat członków rodziny i bliskich partnerów biznesowych;
 - b. informacje na temat przeszłej i obecnej działalności gospodarczej klienta lub beneficjenta rzeczywistego; oraz
 - c. wyszukiwanie negatywnych informacji w mediach.
 - ii. Informacje na temat domniemanego charakteru stosunku gospodarczego w celu uzyskania pewności, że charakter i cel stosunku gospodarczego są pełnoprawne, i aby pomóc instytucji w uzyskaniu pełniejszego profilu ryzyka klienta. Może to obejmować uzyskanie informacji na temat:
 - a. liczby, wielkości i częstotliwości transakcji, które mogą przechodzić przez rachunek, aby umożliwić instytucji wykrycie budzących podejrzenia odstępstw (w niektórych przypadkach stosowne może być zażądanie dowodu);
 - b. przyczyny, dla której klient szuka specjalnego produktu lub specjalnej usługi, zwłaszcza jeżeli nie ma pewności, dlaczego potrzeb klienta nie można zaspokoić lepiej w inny sposób lub w innej jurysdykcji;
 - c. przeznaczenia środków pieniężnych;
 - d. charakteru działalności klienta lub beneficjenta rzeczywistego, aby umożliwić instytucji lepsze rozpoznanie prawdopodobnego charakteru stosunku gospodarczego;
- b) lepsza jakość informacji uzyskanych do celów należytej staranności wobec klienta, aby potwierdzić tożsamość klienta lub beneficjenta rzeczywistego, m.in. w drodze:

- i. zażądania, aby pierwsza płatność została zrealizowana za pośrednictwem rachunku prowadzonego w sposób możliwy do zweryfikowania na nazwisko klienta w banku podlegającym standardom należytej staranności wobec klienta, które nie są mniej rzetelne niż standardy określone w rozdziale II dyrektywy (UE) 2015/849; lub
 - ii. ustalenia, że majątek klienta i środki pieniężne wykorzystywane w stosunku gospodarczym nie pochodzą z działalności przestępczej, a źródło majątku i finansowania jest spójne z wiedzą instytucji na temat klienta i charakteru stosunku gospodarczego. W niektórych przypadkach, w których ryzyko powiązane ze stosunkiem gospodarczym jest szczególnie wysokie, sprawdzenie źródła majątku i źródła finansowania może być jedynym adekwatnym sposobem na ograniczenie ryzyka. Źródło finansowania lub majątku można sprawdzić m.in. przez odniesienie do deklaracji podatku VAT lub podatku dochodowego, kopii zbadanych sprawozdań finansowych, pasków wynagrodzenia, aktów notarialnych lub niezależnych raportów medialnych. Instytucje powinny mieć na uwadze fakt, że środki pochodzące z legalnej działalności gospodarczej mogą nadal stanowić pranie pieniędzy lub finansowanie terroryzmu, jak określono w art. 1 ust. 3–5 dyrektywy (UE) 2015/849;
- c) zwiększenie częstotliwości przeglądów, aby zyskać pewność, że instytucja nadal jest w stanie zarządzać ryzykiem powiązanim z indywidualnym stosunkiem gospodarczym, lub stwierdzić, że stosunek nie odpowiada dłużej apetytowi inwestycji na ryzyko, a także pomóc w wykryciu wszelkich transakcji, które wymagają dalszego przeglądu, w tym przez:
- i. zwiększenie częstotliwości przeglądów stosunków gospodarczych w celu sprawdzenia, czy profil ryzyka klienta nie uległ zmianie i czy ryzykiem można nadal zarządzać;
 - ii. uzyskanie zezwolenia kadry kierowniczej wyższego szczebla na rozpoczęcie lub kontynuowanie stosunku gospodarczego w celu zyskania pewności, że kadra kierownicza wyższego szczebla zna ryzyko, na jakie narażona jest instytucja, i może podjąć świadomą decyzję w sprawie narzędzi do dyspozycji instytucji w celu zarządzania tym ryzykiem;
 - iii. przegląd stosunku gospodarczego w bardziej regularnych odstępach, aby mieć pewność, że wszystkie zmiany dotyczące profilu ryzyka klienta zostały wykryte, ocenione i w razie potrzeby podjęto odpowiednie działania; lub
 - iv. przeprowadzanie częstszego i pogłębionego monitorowania transakcji w celu określenia wszelkich nietypowych lub nieoczekiwanych transakcji, które mogą budzić podejrzenie prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Może to

obejmować ustalenie przeznaczenia środków pieniężnych lub ustalenie powodu przeprowadzenia niektórych transakcji.

- 4.65. W tytule II wymieniono dodatkowe wzmożone środki należytej staranności, które mogą być szczególnie przydatne w różnych sektorach.

Inne uwagi

- 4.66. Instytucje nie powinny nawiązywać stosunków gospodarczych, jeżeli nie są w stanie spełnić wymogów związanych z należytą starannością wobec klienta, jeżeli nie mają pewności, czy cel i charakter stosunku gospodarczego są zgodne z prawem, lub jeżeli nie mają pewności, czy mogą skutecznie zarządzać ryzykiem, które może pojawić się w związku z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu. Jeżeli taki stosunek gospodarczy już istnieje, instytucje powinny zakończyć go lub zawiesić transakcje do czasu jego zakończenia, z zastrzeżeniem instrukcji od organów ścigania, w stosownym przypadku.
- 4.67. Jeżeli instytucje mają racjonalne podstawy do podejrzeń, że nastąpiła próba prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, muszą zgłosić takie podejrzenie do FIU.
- 4.68. Instytucje powinny odnotować, że stosowanie podejścia opartego na analizie ryzyka nie wymaga samo w sobie odmowy nawiązania lub zakończenia stosunku gospodarczego z całymi kategoriami klientów, do których jest przypisane większe ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, ponieważ ryzyko powiązane z poszczególnymi stosunkami gospodarczymi będzie różne, nawet w ramach jednej kategorii.

Monitorowanie

- 4.69. Zgodnie z art. 13 dyrektywy (UE) 2015/849 instytucje powinny monitorować swoje stosunki gospodarcze z klientami.
- 4.70. Monitorowanie powinno obejmować:
- a. monitorowanie transakcji w celu zagwarantowania, że są one zgodne z profilem ryzyka klienta, jego sytuacją finansową oraz szerszą wiedzą instytucji o kliencie w celu wykrycia nietypowych lub podejrzanych transakcji; oraz
 - b. aktualizowanie posiadanych dokumentów, danych i informacji w celu zrozumienia, czy ryzyko związane ze stosunkami gospodarczymi uległo zmianie oraz w celu upewnienia się, że informacje stanowiące podstawę bieżącego monitorowania są dokładne.
- 4.71. Instytucje powinny określić częstotliwość i intensywność monitorowania takich ocen przy uwzględnieniu ryzyka, charakteru, wielkości i złożoności działalności oraz poziomu ryzyka, na które są narażone.

Monitorowanie transakcji

- 4.72. Instytucje powinny zagwarantować, że ich podejście do monitorowania transakcji jest skuteczne i odpowiednie.
- 4.73. Skuteczny system monitorowania transakcji opiera się na aktualnych informacjach o klientach i powinien umożliwiać instytucji wiarygodną identyfikację nietypowych i podejrzanych transakcji oraz rodzajów transakcji. Instytucje powinny zagwarantować, że posiadają procesy pozwalające na niezwłoczny przegląd zgłoszonych transakcji.
- 4.74. To, co jest właściwe, zależy od charakteru, wielkości i złożoności działalności instytucji, jak również od ryzyka, na jakie instytucja jest narażona. Instytucje powinny dostosować intensywność i częstotliwość monitorowania do podejścia opartego na analizie ryzyka. W każdym wypadku instytucje powinny określić:
- a) które transakcje będą monitorowały w czasie rzeczywistym, a które – *ex post*. W ramach tej decyzji instytucje powinny określić:
 - i. które czynniki wysokiego ryzyka lub połączenia czynników wysokiego ryzyka zawsze będą się wiązały z monitorowaniem w czasie rzeczywistym; oraz
 - ii. które transakcje związane z podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu są monitorowane w czasie rzeczywistym, szczególnie te, których ryzyko związane ze stosunkami gospodarczymi już wzrosło;
 - b) czy będą monitorowały transakcje ręcznie czy przy użyciu zautomatyzowanego systemu monitorowania transakcji. Instytucje, które przetwarzają dużą liczbę transakcji, powinny rozważyć wprowadzenie zautomatyzowanego systemu monitorowania transakcji; oraz
 - c) zastanowić się nad częstotliwością monitorowania transakcji przy uwzględnieniu wymogów zawartych w niniejszych wytycznych.
- 4.75. Oprócz monitorowania poszczególnych transakcji w czasie rzeczywistym i *ex post*, niezależnie od poziomu wykorzystania automatyzacji instytucje powinny regularnie dokonywać przeglądów *ex post* próby wybranej spośród wszystkich przetworzonych transakcji w celu zidentyfikowania tendencji, które mogłyby wykorzystać w swoich ocenach ryzyka, a także w badaniach oraz, w stosownych przypadkach, późniejszej poprawie wiarygodności i zasadności stosowania ich systemu monitorowania transakcji. Instytucje powinny również wykorzystywać informacje uzyskane zgodnie z wytycznymi 1.29–1.30 w celu badania i poprawy swojego systemu monitorowania transakcji.

Aktualizacja informacji na temat należytej staranności wobec klienta

- 4.76. Instytucje muszą aktualizować informacje na temat należytej staranności wobec klienta¹⁰.
- 4.77. Przy wdrażaniu strategii i procedur dotyczących aktualizacji informacji na temat należytej staranności wobec klienta instytucje powinny zwracać szczególną uwagę na potrzebę zachowania czujności w zakresie informacji dotyczących klienta, które pomogą im zrozumieć, czy ryzyko związane ze stosunkami gospodarczymi zmieniło się, oraz pozyskiwać takie informacje. Do informacji, które przedsiębiorstwa powinny uwzględniać, należą m.in. oczywista zmiana źródła finansowania klienta, struktura własności klienta lub zachowanie, które w sposób konsekwentny różni się od profilu zachowania lub transakcji oczekiwanego przez instytucję.
- 4.78. Zmiana nieprzewidzianych okoliczności klienta prawdopodobnie będzie się wiązała z wprowadzeniem wymogu stosowania środków należytej staranności wobec tego klienta. W takich sytuacjach instytucje niekoniecznie muszą ponownie stosować wszystkie środki należytej staranności wobec klienta, ale powinny określić, które z tych środków wprowadzić, a także określić zakres środków należytej staranności wobec klienta, które będą stosowały. Na przykład w sytuacjach niższego ryzyka na potrzeby aktualizacji posiadanych informacji na temat należytej staranności wobec danego klienta instytucje mogą polegać na informacjach uzyskanych w ramach stosunków gospodarczych.

Wytyczna 5: Przechowywanie dokumentacji

- 5.1. Do celów art. 8 i 40 dyrektywy (UE) 2015/849 instytucje muszą przechowywać dokumentację obejmującą co najmniej:
- a) informacje na temat należytej staranności wobec klienta;
 - b) swoich ocen ryzyka; oraz
 - c) transakcji.
- 5.2. Instytucje powinny zapewnić, aby dokumentacja ta wystarczyła do wykazania ich właściwemu organowi, że wprowadzone środki są odpowiednie w kontekście ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

¹⁰ Art. 14 ust. 5 dyrektywy w sprawie przeciwdziałania praniu pieniędzy.

Wytyczna 6: Szkolenia

- 6.1. Instytucje muszą upowszechniać wśród swoich pracowników wiedzę o wprowadzonych przez siebie przepisach, aby wypełniać swoje obowiązki w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu¹¹.
- 6.2. W tym kontekście oraz zgodnie z wytycznymi zawartymi w tytule I instytucje powinny przedsięwziąć kroki w celu zapewnienia, aby pracownicy rozumieli:
 - a) ogólną ocenę ryzyka oraz to, w jaki sposób wpływa ona na ich codzienną pracę;
 - b) strategie oraz procedury instytucje dotyczące przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, a także to, jak należy je stosować; oraz
 - c) jak rozpoznawać podejrzane lub nietypowe transakcje i działania oraz jak postępować w takich sytuacjach.
- 6.3. Instytucje powinny zapewnić, aby szkolenie w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu było:
 - a) adekwatne dla instytucji i jej działalności;
 - b) dostosowane do pracowników i ich konkretnych ról;
 - c) regularnie aktualizowane; oraz
 - d) skuteczne.

Wytyczna 7: Przegląd skuteczności

- 7.1. Instytucje powinny regularnie dokonywać oceny skuteczności swojego podejścia do przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu oraz określać częstotliwość i intensywność takich ocen przy uwzględnieniu ryzyka, charakteru i wielkości działalności oraz poziomu ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, na które są narażone.
- 7.2. Instytucje powinny rozważyć, czy można zagwarantować niezależny przegląd ich podejścia lub go wymagać¹².

¹¹ Art. 46 ust. 1 dyrektywy (UE) 2015/849.

¹² Art. 8 ust. 4 lit. b) dyrektywy (UE) 2015/849.

Tytuł II: Wytyczne dotyczące konkretnych sektorów

Wytyczne dotyczące konkretnych sektorów w tytule II uzupełniają wytyczne ogólne zawarte w tytule I niniejszych wytycznych. Należy je czytać w związku z tytułem I.

Wykaz czynników ryzyka opisanych w każdej wytycznej sektorowej zamieszczonej w tytule II nie jest wyczerpujący. Instytucje powinny posiadać całościowy obraz ryzyka związanego z daną sytuacją i mieć na uwadze, że poszczególne czynniki ryzyka niekoniecznie przenoszą stosunki gospodarcze lub transakcję sporadyczną do kategorii wyższego lub niższego ryzyka.

Każda wytyczna sektorowa w tytule II zawiera również przykłady środków należytej staranności wobec klienta, które instytucje powinny stosować z uwzględnieniem ryzyka w sytuacjach wysokiego ryzyka i, w zakresie dozwolonym przez prawodawstwo krajowe, w sytuacjach niskiego ryzyka. Przykłady te nie są wyczerpujące, dlatego instytucje powinny dokonać wyboru najodpowiedniejszych środków należytej staranności wobec klienta zgodnie z poziomem i typem stwierdzonego ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

Wytyczna 8: Wytyczna sektorowa dla relacji korespondenckich

- 8.1. Wytyczna 8 zawiera wytyczne dotyczące bankowości korespondenckiej zgodnie z definicją w art. 3 pkt 8 lit. a) dyrektywy (UE) 2015/849. Instytucje oferujące inne relacje korespondenckie zgodnie z definicją w art. 3 pkt 8 lit. b) dyrektywy (UE) 2015/849 powinny w stosownych przypadkach również stosować niniejsze wytyczne.
- 8.2. Powinny one także brać pod uwagę fakt, że w relacji bankowości korespondenckiej korespondent świadczy usługi bankowe na rzecz respondentanta na zasadzie umowy pomiędzy dwoma niezależnymi podmiotami albo w imieniu klienta respondentanta. Korespondent nie ma typowego stosunku gospodarczego z klientami respondentanta i zazwyczaj nie zna ich tożsamości ani charakteru, czy też celu transakcji bazowej, chyba że informacja ta jest uwzględniona w instrukcji płatniczej.
- 8.3. Instytucje powinny uwzględnić następujące środki i czynniki ryzyka wraz z tymi, o których mowa w tytule I niniejszych wytycznych.

Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka związane z produktami, usługami i transakcjami

- 8.4. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:
 - a) Z rachunku mogą korzystać inne banki będące respondentami, które mają bezpośredni stosunek z respondentem, lecz nie z korespondentem („zagnieżdżenie” lub „downstream clearing”), co oznacza, że korespondent pośrednio świadczy usługi innym bankom, które nie są respondentami.
 - b) Z rachunku mogą korzystać inne podmioty w ramach grupy respondentanta, które same nie podlegają środkom należytej staranności korespondenta.
 - c) Obsługa obejmuje otwarcie rachunku przejściowego, który umożliwia klientom respondentanta przeprowadzanie transakcji bezpośrednio na rachunku respondentanta.
- 8.5. Następujące czynniki mogą przekładać się na obniżenie ryzyka:
 - a) stosunek jest ograniczony do zdolności aplikacji zarządzania ryzykiem SWIFT [SWIFT Risk Management Application (RMA)], która służy do zarządzania komunikatami między instytucjami finansowymi. W stosunku aplikacji zarządzania ryzykiem SWIFT respondent lub kontrahent nie mają relacji opartej na rachunku płatniczym;

- b) banki działają na zasadzie zleceniodawca dla zleceniodawcy, natomiast nie obsługują transakcji w imieniu klientów bazowych, na przykład w przypadku usług wymiany walut między dwoma bankami, gdzie transakcja odbywa się na zasadzie zleceniodawca dla zleceniodawcy między bankami, a rozliczenie transakcji nie obejmuje płatności na rzecz osoby trzeciej. W takich przypadkach transakcja odbywa się na własny rachunek banku respondenta;
- c) transakcja dotyczy zbycia, nabycia lub zastawienia papierów wartościowych na rynkach regulowanych, na przykład w przypadku występowania w charakterze powiernika lub wykorzystania powiernika z bezpośrednim dostępem, zazwyczaj za pośrednictwem lokalnego uczestnika, do systemu rozrachunku papierów wartościowych z UE lub spoza UE.

Czynniki ryzyka związane z klientami

8.6. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) strategię polityczną respondenta dotyczące przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu oraz systemy i kontrole stosowane przez respondenta w celu wdrażania tych strategii nie spełniają standardów wymaganych w dyrektywie (UE) 2015/849;
- b) respondent nie podlega odpowiedniemu nadzorowi pod kątem przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu;
- c) respondent, jego spółka dominująca lub instytucja należące do tej samej grupy co respondent zostali ostatnio poddani regulacyjnej procedurze ścigania ze względu na nieodpowiednie strategię i procedury przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu oraz niestosowanie się do wymogów związanych z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu;
- d) respondent prowadzi szeroko zakrojoną działalność z sektorami, które są powiązane z podwyższonymi poziomami ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu; na przykład respondent prowadzi na szeroką skalę działalność z zakresu świadczenia usług przekazu pieniężnego lub działalność w imieniu niektórych podmiotów świadczących taką usługę lub kantorów wymiany walut z osobami niebędącymi rezydentami lub w walucie innej niż waluta kraju, w którym ma siedzibę;
- e) struktura kierownicza lub własnościowa respondenta obejmuje osoby zajmujące eksponowane stanowiska polityczne, szczególnie jeżeli osoba taka może wywierać znaczny wpływ na respondenta, jeżeli reputacja takiej osoby, jej uczciwość lub kwalifikacje jako członka zarządu lub osoby pełniącej kluczowe funkcje budzą obawy, albo też jeżeli osoba zajmująca eksponowane stanowisko

pochodzi z jurysdykcji powiązanych z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Instytucje powinny zwrócić szczególną uwagę na te jurysdykcje, w których korupcja jest postrzegana jako systemowa lub powszechna;

- f) historia stosunków gospodarczych z respondentem daje podstawy do obaw, na przykład dlatego, że kwoty transakcji nie są zgodne z tym, czego korespondent oczekiwałby na podstawie swojej wiedzy o charakterze i wielkości respondenta;
- g) nieprzestanie przez respondenta informacji, o które wniósł korespondent, na potrzeby zachowania należytej staranności wobec klienta i wzmożonych środków należytej staranności oraz informacji na temat płatnika lub odbiorcy płatności wymaganych na podstawie rozporządzenia (UE) 2015/847. W tym celu korespondent powinien rozważyć ilościowe i jakościowe kryteria określone we wspólnych wytycznych JC/GL/2017/16¹³.

8.7. Następujące czynniki mogą przekładać się na obniżenie ryzyka. Korespondent ma pewność, że:

- a) kontrole respondenta w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu są nie mniej rzetelne niż kontrole wymagane na mocy dyrektywy (UE) 2015/849;
- b) respondent należy do tej samej grupy co korespondent, nie ma siedziby w jurysdykcji powiązanej z podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu i skutecznie stosuje standardy grupy w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy, które są nie mniej rygorystyczne niż standardy wymagane na podstawie dyrektywy (UE) 2015/849.

Krajowe lub geograficzne czynniki ryzyka

8.8. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) respondent ma siedzibę w jurysdykcji powiązanej z podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Instytucje powinny zwrócić szczególną uwagę na jurysdykcje:
- i. zidentyfikowane jako państwa trzecie wysokiego ryzyka w rozumieniu art. 9 ust. 2 dyrektywy (UE) 2015/849,

¹³ Wydane w dniu 22 września 2017 r. wspólne wytyczne wydane na mocy art. 25 rozporządzenia (UE) 2015/847 dotyczące środków, które dostawcy usług płatniczych powinni podjąć w celu wykrycia brakujących lub niekompletnych informacji o płatniku lub odbiorcy, oraz procedur, które powinni wprowadzić w celu zarządzania transferem środków pieniężnych, w przypadku którego brakuje wymaganych informacji.

- ii. o znaczących poziomach korupcji lub innych stwierdzonych przestępstw w obszarze prania pieniędzy,
 - iii. bez odpowiedniej zdolności systemu prawnego i sądowego do skutecznego ścigania tych przestępstw,
 - iv. o znacznym poziomie finansowania terroryzmu lub działalności terrorystycznej, lub
 - v. bez skutecznego nadzorowania działań w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu;
- b) respondent prowadzi działalność na szeroką skalę z klientami mającymi siedzibę w jurysdykcji powiązanej z podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu;
 - c) spółka dominująca respondenta ma główną siedzibę lub została utworzona w jurysdykcji powiązanej z podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

8.9. Następujące czynniki mogą przekładać się na obniżenie ryzyka:

- a) respondent ma siedzibę w państwie członkowskim EOG;
- b) respondent ma siedzibę w państwie trzecim, którego wymogi w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu są nie mniej rzetelne niż wymogi przewidziane w dyrektywie (UE) 2015/849, i skutecznie wdraża te wymogi (choć korespondenci powinni mieć na uwadze, że nie zwalnia to ich ze stosowania wzmożonych środków należytej staranności określonych w art. 19 dyrektywy (UE) 2015/849).

Środki

8.10. Wszyscy korespondenci powinni stosować środki należytej staranności wobec klienta określone w art. 13 dyrektywy (UE) 2015/849 w odniesieniu do respondenta będącego klientem korespondenta przy uwzględnieniu ryzyka. Oznacza to, że korespondenci powinni:

- a) ustalić i sprawdzić tożsamość respondenta oraz jego beneficjenta rzeczywistego. W związku z tym korespondenci powinni otrzymać dostateczne informacje na temat działalności i reputacji respondenta, aby ustalić, czy ryzyko prania pieniędzy związane z respondentem nie wzrosło. Korespondenci powinni w szczególności:
 - i. uzyskać informacje na temat kadry kierowniczej respondenta i uwzględnić trafność wszelkich ewentualnych powiązań kierownictwa lub właścicieli z osobami zajmującymi eksponowane stanowiska polityczne lub innymi osobami wysokiego ryzyka, w kontekście zapobiegania przestępstwom finansowym; oraz

- ii. rozważyć, z uwzględnieniem ryzyka, czy stosowne byłoby uzyskanie informacji na temat głównej działalności respondenta, rodzajów klientów, których przyciąga, a także jakości jego systemu i kontroli przeciwdziałania praniu pieniędzy (w tym ogólnie dostępnych informacji na temat ostatnich sankcji karnych lub regulacyjnych za nieprawidłowości w zakresie prania pieniędzy). Jeżeli respondent jest oddziałem, spółką zależną lub podmiotem powiązonym, korespondenci powinni również uwzględnić status, reputację i kontrole w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy spółki dominującej;
 - b) ustanowić i udokumentować charakter i cel świadczonej usługi, a także zakres odpowiedzialności każdej instytucji. Może to obejmować wyznaczenie na piśmie zakresu stosunków, określenia produktów i usług, które zostaną dostarczone, a także sposobu korzystania z infrastruktury bankowości korespondenckiej i jej użytkowników (np. czy może być używana przez inne banki w ramach stosunków z respondentem);
 - c) monitorowanie stosunków gospodarczych, w tym transakcji, w celu stwierdzenia zmian w profilu ryzyka respondenta i wykrycia nietypowych lub podejrzanych zachowań, w tym działań, które nie są spójne z celem świadczonej usługi lub które są sprzeczne ze zobowiązaniami podjętymi między korespondentem a respondentem. Jeżeli bank korespondenta umożliwia klientom respondenta bezpośredni dostęp do rachunków (np. rachunków przejściowych lub rachunków zagnieżdżonych), powinien prowadzić wzmożone monitorowanie bieżące stosunków gospodarczych. Ze względu na charakter bankowości korespondenckiej zazwyczaj przeprowadza się monitorowanie powykonawcze;
 - d) zapewnienie aktualizacji informacji dotyczących należytej staranności wobec klienta.
- 8.11. Korespondenci muszą również ustalić, czy respondent nie zezwala na korzystanie ze swoich rachunków bankowi fikcyjnemu, zgodnie z art. 24 dyrektywy (UE) 2015/849. Może to obejmować zwrócenie się do respondenta o potwierdzenie, że nie ma kontaktów z bankami fikcyjnymi, sprawdzenie odpowiednich elementów strategii i procedur respondenta lub uwzględnienie ogólnie dostępnych informacji, takich jak przepisy prawne wprowadzające zakaz obsługi banków fikcyjnych.
- 8.12. W dyrektywie (UE) 2015/849 nie przewidziano wymogu stosowania przez korespondentów środków należytej staranności wobec indywidualnych klientów respondenta.
- 8.13. Korespondenci powinni mieć na uwadze, że kwestionariusze dotyczące należytej staranności wobec klienta przygotowane przez organizacje międzynarodowe nie są zazwyczaj pomocne dla korespondentów w zachowaniu zgodności z obowiązkami wynikającymi z dyrektywy (UE) 2015/849. Przy podejmowaniu decyzji, czy korzystać z tych kwestionariuszy, korespondenci

powinni oszacować, czy w wystarczającym stopniu umożliwią im one wypełnienie obowiązków wynikających z dyrektywy (UE) 2015/849, i w razie potrzeby powinni podjąć dodatkowe kroki.

Respondenci mający siedzibę w państwach spoza EOG

- 8.14. Aby wywiązać się z obowiązków wynikających z art. 19 dyrektywy (UE) 2015/849, w przypadku gdy relacje korespondenckie obejmują realizację płatności z instytucją będącą respondentem z państwa trzeciego, korespondenci – oprócz środków należytej staranności wobec klienta określonych w art. 13 dyrektywy (UE) 2015/849 – powinni stosować specjalne wzmożone środki należytej staranności, jednak mogą dostosowywać te środki, uwzględniając ryzyko. We wszystkich pozostałych sytuacjach instytucje powinny stosować się co najmniej do wytycznych 8.10–8.13.
- 8.15. Korespondenci muszą stosować każdy ze wzmożonych środków należytej staranności wobec respondentów mających siedzibę w państwie spoza EOG, jednak mogą dostosować zakres tych środków z uwzględnieniem ryzyka. Jeżeli na przykład korespondent ma pewność, na podstawie odpowiednich działań wyszukiwania informacji, że respondent ma siedzibę w państwie trzecim stosującym skuteczny system przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, który podlega skutecznemu nadzorowi pod kątem zgodności z tymi wymogami, i nie ma podstaw do podejrzeń, że strategie i procedury respondenta w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu są lub były ostatnio uznane za nieodpowiednie, wówczas może okazać się, że nie trzeba przeprowadzać szczegółowej oceny kontroli respondenta.
- 8.16. Korespondenci powinni zawsze odpowiednio dokumentować swoje środki należytej staranności wobec klienta i wzmożone środki należytej staranności oraz procesy podejmowania decyzji.
- 8.17. Aby zapewnić zgodność z art. 19 dyrektywy (UE) 2015/849, środki uwzględniające ryzyko wprowadzane przez instytucje powinny im umożliwiać:
- a) zgromadzenie dostatecznych informacji na temat instytucji będącej respondentem, aby w pełni zrozumieć charakter działalności respondenta w celu ustalenia zakresu, w jakim działalność respondenta naraża korespondenta na podwyższone ryzyko prania pieniędzy. Działania te powinny obejmować podjęcie kroków w celu zrozumienia charakteru bazy klientów respondenta – w razie potrzeby poprzez wypytanie respondenta o jego klientów – i rodzaju działalności, jaką respondent będzie prowadził za pośrednictwem rachunku korespondenta, a także oceny tych elementów pod kątem ryzyka;
 - b) ustalenie reputacji instytucji oraz jakości nadzoru na podstawie ogólnie dostępnych informacji. Oznacza to, że korespondent powinien ocenić zakres, w jakim może być zadowolony z faktu, że respondent podlega należytemu

nadzorowi zgodności z obowiązkami związanymi z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy. Korespondent może skorzystać w tym celu z szeregu ogólnie dostępnych zasobów, na przykład ocen FATF lub ocen w ramach programu oceny sektora finansowego, które zawierają sekcje na temat skutecznego nadzoru;

- c) dostęp do kontroli w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu w instytucji będącej respondentem. Oznacza to, że korespondent powinien przeprowadzić ocenę jakościową ram kontroli respondenta w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu nie tylko w celu uzyskania kopii strategii i procedur respondenta w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy. Ocenę taką należy odpowiednio udokumentować. Zgodnie z podejściem opartym na analizie ryzyka, jeżeli ryzyko jest szczególnie wysokie, a zwłaszcza jeżeli wielkość transakcji w ramach bankowości korespondenckiej jest znaczna, korespondent powinien rozważyć wizyty na miejscu lub testy próbek w celu zyskania pewności co do skutecznego wdrażania strategii i procedur respondenta w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy;
- d) uzyskanie zatwierdzenia przez kadre kierowniczą wyższego szczebla w rozumieniu art. 3 pkt 12 dyrektywy (UE) 2015/849 przed nawiązaniem nowych relacji korespondenckich oraz w sytuacji, gdy pojawiają się nowe istotne czynniki ryzyka, np. państwo, w którym respondent ma siedzibę, określono jako charakteryzujące się wysokim ryzykiem zgodnie z przepisami art. 9 dyrektywy (UE) 2015/849. Członek kadry kierowniczej wyższego szczebla odpowiedzialny za zatwierdzenie nie powinien być urzędnikiem poręczającym za stosunki, a im wyższe ryzyko związane ze stosunkami, tym wyższy szczebel powinien reprezentować członek kadry kierowniczej wyższego szczebla odpowiedzialny za zatwierdzenie. Korespondenci powinni informować kadre kierowniczą wyższego szczebla o stosunkach bankowości korespondenckiej wysokiego ryzyka i krokach, które korespondent podejmuje w celu skutecznego zarządzania ryzykiem;
- e) udokumentowanie obowiązków każdej instytucji. Jeżeli nie określono jeszcze tego w standardowym porozumieniu, korespondenci powinni podpisać pisemne porozumienie obejmujące co najmniej:
 - i. produkty dostarczane respondentowi i usługi świadczone na jego rzecz;
 - ii. sposób korzystania z infrastruktury bankowości korespondenckiej i jej użytkowników (np. czy może być używana przez inne banki w ramach stosunków z respondentem), obowiązki respondenta w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu;

- iii. sposób monitorowania przez korespondenta stosunku w celu upewnienia się, że respondent wywiązuje się z obowiązków przewidzianych w tym porozumieniu (np. w drodze monitorowania transakcji *ex post*);
 - iv. informacje, które na wniosek korespondenta powinien przekazać respondent (szczególnie na potrzeby monitorowania relacji korespondenckich), oraz rozsądny termin, w którym należy przekazać te informacje (przy uwzględnieniu złożoności łańcucha płatności lub łańcucha korespondenckiego);
- f) jeżeli chodzi o rachunki przejściowe i rachunki zagnieżdżone – upewnienie się, że instytucja kredytowa lub finansowa będąca respondentem sprawdziła tożsamość lub wprowadziła bieżące środki należytej staranności wobec klienta mającego bezpośredni dostęp do rachunków korespondenta oraz że może – na żądanie – dostarczyć instytucji będącej korespondentem odpowiednie dane na temat należytej staranności wobec klienta. Korespondenci powinni starać się uzyskać od respondenta potwierdzenie, że odpowiednie dane można otrzymać na żądanie.

Respondenci mający siedzibę w państwach EOG

- 8.18. Jeżeli respondent ma siedzibę w państwie EOG, art. 19 dyrektywy (UE) 2015/849 nie ma zastosowania. Korespondent wciąż jednak ma obowiązek stosować środki należytej staranności wobec klienta z uwzględnieniem ryzyka, zgodnie z art. 13 dyrektywy (UE) 2015/849.
- 8.19. Jeżeli ryzyko powiązane z respondentem mającym siedzibę w państwie członkowskim EOG wzrosło, korespondenci muszą stosować wzmożone środki należytej staranności, zgodnie z art. 18 dyrektywy (UE) 2015/849. W takim przypadku korespondenci powinni rozważyć stosowanie co najmniej niektórych wzmożonych środków należytej staranności opisanych w art. 19 dyrektywy (UE) 2015/849, szczególnie w art. 19 lit. a) i b).

Respondenci mający siedzibę z państwach trzecich wysokiego ryzyka oraz relacje korespondenckie obejmujące państwa trzecie wysokiego ryzyka

- 8.20. Korespondenci powinni wskazać, które z ich relacji obejmują państwa trzecie wysokiego ryzyka zidentyfikowane zgodnie z art. 9 ust. 2 dyrektywy (UE) 2015/849.
- 8.21. Korespondenci powinni także – w ramach swoich standardowych środków należytej staranności wobec klienta – określić prawdopodobieństwo, że respondent rozpocznie transakcje obejmujące państwa trzecie wysokiego ryzyka, m.in. w sytuacji gdy znaczący odsetek klientów własnych respondenta utrzymuje istotne zawodowe lub osobiste powiązania z państwami trzecimi wysokiego ryzyka.

- 8.22. Aby wywiązać się z obowiązku wynikającego z art. 18a, instytucje powinny zapewnić, aby one także przestrzegały art. 13 i 19 dyrektywy (UE) 2015/849.
- 8.23. Z wyjątkiem sytuacji, w której korespondent ocenił ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu wynikające z relacji z respondentem jako szczególnie wysokie, korespondenci powinni być w stanie przestrzegać wymogów określonych w art. 18a ust. 1, stosując art. 13 i 19 dyrektywy (UE) 2015/849.
- 8.24. Aby wywiązać się ze swojego obowiązku wynikającego z art. 18a ust. 1 lit. c) dyrektywy (UE) 2015/849, korespondenci powinni stosować wytyczną 8.17 lit. c) i zapewnić ocenę adekwatności strategii i procedur respondenta w celu ustalenia źródła finansowania i źródła majątku klientów, przeprowadzić wizyty na miejscu lub zbadać próby, lub wezwać respondenta do przekazania dowodów, że źródło finansowania lub źródło majątku danego klienta jest legalne, zgodnie z wymaganiami.
- 8.25. W przypadku gdy państwa członkowskie wymagają od instytucji stosowania dodatkowych środków zgodnie z art. 18a ust. 2, korespondenci powinni stosować co najmniej jeden z poniższych środków:
- a) zwiększenie częstotliwości przeglądów informacji na temat należytej staranności wobec klienta zachowywanej przez respondenta oraz ocenę ryzyka tego respondenta;
 - b) wymóg pogłębionej analizy kontroli respondenta w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu. W tych sytuacjach podwyższonego ryzyka korespondenci powinni rozważyć przegląd sprawozdania z niezależnego audytu dotyczącego kontroli respondenta w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, rozmowy z pracownikami odpowiedzialnymi za zapewnienie zgodności z odpowiednimi przepisami, zlecenie przeglądu osób trzecich lub przeprowadzenie wizyty na miejscu;
 - c) wymóg zwiększonego i bardziej inwazyjnego monitorowania. Monitorowanie transakcji w czasie rzeczywistym stanowi jeden ze wzmożonych środków należytej staranności, które banki powinny rozważyć w sytuacjach, gdy ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu jest szczególnie wysokie. W ramach tych działań korespondenci powinni rozważyć utrzymanie bieżącego dialogu z respondentem, aby lepiej zrozumieć ryzyko związane z relacjami korespondenckimi i w razie potrzeby ułatwić sprawną wymianę istotnych informacji;
 - d) wymóg zwiększonego monitorowania przekazu środków w celu zapewnienia wykrywania brakujących lub niepełnych informacji na temat płatnika lub

odbiorcy płatności, zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2015/847 oraz wspólnymi wytycznymi JC/GL/2017/16¹⁴;

- e) ograniczanie stosunków gospodarczych lub transakcji obejmujących państwa trzecie wysokiego ryzyka pod względem charakteru, wielkości lub sposobu płatności w następstwie dokładnej oceny ryzyka szczątkowego wynikającego z relacji korespondenckich.

¹⁴ Wydane w dniu 22 września 2017 r. wspólne wytyczne wydane na mocy art. 25 rozporządzenia (UE) 2015/847 dotyczące środków, które dostawcy usług płatniczych powinni podjąć w celu wykrycia brakujących lub niekompletnych informacji o płatniku lub odbiorcy, oraz procedur, które powinni wprowadzić w celu zarządzania transferem środków pieniężnych, w przypadku którego brakuje wymaganych informacji (JC/GL/2017/16).

Wytyczna 9: Wytyczna sektorowa dla banków detalicznych

- 9.1. Na potrzeby niniejszych wytycznych bankowość detaliczna oznacza świadczenie usług bankowych osobom fizycznym oraz małym i średnim przedsiębiorstwom. Przykłady produktów i usług bankowości detalicznej obejmują rachunki bieżące, hipoteki, rachunki oszczędnościowe, kredyty konsumenckie i terminowe oraz linie kredytowe.
- 9.2. Ze względu na charakter oferowanych produktów i usług, względnie łatwy dostęp i często dużą liczbę transakcji i duży zakres stosunków gospodarczych bankowość detaliczna jest podatna na finansowanie terroryzmu oraz na wszystkie etapy procesu prania pieniędzy. Jednocześnie wielkość stosunków gospodarczych i transakcji powiązanych z bankowością detaliczną może sprawiać, że określenie ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu powiązanego z indywidualnymi stosunkami oraz wykrywanie podejrzanych transakcji będzie stanowiło szczególne wyzwanie.
- 9.3. Banki powinny uwzględnić następujące środki i czynniki ryzyka wraz z tymi, o których mowa w tytule I niniejszych wytycznych. Banki, które świadczą usługi inicjowania płatności lub usługi dostępu do informacji o rachunku, powinny się również odnosić do wytycznej 18.

Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka związane z produktami, usługami i transakcjami

- 9.4. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:
 - a) właściwości produktu sprzyjają anonimowości;
 - b) produkt umożliwia płatności od osób trzecich, które nie są ani powiązane z produktem, ani zidentyfikowane z góry, jeżeli takie płatności nie byłyby oczekiwane, na przykład na poczet hipotek lub pożyczek;
 - c) produkt nie wiąże się z ograniczeniami obrotów, transakcji transgranicznych lub ma podobne cechy;
 - d) nowe produkty i nowe praktyki biznesowe, w tym nowe mechanizmy dostawy, a także stosowanie nowych lub rozwijających się technologii zarówno w odniesieniu do nowych, jak i istniejących produktów, jeżeli nie są one jeszcze dobrze przyswojone;
 - e) udzielanie pożyczek (w tym kredytów hipotecznych) zabezpieczonych wartością majątku w innych jurysdykcjach, szczególnie w krajach, w których trudno ocenić, czy klient ma pełnoprawny tytuł do zabezpieczenia, lub jeżeli tożsamość stron gwarantujących pożyczkę trudno zweryfikować;

f) nietypowa wielkość transakcji lub ich znaczna wartość.

9.5. Następujące czynniki mogą przekładać się na obniżenie ryzyka:

- a) Produkt ma ograniczoną funkcjonalność, na przykład w przypadku:
 - i. terminowego produktu oszczędnościowego o niskich pułapach oszczędności;
 - ii. produktu, w którym zysków nie można zrealizować na rzecz osoby trzeciej;
 - iii. produktu, w którym zyski można zrealizować jedynie w perspektywie długoterminowej lub w specjalnym celu, na przykład emerytury lub zakupu nieruchomości;
 - iv. pożyczki o niewielkiej wartości, w tym pożyczki, której warunkiem jest zakup określonego produktu konsumenckiego lub usługi; lub
 - v. produktu o niskiej wartości, w tym leasingu, jeżeli tytuł prawny i faktyczny do aktywów nie podlega przeniesieniu na klienta do czasu zakończenia stosunku umownego lub w ogóle nie jest przenoszony.
- b) Produkt mogą posiadać jedynie określone kategorie klientów, na przykład emeryci, rodzice w imieniu swoich dzieci lub osoby niepełnoletnie do czasu osiągnięcia pełnoletności.
- c) Transakcje należy przeprowadzać za pośrednictwem rachunku na nazwisko klienta w instytucji kredytowej lub finansowej, która podlega wymogom w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu nie mniej surowym niż te, wymagane na podstawie dyrektywy (UE) 2015/849.
- d) Nie ma możliwości nadpłaty.

Czynniki ryzyka związane z klientami

9.6. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) charakter klienta, na przykład:
 - i. klient jest przedsiębiorstwem o znacznym udziale gotówki w obrocie;
 - ii. klient jest przedsiębiorstwem powiązany z wyższymi poziomami ryzyka prania pieniędzy, na przykład z niektórymi podmiotami świadczącymi usługi przekazu pieniężnego i podmiotami prowadzącymi działalność hazardową;

- iii. klient jest przedsiębiorstwem powiązaniem z wyższym ryzykiem korupcji, na przykład prowadzi działalność w sektorze wydobywczym lub sektorze handlu bronią;
 - iv. klient jest organizacją niekomercyjną, która wspiera jurysdykcje powiązane z wyższym ryzykiem finansowania terroryzmu;
 - v. klient jest nowym przedsiębiorstwem bez odpowiedniego profilu biznesowego lub udokumentowanych osiągnięć;
 - vi. klient nie jest rezydentem. Banki powinny mieć na uwadze, że art. 16 dyrektywy 2014/92/UE daje konsumentom, którzy są legalnymi rezydentami w Unii Europejskiej, prawo do otwarcia podstawowego rachunku bankowego, chociaż prawo do otwarcia i korzystania z podstawowego rachunku płatniczego ma zastosowanie jedynie w zakresie, w jakim banki mogą wypełniać zobowiązania związane z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, i nie zwalnia banków z obowiązku ustalenia i oceny ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, w tym ryzyka powiązanego z klientem, który nie jest rezydentem państwa członkowskiego, w którym bank ma siedzibę¹⁵;
 - vii. nie można w łatwy sposób ustalić tożsamości beneficjenta rzeczywistego klienta, na przykład z powodu nietypowej, nadmiernie skomplikowanej lub nieprzejrzystej struktury własności lub ponieważ klient emituje akcje na okaziciela;
- b) zachowanie klienta, na przykład:
- i. klient niechętnie przekazuje informacje na temat należytej staranności wobec klienta lub wydaje się świadomie unikać kontaktu osobistego;
 - ii. potwierdzenie tożsamości klienta nie ma standardowej formy z nieznanego powodu;
 - iii. zachowanie klienta lub wielkość transakcji nie są zgodne z tym, czego można oczekiwać po tej kategorii klientów lub są nieoczekiwane w świetle informacji, które klient dostarczył w momencie otwierania rachunku;
 - iv. zachowanie klienta jest nietypowe, na przykład klient w nieoczekiwany sposób i bez racjonalnego wyjaśnienia przyspiesza uzgodniony harmonogram spłat, albo w ramach spłat ryczałtowych, albo w wyniku wcześniejszego zakończenia umowy; depozyty lub wypłaty w banknotach o wysokim nominale bez wyraźnej przyczyny;

¹⁵ Zob. opinia EUNB w sprawie stosowania środków należytej staranności wobec klientów ubiegających się o azyl, którzy pochodzą z państw trzecich lub terytoriów o wyższym poziomie ryzyka: <http://www.eba.europa.eu/documents/10180/1359456/EBA-Op-2016-07+%28Opinion+on+Customer+Due+Diligence+on+Asylum+Seekers%29.pdf>

wzrost aktywności po okresie uśpienia lub transakcje, które wydają się pozbawione zasadności gospodarczej.

9.7. Następujący czynnik może przekładać się na obniżenie ryzyka:

- a) klient jest klientem długoletnim, którego poprzednie transakcje nie budziły podejrzeń ani obaw, a produkt lub usługa są zgodne z profilem ryzyka klienta.

Krajowe lub geograficzne czynniki ryzyka

9.8. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) środki pieniężne klienta pochodzą z osobistych lub biznesowych powiązań z jurysdykcjami powiązanych z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu;
- b) odbiorca płatności znajduje się w jurysdykcji powiązanej z podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Instytucje powinny zwracać szczególną uwagę na jurysdykcje znane z finansowania i wspierania działalności terrorystycznej lub z działalności grup popełniających przestępstwa terrorystyczne, a także na jurysdykcje podlegające sankcjom finansowym, embargom lub środkom, które są związane z terroryzmem, finansowaniem terroryzmu lub proliferacją.

9.9. Następujący czynnik może przekładać się na obniżenie ryzyka:

- a) kraje powiązane z transakcją posiadają system przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, który jest nie mniej surowy niż jest to wymagane na podstawie dyrektywy (UE) 2015/849, i są powiązane z niskimi poziomami stwierdzonych przestępstw.

Czynniki ryzyka związane z siecią dystrybucji

9.10. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) brak bezpośrednich stosunków gospodarczych, gdzie nie ma odpowiednich dodatkowych zabezpieczeń – na przykład podpisów elektronicznych, środków identyfikacji elektronicznej zgodnych z rozporządzeniem (UE) nr 910/2014 ani kontroli nadużyć związanych z podawaniem się za inną osobę;
- b) poleganie na środkach należytej staranności wobec klienta osoby trzeciej w sytuacji, gdy bank nie utrzymuje długoterminowych stosunków z tą osobą trzecią;
- c) nowe kanały dostaw, które nie zostały jeszcze przetestowane.

9.11. Następujący czynnik może przekładać się na obniżenie ryzyka:

- a) produkt jest dostępny tylko dla klientów, którzy spełniają specjalne kryteria kwalifikowalności określone przez krajowe organy publiczne, jak w przypadku odbiorców świadczeń państwowych lub specjalnych produktów oszczędnościowych dla dzieci zarejestrowanych w konkretnym państwie członkowskim.

Środki

9.12. Jeżeli banki stosują systemy automatyczne do określania ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu powiązanego z indywidualnymi stosunkami gospodarczymi lub transakcją sporadyczną oraz do identyfikacji podejrzanych transakcji, powinny zapewnić dostosowanie takich systemów do celu odpowiadającego kryteriom wyznaczonym w tytule I. Korzystania ze zautomatyzowanych systemów informatycznych nigdy nie należy uznawać za zamiennik czujności pracowników.

Wzmoczone środki należytej staranności wobec klienta

9.13. Jeżeli ryzyko powiązane ze stosunkiem gospodarczym lub transakcją sporadyczną jest podwyższone, banki muszą stosować wzmoczone środki należytej staranności, zgodnie z art. 18 dyrektywy (UE) 2015/849. Mogą one obejmować:

- a) weryfikację tożsamości klienta i beneficjenta rzeczywistego klienta na podstawie więcej niż jednego wiarygodnego i niezależnego źródła;
- b) ustalenie i weryfikację tożsamości innych zainteresowanych stron, które nie są beneficjentem rzeczywistym klienta ani osobami fizycznymi upoważnionymi do korzystania z rachunku lub wydawania zleceń dotyczących przekazu środków lub papierów wartościowych;
- c) uzyskanie dodatkowych informacji na temat klienta oraz charakteru i celu stosunków gospodarczych w celu nakreślenia bardziej kompletnego profilu klienta, na przykład przez przeszukanie ogólnodostępnych mediów lub niekorzystnych doniesień medialnych lub zamówienie sprawozdania z informacjami od osoby trzeciej. Przykłady rodzaju informacji, których banki mogą potrzebować, obejmują:
 - i. charakter działalności lub zatrudnienia klienta;
 - ii. źródło majątku klienta i źródło finansowania klienta, które są powiązane ze stosunkami gospodarczymi, aby mieć uzasadnioną pewność, że są one zgodne z prawem;

- iii. cel transakcji, w tym, w stosownych przypadkach, przeznaczenie środków finansowych klienta;
 - iv. informacje o wszelkich powiązaniach klienta z innymi jurysdykcjami (siedziby główne, placówki, oddziały itp.) oraz osobami, które mogą mieć wpływ na jego działalność; lub
 - v. jeżeli klient ma siedzibę w innym kraju, dlaczego poszukuje usług bankowości detalicznej poza rodzimą jurysdykcją;
- d) zwiększenie częstotliwości monitorowania transakcji;
 - e) częstsze przeprowadzanie przeglądu i, w razie potrzeby, aktualizacji informacji i dokumentów. Jeżeli ryzyko związane ze stosunkiem gospodarczym jest szczególnie wysokie, banki powinny dokonywać przeglądu stosunków gospodarczych w odstępach rocznych.

9.14. Jeżeli chodzi o stosunki gospodarcze lub transakcje obejmujące państwa trzecie wysokiego ryzyka, banki powinny postępować zgodnie z wytycznymi opisanymi w tytule I.

Uprozczone środki należytej staranności wobec klienta

9.15. W sytuacjach charakteryzujących się niskim ryzykiem oraz w zakresie dopuszczonym przez przepisy krajowe banki mogą stosować uproszczone środki należytej staranności, które mogą obejmować:

- a) w przypadku klientów, którzy podlegają ustawowemu systemowi licencjonowania i regulacji, weryfikację tożsamości na podstawie dowodów, że klient podlega takiemu systemowi, na przykład w drodze wyszukiwania w rejestrze publicznym organu regulacyjnego;
- b) weryfikację tożsamości klienta – oraz w stosownych przypadkach beneficjenta rzeczywistego klienta – w czasie nawiązywania stosunków gospodarczych zgodnie z art. 14 ust. 2 dyrektywy (UE) 2015/849;
- c) założenie, że płatność zaksięgowana na rachunku w wyłącznym lub wspólnym imieniu klienta w regulowanej instytucji kredytowej lub finansowej w państwie należącym do EOG spełnia wymogi określone w art. 13 ust. 1 lit. a) i b) dyrektywy (UE) 2015/849;
- d) akceptację alternatywnych form tożsamości, które spełniają kryterium niezależnego i wiarygodnego źródła w art. 13 ust. 1 lit. a) dyrektywy (UE) 2015/849, takich jak pismo od agencji rządowej lub innego wiarygodnego

podmiotu publicznego adresowane do klienta, jeżeli istnieją racjonalne podstawy, aby sądzić, że klient nie jest w stanie dostarczyć standardowego dowodu tożsamości, oraz przy założeniu, że nie ma podstaw do podejrzeń;

- e) aktualizację informacji na temat należytej staranności wobec klienta tylko w przypadku wystąpienia szczególnych zdarzeń, takich jak wnioski klienta o nowy produkt lub produkt o wyższym ryzyku, lub zmiany w zachowaniu klienta lub profilu transakcji, które wskazują na to, że ryzyko powiązane ze stosunkiem gospodarczym nie jest już niskie.

Rachunki depozytowe

- 9.16. Jeżeli klient banku otwiera „rachunek depozytowy” w celu zarządzania środkami pieniężnymi, które należą do klientów tego klienta, bank powinien stosować pełny zakres środków należytej staranności wobec klienta, w tym powinien traktować klientów swojego klienta jako beneficjentów rzeczywistych środków pieniężnych znajdujących się na rachunku depozytowym i sprawdzić ich tożsamość.
- 9.17. Jeżeli występują przesłanki, że ryzyko związane ze stosunkami gospodarczymi jest wysokie, banki muszą, w stosownych przypadkach, stosować wzmożone środki należytej staranności określone w art. 18 dyrektywy (UE) 2015/849.
- 9.18. W zakresie dopuszczanym w przepisach krajowych, jeżeli ryzyko związane ze stosunkami gospodarczymi jest niskie i podlega warunkom, o których mowa poniżej, bank może jednak stosować uproszczone środki należytej staranności, o ile:
 - a) klient jest instytucją, która podlega wymogom przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu w państwie EOG lub państwie trzecim posiadającym system przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu co najmniej tak samo surowy jak system wymagany na podstawie dyrektywy (UE) 2015/849 i jest skutecznie nadzorowana, jeżeli chodzi o stosowanie tych wymogów;
 - b) klient nie jest instytucją, lecz innym podmiotem zobowiązanym, który podlega wymogom przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu w państwie EOG i jest skutecznie nadzorowany, jeżeli chodzi o stosowanie tych wymogów;
 - c) na podstawie przeprowadzonej przez bank oceny między innymi działalności klienta, typów klientów, których klient obsługuje, i jurysdykcji, w której działalność klienta jest narażona na ryzyko, oceniono, że ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związane ze stosunkami gospodarczymi jest niskie;

- d) bank ma pewność, że klient stosuje rzetelne środki należytej staranności z uwzględnieniem ryzyka wobec swoich klientów i beneficjentów rzeczywistych klientów (może okazać się stosowne, aby bank podjął środki z uwzględnieniem ryzyka w celu oceny adekwatności strategii i procedur należytej staranności wobec klienta swojego klienta, na przykład przez bezpośrednią współpracę z klientem); oraz
- e) bank podjął działania uwzględniające ryzyko, aby mieć pewność, że klient niezwłocznie, na żądanie dostarczy informacje i dokumenty dotyczące należytej staranności wobec klienta na temat swoich klientów bazowych, którzy są beneficjentami rzeczywistymi środków pieniężnych na rachunku depozytowym, na przykład przez włączenie odpowiednich zapisów do umowy z klientem lub przez przetestowanie próby zdolności klienta do przekazania na żądanie informacji na temat należytej staranności wobec klienta.

9.19. W przypadku spełnienia warunków stosowania uproszczonych środków należytej staranności w odniesieniu do rachunków depozytowych takie środki podejmowane przez bank mogą polegać na:

- a) ustaleniu i weryfikacji tożsamości klienta, w tym beneficjentów rzeczywistych klienta (jednak nie klientów bazowych klienta);
- b) ocenie celu i zamierzonego charakteru stosunków gospodarczych; oraz
- c) bieżącym monitorowaniu stosunków gospodarczych.

Klienci oferujący usługi związane z walutami wirtualnymi

9.20. Instytucje powinny uwzględniać fakt, że z wyjątkiem usługodawców zajmujących się usługami wymiany waluty wirtualnej i pieniędzy fiducjarnych oraz dostawców kont waluty wirtualnej, którzy są podmiotami zobowiązanymi zgodnie z dyrektywą (UE) 2015/849, emitowanie lub posiadanie walut wirtualnych w rozumieniu art. 3 pkt 18 dyrektywy (UE) 2015/849 nadal jest w UE w dużej mierze nieuregulowane, co zwiększa ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Instytucje mogą zechcieć odnieść się do sprawozdania EUNB ze stycznia 2019 r. na temat kryptoaktywów.

9.21. Przy nawiązywaniu stosunków gospodarczych z klientami świadczącymi usługi związane z walutami wirtualnymi instytucje powinny w ramach swoich ocen klienta pod kątem ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu rozważyć ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związane z walutami wirtualnymi.

9.22. Instytucje powinny rozważyć m.in. następujące rodzaje działalności związanej z walutami wirtualnymi:

- a) działalność w charakterze platformy obrotu walutami wirtualnymi służącej wymianie pieniądza fiducjarnego na walutę wirtualną i odwrotnie;
- b) działalność w charakterze platformy obrotu walutami wirtualnymi służącej wymianie między walutami wirtualnymi;
- c) działalność w charakterze platformy obrotu walutami wirtualnymi umożliwiającej prowadzenie transakcji między użytkownikami;
- d) świadczenie usług kont waluty wirtualnej;
- e) organizowanie „pierwszych ofert kryptowalutowych” (ang. *initial coin offering*, ICO), doradztwo lub czerpanie korzyści w tym zakresie.

9.23. W celu zapewnienia obniżenia poziomu ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związanego z takimi klientami banki nie powinny stosować uproszczonych środków należytej staranności. W ramach swoich środków należytej staranności wobec klienta instytucje powinny co najmniej:

- a) nawiązać dialog z klientem, aby zrozumieć charakter działalności i wynikające z niej ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu;
- b) oprócz weryfikacji tożsamości beneficjentów rzeczywistych klienta zachowywać należytą staranność względem kadry kierowniczej wyższego szczebla w stopniu, w jakim się różni, m.in. rozważyć wszelkie niekorzystne informacje;
- c) zrozumieć zakres, w jakim ci klienci stosują swoje własne środki należytej staranności wobec swoich klientów ze względu na zobowiązanie prawne albo dobrowolnie;
- d) ustalić, czy klient jest zarejestrowany lub posiada licencję w państwie członkowskim EOG lub w państwie trzecim, i przyjrzeć się adekwatności systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu tego państwa trzeciego;
- e) ustalić, czy przedsiębiorstwa zajmujące się pierwszymi ofertami kryptowalutowymi (ICO) w formie walut wirtualnych w celu zarobkowym działają w sposób legalny, a w stosownych przypadkach – uregulowany.

9.24. Jeżeli ryzyko związane z takimi klientami wzrosło, banki powinny stosować wzmożone środki należytej staranności, zgodnie z tytułem I.

Wytyczna 10: Wytyczna sektorowa dotycząca emitentów pieniądza elektronicznego

- 10.1. Wytyczna 10 zawiera wskazówki dla emitentów pieniądza elektronicznego zdefiniowanych w art. 2 pkt 3 dyrektywy 2009/110/WE. Poziom ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu za pomocą pieniądza elektronicznego w rozumieniu art. 2 pkt 2 dyrektywy 2009/110/WE zależy przede wszystkim od cech poszczególnych produktów pieniądza elektronicznego oraz stopnia, w jakim emitenci pieniądza elektronicznego korzystają z usług innych osób w celu dystrybucji i wykupu pieniądza elektronicznego w ich imieniu, zgodnie z art. 3 ust 4 dyrektywy 2009/110/WE.
- 10.2. Instytucje emitujące pieniądź elektroniczny powinny uwzględnić następujące środki i czynniki ryzyka wraz z tymi, o których mowa w tytule I niniejszych wytycznych. Instytucje, których zezwolenie obejmuje prowadzenie działalności gospodarczej w postaci usług inicjowania płatności oraz usług dostępu do informacji o rachunku, powinny się również odnosić do wytycznej 18. Wytyczna sektorowa 11 dla podmiotów świadczących usługi przekazu pieniężnego może być również odpowiednia w tym kontekście.

Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka związane z produktem

- 10.3. Emitenci pieniądza elektronicznego powinni uwzględnić ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu powiązane z:
- a) pułapami;
 - b) metodą finansowania przez
 - c) przydatnością i możliwością negocjowania.
- 10.4. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:
- a) pułapy: produkt umożliwia
 - i. płatności o wysokiej lub nieograniczonej wartości, doładowanie lub zbycie, w tym wycofanie gotówki;
 - ii. wykonanie dużej liczby płatności, doładowanie lub wykup, w tym wycofanie gotówki;
 - iii. wysoką lub nieograniczoną kwotę środków pieniężnych, które będą przechowywane w produkcie pieniądza elektronicznego lub na rachunku pieniądza elektronicznego;
 - b) metoda finansowania: produkt może być

- i. doładowany anonimowo, na przykład gotówką, anonimowym pieniądzem elektronicznym lub produktami pieniądza elektronicznego, które są objęte zwolnieniem, o którym mowa w art. 12 dyrektywy (UE) 2015/849;
 - ii. finansowany za pomocą płatności od osób trzecich o nieustalonej tożsamości;
 - iii. finansowany za pomocą innych produktów pieniądza elektronicznego.
- c) przydatność i możliwość negocjacji: produkt
- i. umożliwia transfery między osobami;
 - ii. jest akceptowany jako środek płatniczy przez szerokie grono handlowców lub punktów sprzedaży;
 - iii. jest zaprojektowany tak, aby był akceptowany jako środek płatniczy przez handlowców oferujących towary i usługi powiązane z wysokim ryzykiem przestępstwa finansowego, na przykład grami hazardowymi *online*;
 - iv. może być używany w transakcjach transgranicznych lub w różnych jurysdykcjach;
 - v. jest zaprojektowany tak, aby był używany przez osoby inne niż klient, na przykład niektóre partnerskie produkty powiązane z kartami (jednak z wyłączeniem kart podarunkowych o niskiej wartości);
 - vi. umożliwia wycofanie dużych kwot gotówki.

10.5. Następujące czynniki mogą przekładać się na obniżenie ryzyka:

- a) pułapy: produkt
- i. wyznacza limity o niskiej wartości w odniesieniu do płatności, doładowania lub wykupu, włącznie z wycofaniem gotówki (choćby instytucje powinny mieć na uwadze, że sam niski pułap może nie wystarczyć do ograniczenia ryzyka finansowania terroryzmu);
 - ii. ogranicza liczbę płatności, doładowań lub wykupu, włącznie z wycofaniem gotówki w danym okresie;
 - iii. ogranicza kwotę środków finansowych, które mogą być zdeponowane w produkcie pieniądza elektronicznego/na rachunku jednorazowo;
- b) finansowanie: produkt

- i. wiąże się z wymogiem, aby środki finansowe na kupno lub ponowne doładowanie mogły zostać w sposób możliwy do sprawdzenia pobrane z rachunku posiadanego w wyłącznym lub wspólnym imieniu klienta w instytucji kredytowej lub finansowej EOG;
- c) przydatność i możliwość negocjacji: produkt
- i. nie umożliwia lub ściśle ogranicza wycofywanie gotówki;
 - ii. może być używany tylko lokalnie;
 - iii. jest akceptowany przez ograniczone grono handlowców lub punktów sprzedaży, a emitent pieniądza elektronicznego zna ich działalność;
 - iv. jest zaprojektowany w taki sposób, aby ograniczyć jego używanie przez handlowców oferujących towary i usługi powiązane z wysokim ryzykiem przestępstwa finansowego;
 - v. jest akceptowany jako środek płatniczy w przypadku ograniczonych rodzajów usług lub produktów niskiego ryzyka.

Czynniki ryzyka związane z klientami

10.6. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) klient kupuje szereg produktów pieniądza elektronicznego od tego samego emitenta, często doładowuje produkt lub dokonuje kilku operacji wycofania gotówki w krótkim okresie bez uzasadnienia gospodarczego; jeżeli dystrybutorzy (lub agenci działający w charakterze dystrybutorów) są podmiotami zobowiązanymi, dotyczy to również produktów pieniądza elektronicznego od różnych emitentów, zakupionych od tego samego dystrybutora;
- b) transakcje klienta są zawsze nieznacznie poniżej wszelkich limitów wartości/transakcji;
- c) produkt jest używany przez wiele osób o tożsamości nieznaną emitentowi (np. produkt jest używany z różnych adresów IP w tym samym czasie);
- d) występują częste zmiany w danych identyfikacyjnych klienta, takich jak adres domowy lub adres IP, lub powiązanych rachunkach bankowych;
- e) produkt nie jest używany zgodnie z przeznaczeniem, na przykład jest używany zagranicą, chociaż został zaprojektowany jako karta podarunkowa do centrum handlowego.

10.7. Następujący czynnik może przekładać się na obniżenie ryzyka:

- a) produkt jest dostępny tylko dla niektórych kategorii klientów, na przykład świadczeniobiorców lub członków personelu przedsiębiorstwa, które emituje go w celu pokrycia wydatków korporacyjnych.

Czynniki ryzyka związane z siecią dystrybucji

10.8. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) dystrybucja *online* i dystrybucja pośrednia bez odpowiednich zabezpieczeń, takich jak podpisy elektroniczne, elektroniczne środki identyfikacji spełniające kryteria określone w rozporządzeniu (UE) nr 910/2014 oraz środki służące przeciwdziałaniu podawaniu się za inne osoby;
- b) dystrybucja przez pośredników, którzy nie są podmiotami zobowiązanymi zgodnie z dyrektywą (UE) 2015/849 lub, w stosownych przypadkach, przepisami krajowymi, jeżeli emitent pieniądza elektronicznego:
 - i. polega na pośredniku w celu spełnienia niektórych wymogów związanych z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, które spoczywają na emitencie pieniądza elektronicznego;
 - ii. nie miał pewności, czy pośrednik stosuje odpowiednie systemy i kontrole w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu; oraz
 - iii. stosuje segmentację usług, tj. świadczenie usług pieniądza elektronicznego przez kilku usługodawców prowadzących niezależną działalność bez należytej kontroli i koordynacji.

10.9. Przed podpisaniem porozumienia dystrybucyjnego z handlowcem instytucje powinny zrozumieć charakter i cel działalności tego handlowca, aby upewnić się, że oferowane towary i usługi są legalne, oraz ocenić ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związane z działalnością handlowca. W przypadku handlowca prowadzącego działalność *online* instytucje powinny również przedsięwziąć kroki w celu poznania rodzaju klientów, których przyciąga ten handlowiec, i ustalić spodziewaną wielkość i skalę transakcji w celu zauważenia podejrzanych lub nietypowych transakcji.

Krajowe lub geograficzne czynniki ryzyka

10.10. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) odbiorca płatności znajduje się w jurysdykcji powiązanej z podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu lub produkt został wyemitowany lub otrzymuje środki finansowe ze źródeł w takiej jurysdykcji. Instytucje powinny zwracać szczególną uwagę na jurysdykcje znane z finansowania i wspierania działalności terrorystycznej lub z działalności grup

popelniających przestępstwa terrorystyczne, a także na jurysdykcje podlegające sankcjom finansowym, embargom lub środkom, które są związane z terroryzmem, finansowaniem terroryzmu lub proliferacją.

Środki

Środki należytej staranności wobec klienta

10.11. Instytucje powinny stosować środki należytej staranności wobec klienta względem:

- a) właściciela rachunku lub produktu pieniądza elektronicznego; oraz
- b) dodatkowych posiadaczy kart. W przypadku gdy produkty są powiązane z wieloma kartami, instytucje powinny ustalić, czy nawiązały jeden stosunek gospodarczy, czy też większą ich liczbę, oraz czy beneficjentami rzeczywistymi mogą być dodatkowi posiadacze kart.

10.12. Przepisy krajowe mogą przewidywać zwolnienie z ustalenia i weryfikacji tożsamości klienta i beneficjentów rzeczywistych oraz oceny charakteru i celu stosunków gospodarczych w odniesieniu do niektórych produktów pieniądza elektronicznego zgodnie z art. 12 dyrektywy (UE) 2015/849.

10.13. Instytucje powinny mieć na uwadze, że zwolnienie na mocy art. 12 dyrektywy (UE) 2015/849 nie obejmuje obowiązku bieżącego monitorowania transakcji i stosunków gospodarczych ani nie zwalnia z obowiązku identyfikacji i zgłaszania podejrzanych transakcji; oznacza to, że instytucje powinny dopilnować uzyskania wystarczających informacji na temat klientów lub rodzajów klientów, do których ich produkt będzie skierowany, aby mieć możliwość dokładnego bieżącego monitorowania stosunków gospodarczych.

10.14. Przykłady rodzajów systemów monitorowania, które instytucje powinny wprowadzić, obejmują:

- a) systemy monitorowania transakcji, które wykrywają anomalie lub podejrzane wzorce zachowania, w tym nieoczekiwane użycie produktu wbrew przeznaczeniu; instytucja może być w stanie dezaktywować produkt ręcznie albo w ramach kontroli na czipie do czasu uzyskania pewności, że nie ma podstaw do podejrzeń;
- b) systemy identyfikacji rozbieżności między informacjami podanymi a ustalonymi, na przykład między podaną informacją o kraju pochodzenia a elektronicznie wykrytym adresem IP;
- c) systemy, które porównują dane przekazane z danymi posiadanymi na temat innych stosunków gospodarczych i identyfikują wzorce, takie jak ten sam instrument finansowania lub te same dane kontaktowe;

- d) systemy, które określają, czy produkt jest używany przez handlowców oferujących towary i usługi powiązane z wysokim ryzykiem przestępstwa finansowego;
- e) systemy łączące produkty pieniądza elektronicznego z urządzeniami lub adresami IP w przypadku transakcji realizowanych w sieci.

Wzmoczone środki należytej staranności wobec klienta

10.15. Aby spełnić wymogi art. 18a w odniesieniu do stosunków lub transakcji dotyczących państw trzecich wysokiego ryzyka, emitenci pieniądza elektronicznego powinni stosować wzmoczone środki należytej staranności określone w tym względzie w tytule I.

10.16. Przykłady wzmoczonych środków należytej staranności, które instytucje powinny stosować we wszystkich pozostałych sytuacjach wysokiego ryzyka, obejmują:

- a) uzyskanie dodatkowych informacji na temat klienta w czasie ustalania tożsamości, na przykład informacji o źródle finansowania;
- b) stosowanie dodatkowych środków weryfikacji na podstawie szerokiej gamy wiarygodnych i niezależnych źródeł (np. porównanie z internetowymi bazami danych) w celu weryfikacji tożsamości klienta lub beneficjenta rzeczywistego;
- c) uzyskanie dodatkowych informacji na temat zakładanego charakteru stosunków gospodarczych, na przykład przez uzyskanie od klientów informacji na temat ich działalności lub jurysdykcji, do których zamierzają przelać pieniądź elektroniczny;
- d) uzyskanie informacji na temat handlowca/odbiorcy płatności, szczególnie jeżeli emitent pieniądza elektronicznego ma podstawy, aby podejrzewać, że produkty zostały wykorzystane do kupna produktów nielegalnych lub o ograniczonej ważności;
- e) stosowanie kontroli oszustw dotyczących tożsamości w celu uzyskania pewności, że klient jest tym, za którego się podaje;
- f) stosowanie wzmoczonych środków monitorowania stosunków klienta i indywidualnych transakcji;
- g) ustalenie źródła lub przeznaczenia środków.

Uprozczone środki należytej staranności wobec klienta

10.17. W zakresie dopuszczonym w przepisach krajowych instytucje mogą rozważyć stosowanie uproszczonych środków należytej staranności w odniesieniu do produktów pieniądza

elektronicznego o niskim ryzyku, które nie są objęte zwolnieniem przewidzianym w art. 12 dyrektywy (UE) 2015/849.

10.18. W zakresie przewidzianym w przepisach krajowych przykłady uproszczonych środków należytej staranności, które instytucje mogą stosować w sytuacjach niskiego ryzyka, obejmują:

- a) przełożenie weryfikacji tożsamości klienta lub beneficjenta rzeczywistego na późniejszy termin po nawiązaniu stosunków lub do momentu przekroczenia określonego (niskiego) pułapu środków pieniężnych (w zależności od tego, co nastąpi jako pierwsze). Pułap środków pieniężnych nie powinien przekraczać 150 EUR, w przypadku gdy produktu nie można doładować lub można go wykorzystać w innych jurysdykcjach lub w transakcjach transgranicznych;
- b) weryfikację tożsamości klienta na podstawie płatności zaksięgowanej na rachunku w wyłącznym lub wspólnym imieniu klienta lub rachunku, co do którego można wykazać, że klient ma nad nim kontrolę z instytucją kredytową lub finansową regulowaną w EOG;
- c) weryfikację tożsamości na podstawie mniejszej liczby źródeł;
- d) weryfikację tożsamości na podstawie mniej wiarygodnych źródeł;
- e) użycie alternatywnych metod weryfikację tożsamości;
- f) przyjęcie założenia co do charakteru i zamierzonego celu stosunków gospodarczych, jeżeli są oczywiste, na przykład w przypadku niektórych kart podarunkowych, które nie podlegają zwolnieniu dotyczącemu zamkniętej pętli lub zamkniętej sieci;
- g) ograniczenie intensywności monitorowania do czasu osiągnięcia określonego pułapu pieniężnego. Bieżące monitorowanie jest ważnym środkiem uzyskania dodatkowych informacji na temat czynników ryzyka klienta (zob. powyżej) w trakcie stosunków z klientem, w ramach których pułap indywidualnych transakcji i transakcji mających widoczne powiązania w ciągu 12 miesięcy powinien zostać ustanowiony na poziomie, który w ocenie instytucje wiąże się z niskim ryzykiem zarówno finansowania terroryzmu jak i prania pieniędzy.

Wytyczna 11: Wytyczna sektorowa dotycząca podmiotów świadczących usługi przekazu pieniężnego

- 11.1. Podmioty świadczące usługi przekazu pieniężnego to instytucje płatnicze, instytucje zajmujące się pieniądzem elektronicznym lub instytucje kredytowe upoważnione do świadczenia i realizowania usług płatniczych w całej UE na mocy dyrektywy (UE) 2015/2366. Przedsiębiorstwa w tym sektorze są zróżnicowane, od przedsiębiorstw indywidualnych po złożonych operatorów sieciowych.
- 11.2. Wiele podmiotów świadczących usługi przekazu pieniężnego korzysta z usług agentów w celu świadczenia usług płatniczych w ich imieniu. Agenci często świadczą usługi płatnicze jako poboczny element ich głównej działalności i sami nie muszą być podmiotami zobowiązanymi zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu; z tego względu ich wiedza fachowa w dziedzinie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu może być ograniczona.
- 11.3. Charakter świadczonych usług może narażać podmioty świadczące usługi przekazu pieniężnego na ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Wynika to z prostoty i szybkości transakcji, ich ogólnoświatowego zasięgu oraz ich charakteru opierającego się często na gotówce. Ponadto charakter tych usług płatniczych oznacza, że podmioty świadczące usługi przekazu pieniężnego często przeprowadzają transakcje sporadyczne zamiast nawiązywać stosunki gospodarcze z ich klientami, dlatego ich znajomość ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu powiązanego z klientem może być ograniczona.
- 11.4. Podmioty świadczące usługi przekazu pieniężnego powinny uwzględnić poniższe środki i czynniki ryzyka wraz z tymi, o których mowa w tytule I niniejszych wytycznych. Instytucje, których zezwolenie obejmuje prowadzenie działalności gospodarczej w postaci usług inicjowania płatności oraz usług dostępu do informacji o rachunku, powinny się również odnosić do wytycznej 18.

Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka związane z produktami, usługami i transakcjami

- 11.5. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:
 - a) produkt umożliwia transakcje o nieograniczonej lub wysokiej wartości;
 - b) produkt lub usługa ma zasięg globalny;
 - c) transakcja ma charakter gotówkowy lub jest finansowana za pomocą anonimowego pieniądza elektronicznego, w tym pieniądza elektronicznego objętego zwolnieniem na podstawie art. 12 dyrektywy (UE) 2015/849;

- d) transfery są przeprowadzane od co najmniej jednego płatnika w różnych krajach na rzecz lokalnego odbiorcy płatności.

11.6. Następujący czynnik może przekładać się na obniżenie ryzyka:

- a) fundusze używane w transferze pochodzą z rachunku otwartego na nazwisko płatnika w instytucji kredytowej lub finansowej z EOG.

Czynniki ryzyka związane z klientami

11.7. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) Działalność gospodarcza klienta:
 - i. klient jest właścicielem lub prowadzi działalność zakładającą duże kwoty gotówki;
 - ii. działalność klienta ma skomplikowaną strukturę własności;
 - iii. działalność klienta można powiązać z finansowaniem terroryzmu, ponieważ jest publicznie znany ze swoich ekstremistycznych sympatii lub wiadomo, że jest powiązany ze zorganizowaną grupą przestępczą;
- b) zachowanie klienta:
 - i. potrzeby klienta mogłyby zostać lepiej zaspokojone gdzie indziej, na przykład dlatego że podmiot świadczący usługi przekazu pieniężnego nie jest lokalnym usługodawcą dla klienta lub działalności klienta;
 - ii. wydaje się, że klient działa na rzecz innej osoby, na przykład inni nadzorują klienta lub są widoczni poza miejscem, w którym transakcja jest przeprowadzana, lub klient czyta instrukcje z notatki;
 - iii. zachowanie klienta nie wskazuje na wyraźne uzasadnienie gospodarcze, na przykład klient akceptuje niski kurs wymiany lub wysokie opłaty bez kwestionowania, wnioskując o przeprowadzenie transakcji w walucie, która nie jest oficjalną walutą lub walutą powszechnie używaną w jurysdykcji, w której klient lub odbiorca mają siedzibę, lub dokonuje wypłat albo wpłat znacznych kwot w walucie o niskiej lub wysokiej denominacji;
 - iv. transakcje klienta są zawsze nieznacznie poniżej mających zastosowanie pułapów, w tym pułapu stosowania środków należytej staranności wobec klienta w odniesieniu do sporadycznych transakcji w art. 11 lit. b) dyrektywy (UE) 2015/849 i pułapu 1000 EUR, o którym mowa w art. 5 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2015/847¹⁶.

¹⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/847 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie informacji towarzyszących transferom środków pieniężnych i uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1781/2006.

Instytucje powinny mieć na uwadze, że pułap, o którym mowa w art. 5 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2015/847 ma zastosowanie tylko do transakcji, które nie są finansowane gotówką lub anonimowym pieniądzem elektronicznym;

- v. klient korzysta z usługi w sposób nietypowy, na przykład wysyła pieniądze do siebie samego lub otrzymuje je do siebie lub wysyła pieniądze natychmiast po ich otrzymaniu;
- vi. wydaje się, że klient niewiele wie o odbiorcy płatności lub niechętnie udziela informacji na jego temat;
- vii. kilku klientów instytucji dokonuje transferu środków pieniężnych do tego samego odbiorcy płatności lub posługuje się tymi samymi danymi identyfikacyjnymi, na przykład adresem lub numerem telefonu;
- viii. transakcji przychodzącej nie towarzyszą wymagane informacje na temat płatnika lub odbiorcy płatności;
- ix. kwota wysłana lub otrzymana nie odpowiada dochodowi klienta (jeżeli jest znany);
- x. wzrost wielkości lub liczby transakcji nie jest związany ze zwykłym wzorcem, np. przekaz wynagrodzenia lub obchody kulturowe;
- xi. klient przekazuje niespójne dane biograficzne lub dokumenty tożsamości zawierające niespójne informacje.

11.8. Następujące czynniki mogą przekładać się na obniżenie ryzyka:

- a) klient jest długoletnim klientem instytucji, a jego wcześniejsze zachowanie nie budziło podejrzeń i nie wskazuje na ewentualny wzrost ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu;
- b) kwota będąca przedmiotem transferu jest niska, jednak instytucje powinny odnotować, że same niskie kwoty nie są wystarczającą przesłanką do obniżenia ryzyka finansowania terroryzmu.

Czynniki ryzyka związane z siecią dystrybucji

11.9. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) instrument finansowania nie podlega ograniczeniom, na przykład w przypadku gotówki lub płatności za pomocą produktów pieniądza elektronicznego, które są objęte zwolnieniem zgodnie z art. 12 dyrektywy (UE) 2015/849, przekazów pieniężnych lub czeków;
- b) używana sieć dystrybucji zapewnia pewien stopień anonimowości;

- c) usługa jest świadczona w całości w internecie bez odpowiednich zabezpieczeń;
- d) usługa przekazu pieniężnego jest realizowana za pośrednictwem agentów, którzy:
 - i. reprezentują więcej niż jednego zleceniodawcę;
 - ii. mają nietypowe wzorce obrotu w porównaniu z innymi agentami w podobnych lokalizacjach, na przykład transakcje o nietypowo wysokiej lub niskiej wartości, transakcje gotówkowe o nietypowo wysokiej wartości lub znaczną liczbę transakcji, które są nieznacznie niższe od pułapu stosowania środków należytej staranności wobec klienta, lub prowadzą działalność poza normalnymi godzinami pracy;
 - iii. prowadzi znaczny odsetek działalności z płatnikami lub odbiorcami płatności pochodzącymi z jurysdykcji powiązanych z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu;
 - iv. nie ma pewności co do stosowania ogólnogrupowych strategii przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu lub postępuje niespójnie z tymi strategiami; lub
 - v. nie działają w sektorze finansowym i prowadzą inną działalność jako działalność główną;
- e) usługi przekazu pieniężnego są świadczone w ramach szerokiej sieci agentów w różnych jurysdykcjach;
- f) usługi przekazu pieniężnego są świadczone w ramach nadmiernie skomplikowanym łańcuchu płatności, na przykład z dużą liczbą pośredników działających w różnych jurysdykcjach lub umożliwiających niemożliwe do wyśledzenia systemy rozrachunku (formalne i nieformalne).

11.10. Następujące czynniki mogą przekładać się na obniżenie ryzyka:

- a) agenci są regulowanymi instytucjami finansowymi;
- b) usługi mogą być finansowane wyłącznie za pomocą transferów z rachunku otwartego na nazwisko klienta w instytucji kredytowej lub finansowej EOG lub z rachunku, nad którym klient sprawuje potwierdzoną kontrolę.

Krajowe lub geograficzne czynniki ryzyka

11.11. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) płatnik lub odbiorca płatności, lub adres IP, z którego dokonano transakcji, znajduje się w jurysdykcji powiązanej z podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy

i finansowania terroryzmu. Instytucje powinny zwracać szczególną uwagę na jurysdykcje znane z finansowania i wspierania działalności terrorystycznej lub z działalności grup popełniających przestępstwa terrorystyczne, a także na jurysdykcje podlegające sankcjom finansowym, embargom lub środkom, które są związane z terroryzmem, finansowaniem terroryzmu lub proliferacją;

- b) odbiorca płatności jest rezydentem w jurysdykcji, która nie ma sektora bankowego lub ma gorzej rozwinięty sektor bankowy, co oznacza, że w punkcie płatności można korzystać z nieformalnych usług przekazu pieniężnego, takich jak hawala;
- c) kontrahent instytucji znajduje się w państwie trzecim (powiązany z podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu);
- d) płatnik lub odbiorca płatności znajduje się w państwie trzecim wysokiego ryzyka.

Środki

11.12. Ponieważ działalność wielu podmiotów świadczących usługi przekazu pieniężnego opiera się przede wszystkim na transakcjach, instytucje powinny się zastanowić, jakie systemy monitorowania i kontroli wprowadzają, aby zagwarantować wykrywanie prób prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, nawet jeżeli informacje posiadane na temat klienta w ramach środków należytej staranności wobec klienta mają podstawowy charakter lub brakuje ich ze względu na brak nawiązania stosunków gospodarczych. Podczas analizowania odpowiednich systemów monitorowania podmioty świadczące usługi przekazu pieniężnego powinny zapewnić ich dostosowanie do wielkości i złożoności przedsiębiorstwa, a także do liczby transakcji.

11.13. W każdym wypadku instytucje powinny wprowadzić:

- a) systemy identyfikacji powiązanych transakcji, w tym tych, które zgodnie z ich strategiami i procedurami mogą stanowić stosunki gospodarcze, np. systemy identyfikacji serii transakcji poniżej 1 000 EUR mających tego samego płatnika i odbiorcę płatności, a także element czasu trwania;
- b) systemy pozwalające stwierdzić, czy transakcje od różnych klientów są przeznaczone dla tego samego odbiorcy płatności;
- c) systemy, które w możliwie jak największym zakresie pozwalają ustalić źródło finansowania i przeznaczenia środków pieniężnych;
- d) systemy umożliwiające pełną identyfikowalność transakcji i liczby operatorów zaangażowanych w łańcuch płatności;

- e) systemy pozwalające ustalić, czy transferu dokonano do państwa trzeciego wysokiego ryzyka lub czy pochodzi on z takiego państwa; oraz
- f) systemy gwarantujące możliwość interwencji w całym łańcuchu płatności tylko tym podmiotom, które posiadają odpowiednie zezwolenie na świadczenie usług przekazu pieniężnego.

11.14. Jeżeli ryzyko związane z transakcją sporadyczną lub stosunkami gospodarczymi jest podwyższone, instytucje powinny stosować wzmożone środki należytej staranności zgodnie z tytułem I, w tym, w stosownych przypadkach, wzmożone monitorowanie transakcji (np. większą częstotliwość lub niższe pułapy). Jeżeli natomiast ryzyko powiązane z transakcją sporadyczną lub stosunkami gospodarczymi jest niskie, w zakresie dozwolonym w przepisach krajowych, instytucje mogą stosować uproszczone środki należytej staranności zgodnie z tytułem I.

11.15. Aby spełnić wymogi art. 18a dyrektywy (UE) 2015/849 w odniesieniu do stosunków lub transakcji dotyczących państw trzecich wysokiego ryzyka, podmiot świadczący usługi przekazu pieniężnego powinien stosować wzmożone środki należytej staranności określone w tym względzie w tytule I.

Korzystanie z usług agentów

11.16. Podmioty świadczące usługi przekazu pieniężnego korzystające z usług agentów na potrzeby świadczenia usług płatniczych powinny znać swoich agentów, zgodnie z art. 19 dyrektywy (UE) 2015/2366. W związku z tym podmioty świadczące usługi przekazu pieniężnego powinny opracować i stosować odpowiednie strategie i procedury uwzględniające ryzyko w celu zniwelowania ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu przez ich agentów, w tym przez:

- a) określenie osoby, która jest właścicielem lub kontroluje agenta, jeżeli agent jest osobą prawną, aby mieć pewność, że nie wzrosło ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, na które jest narażony podmiot świadczący usługi przekazu pieniężnego w wyniku korzystania z usług agenta;
- b) uzyskanie dowodu, zgodnie z wymogami określonymi w art. 19 ust. 1 lit. c) dyrektywy (UE) 2015/2366, że dyrektorzy i inne osoby odpowiedzialne za zarządzanie agentem są odpowiednimi osobami, również pod względem uczciwości i reputacji. Wszelkie wnioski składane przez podmioty świadczące usługi przekazu pieniężnego powinny być proporcjonalne do charakteru, złożoności i skali ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związanego z usługami płatniczymi świadczonymi przez agenta i mogłyby opierać się na procedurach należytej staranności wobec klienta stosowanych przez podmioty świadczące usługi przekazu pieniężnego;

- c) podjęcie racjonalnych środków w celu uzyskania pewności, że wewnętrzne kontrole agenta w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu są odpowiednie i pozostaną odpowiednie przez cały czas trwania stosunków z agencją, na przykład przez monitorowanie próbek transakcji agenta lub przegląd kontroli agenta na miejscu. Jeżeli wewnętrzne kontrole agenta w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu różnią się od kontroli podmiotu świadczącego usługi przekazu pieniężnego, na przykład dlatego, że agent reprezentuje więcej niż jednego zleceniodawcę lub sam jest podmiotem zobowiązanym na mocy obowiązujących przepisów w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, podmiot świadczący usługi przekazu pieniężnego powinien ocenić ryzyko, z jakim te różnice mogą wpływać na stosowanie przez niego samego i jego agenta procedur przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, oraz zarządzać tym ryzykiem;
- d) przeszkolenie agentów pod kątem przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu w celu zapewnienia agentom odpowiedniej wiedzy na temat ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu oraz jakości kontroli w obszarze przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, jakiej podmioty świadczące usługi przekazu pieniężnego oczekują.

Wytyczna 12: Wytyczna sektorowa dotycząca zarządzania majątkiem

- 12.1. Zarządzanie majątkiem to świadczenie usług bankowych i innych usług finansowych na rzecz osób zamożnych, ich rodzin lub przedsiębiorstw. Określa się je również jako bankowość prywatną. Klienci instytucji zajmujących się zarządzaniem majątkiem mogą oczekiwać, że przypisany personel ds. zarządzania stosunkami będzie świadczył usługi dostosowane do ich potrzeb, na przykład w obszarze bankowości (np. rachunki bieżące, hipoteki i wymiana walut), zarządzania i doradztwa inwestycyjnego, usług powierniczych, rachunków powierniczych, ubezpieczeń, usług Family Office, planowania podatkowego i planowania majątku oraz powiązanych udogodnień, w tym wsparcia prawnego.
- 12.2. Wiele cech typowo powiązanych z zarządzaniem majątkiem, takich jak bogaci i wpływowi klienci, transakcje i portfele o bardzo wysokiej wartości, skomplikowane produkty i usługi, w tym dostosowane produkty inwestycyjne, a także oczekiwanie zachowania poufności i dyskrecji wskazuje na podwyższone ryzyko prania pieniędzy w porównaniu z cechami występującymi zazwyczaj w bankowości detalicznej. Usługi instytucji zarządzających majątkiem mogą być szczególnie podatne na nadużycia ze strony klientów, którzy chcą ukryć pochodzenie swoich środków pieniężnych lub na przykład uniknąć opodatkowania w rodzimych jurysdykcjach.
- 12.3. Instytucje w tym sektorze powinny uwzględnić poniższe środki i czynniki ryzyka wraz z tymi, o których mowa w tytule I niniejszych wytycznych. Wytyczne sektorowe 9, 14 i 17 w tytule I mogą być również odpowiednie w tym kontekście.

Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka związane z produktami, usługami i transakcjami

- 12.4. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:
 - a) klienci wnoszący o duże kwoty gotówki lub inne fizyczne środki przechowywania wartości takie jak metale szlachetne;
 - b) transakcje o bardzo wysokiej wartości;
 - c) porozumienia finansowe obejmujące jurysdykcje powiązane z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu (instytucje powinny zwrócić szczególną uwagę na kraje, w których występuje kultura tajemnicy bankowej lub które nie stosują międzynarodowych standardów przejrzystości podatkowej);
 - d) udzielanie pożyczek (w tym kredytów hipotecznych) zabezpieczonych wartością majątku w innych jurysdykcjach, szczególnie w krajach, w których trudno ocenić,

czy klient ma pełnoprawny tytuł do zabezpieczenia, lub jeżeli tożsamość stron gwarantujących pożyczkę trudno zweryfikować;

- e) wykorzystywanie skomplikowanych struktur bankowych, takich jak trusty i prywatne instrumenty inwestycyjne, w szczególności jeżeli tożsamość beneficjenta rzeczywistego jest niejasna;
- f) działalność prowadzona w wielu krajach, zwłaszcza tam, gdzie jest powiązana z wieloma podmiotami świadczącymi usługi finansowe;
- g) porozumienia transgraniczne, w przypadku gdy aktywa są deponowane lub zarządzane w innej instytucji finansowej należącej do tej samej grupy finansowej albo spoza grupy, szczególnie jeżeli tamta instytucja finansowa ma siedzibę w jurysdykcji charakteryzującej się podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Instytucje powinny zwrócić szczególną uwagę na jurysdykcje o podwyższonych poziomach stwierdzonych przestępstw, słabym systemie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu lub słabych standardach przejrzystości podatkowej.

Czynniki ryzyka związane z klientami

12.5. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) klienci z dochodem lub majątkiem pochodzącym z sektorów wysokiego ryzyka, takich jak sektor zbrojeniowy, przemysł wydobywczy, sektor budowlany, działalność hazardowa lub prywatni wykonawcy wojskowi;
- b) klienci, którzy są podmiotem wiarygodnych doniesień o nadużyciach;
- c) klienci, którzy oczekują nietypowo wysokiego poziomu poufności lub dyskrecji;
- d) klienci, których wydatki lub zachowania transakcyjne utrudniają określenie „normalnych” lub oczekiwanych wzorców zachowania;
- e) bardzo zamożni i wpływowi klienci, w tym klienci o wysokim profilu publicznym, klienci niebędący rezydentami i osoby zajmujące eksponowane stanowiska polityczne. Jeżeli klient lub beneficjent rzeczywisty klienta jest osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne, instytucje muszą zawsze stosować wzmożone środki należytej staranności zgodnie z art. 18-22 dyrektywy (UE) 2015/849;
- f) klient domaga się, aby instytucja ułatwiła mu uzyskanie produktu lub usługi od osoby trzeciej bez jasnego uzasadnienia biznesowego lub gospodarczego.

Krajowe lub geograficzne czynniki ryzyka

12.6. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) działalność jest prowadzona w krajach, w których istnieje kultura tajemnicy bankowej lub które nie stosują międzynarodowych standardów przejrzystości podatkowej;
- b) klient żyje w jurysdykcji powiązanej z podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu lub jego fundusze pochodzą z działalności w takiej jurysdykcji.

Środki

12.7. Członek personelu zarządzający relacją instytucji zarządzającej majątkiem z klientem (zarządzający relacją) zazwyczaj odgrywa kluczową rolę w ocenie ryzyka. Bliski kontakt zarządzającego relacją z klientem ułatwi gromadzenie informacji, które umożliwiają uzyskanie pełniejszego obrazu celu i charakteru działalności klienta (np. uzyskanie informacji na temat źródła majątku klienta, przeznaczenia środków, przyczyny złożoności lub nietypowego charakteru porozumień, które mogą być uzasadnione i zgodne z prawem, lub powodu, dla którego stosowanie dodatkowych zabezpieczeń może być uzasadnione). Bliski kontakt może jednak również prowadzić do konfliktów interesów, jeżeli zarządzający relacją wejdzie w zbyt bliską relację z klientem, ze szkodą dla działań instytucji w obszarze zarządzania ryzykiem przestępstw finansowych. W konsekwencji odpowiednia będzie również niezależna kontrola oceny ryzyka przeprowadzona na przykład przez dział zgodności z przepisami i kadrę kierowniczą wyższego szczebla.

Wzmoczone środki należytej staranności wobec klienta

12.8. Aby spełnić wymogi art. 18a w odniesieniu do stosunków lub transakcji dotyczących państw trzecich wysokiego ryzyka, instytucje powinny stosować wzmoczone środki należytej staranności określone w tym względzie w tytule I.

- a) Uzyskanie i sprawdzenie większej ilości informacji na temat klientów niż w standardowych sytuacjach ryzyka oraz dokonywanie przeglądu i aktualizacji tych informacji w sposób regularny oraz w przypadku istotnych zmian profilu klienta. Instytucje powinny przeprowadzać przeglądy z uwzględnieniem ryzyka w odniesieniu do klientów o podwyższonym ryzyku co najmniej raz do roku – częściej, jeżeli uzasadnia to ryzyko. Takie procedury mogą obejmować rejestrowanie wszelkich wizyt w lokalach klienta, w domu i w przedsiębiorstwie, w tym wszelkich zmian profilu klienta lub innych informacji, które mogą mieć wpływ na ocenę ryzyka, z którym wizyty te się wiążą.

- b) Ustalenie źródła majątku i finansowania; jeżeli ryzyko jest szczególnie wysokie lub jeżeli instytucja ma wątpliwości co do zgodnego z prawem pochodzenia środków pieniężnych, sprawdzenie źródła majątku i finansowania może być jedynym odpowiednim narzędziem ograniczenia ryzyka. Źródło finansowania lub majątku można sprawdzić przez odniesienie między innymi do:
- i. oryginału lub poświadczonej kopii ostatniego paska wynagrodzenia;
 - ii. pisemnego potwierdzenia rocznego wynagrodzenia podpisanego przez pracodawcę;
 - iii. oryginału lub poświadczonej kopii umowy sprzedaży, na przykład inwestycji lub przedsiębiorstwa;
 - iv. pisemnego potwierdzenia sprzedaży podpisanego przez prawnika lub radcę prawnego;
 - v. oryginału lub poświadczonej kopii testamentu lub zatwierdzenia sądowego testamentu;
 - vi. pisemnego potwierdzenia dziedziczenia podpisanego przez prawnika, radcę prawnego, powiernika lub wykonawcę;
 - vii. przeszukania internetowego rejestru przedsiębiorstw w celu potwierdzenia sprzedaży przedsiębiorstwa;
 - viii. zwiększenia poziomu kontroli i należytej staranności w odniesieniu do stosunków gospodarczych, które zostałyby uznane za typowe w głównym sektorze świadczenia usług finansowych, takim jak bankowość detaliczna lub zarządzanie inwestycjami.
- c) Ustalenie przeznaczenia środków.

Wytyczna 13: Wytyczna sektorowa dla dostawców usług finansowania handlu

- 13.1. Finansowanie handlu oznacza zarządzanie płatnością w celu ułatwienia przepływu towarów (oraz świadczenia usług) w kontekście krajowym albo na skalę transgraniczną. Jeżeli towary są wysyłane do odbiorców międzynarodowych, importer ponosi ryzyko, że towary nie przybędą, natomiast eksporter może obawiać się, że nie otrzyma płatności. Aby zmniejszyć takie niebezpieczeństwo, wiele instrumentów finansowania handlu korzysta z usług banków, które pośredniczą w transakcji.
- 13.2. Finansowanie handlu może mieć wiele różnych form. Obejmują one:
- a) transakcje na „otwartym rachunku”: są to transakcje, w których nabywca dokonuje płatności po otrzymaniu towarów. Są to najbardziej powszechne źródła finansowania handlu, banki realizujące transfer środków pieniężnych często nie znają leżącego u podstaw transakcji handlowego charakteru transakcji. Banki powinny stosować wytyczne z tytułu I w celu zarządzania ryzykiem powiązanim z takimi transakcjami;
 - b) akredytywy dokumentowe odpowiednio występujące w wielu wariantach i dostosowane do różnych sytuacji: akredytywa dokumentowa to instrument finansowy wydany przez bank, który stanowi zabezpieczenie płatności na rzecz beneficjenta imiennego (zazwyczaj eksportera) po przedstawieniu niektórych dokumentów „potwierdzających” określonych w warunkach akredytywy (np. dowód, że towary zostały wysłane);
 - c) dokumentowe weksle do inkasa: weksel do inkasa odnosi się do procesu, za pomocą którego płatność lub zaakceptowana trata zostają zainkasowane przez „inkasujący” bank od importera towarów w celu dokonania płatności na rzecz eksportera. W zamian bank inkasujący przekazuje importerowi odpowiednie dokumenty handlowe (które otrzymał od eksportera, zazwyczaj za pośrednictwem jego banku).
- 13.3. Inne produkty finansowania handlu, takie jak forfaiting lub finansowanie strukturyzowane, albo szersza działalność, taka jak finansowanie projektów, nie są objęte niniejszymi wytycznymi sektorowymi. Banki oferujące takie produkty powinny stosować ogólne wytyczne zawarte w tytule I.
- 13.4. Produkty finansowania handlu mogą być przedmiotem nadużyć w celu prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Na przykład nabywca i zbywca mogą zmówić się w celu wprowadzenia w błąd co do ceny, typu, jakości lub ilości towarów w związku z transferem środków lub wartości między krajami.

- 13.5. Banki powinny brać pod uwagę, że Międzynarodowa Izba Handlowa opracowała normy, takie jak „Jednolite Zwyczaje i Praktyka dotycząca Akredytyw Dokumentowych” (600), stanowiące zbiór zasad dotyczących instytucji finansowych emitujących akredytywy dokumentowe, regulujące korzystanie z akredytyw dokumentowych i dokumentowych weksli do inkasa; normy te nie obejmują jednak kwestii związanych z przestępstwami finansowymi. Banki powinny mieć na uwadze, że normy te nie mają mocy prawnej, a ich stosowanie nie oznacza, że banki nie muszą stosować wymogów ustawowych i wykonawczych w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu.
- 13.6. Instytucje w tym sektorze powinny uwzględnić poniższe środki i czynniki ryzyka wraz z tymi, o których mowa w tytule I niniejszych wytycznych. Wytyczna sektorowa 8 w tytule II może również pasować do tego kontekstu.

Czynniki ryzyka

- 13.7. Banki uczestniczące w transakcjach finansowania handlu często mają dostęp wyłącznie do częściowych informacji na temat transakcji i ich stron. Dokumenty handlowe mogą być różne, a banki nie posiadają fachowej wiedzy na temat poszczególnych typów dokumentów, które otrzymują. Może to utrudniać identyfikację i ocenę ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.
- 13.8. Banki powinny jednak kierować się zdrowym rozsądkiem i zawodowym osądem w celu oceny zakresu, w jakim informacje i dokumenty w ich posiadaniu mogłyby budzić obawy lub podejrzenia dotyczące prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.
- 13.9. W miarę możliwości banki powinny uwzględnić następujące czynniki ryzyka:

Czynniki ryzyka związane z transakcją

- 13.10. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:
- a) transakcja ma nietypowo dużą wartość w porównaniu z informacjami na temat wcześniejszej linii biznesowej i działalności handlowej klienta;
 - b) transakcja ma złożoną strukturę, jest podzielona lub skomplikowana, obejmuje wiele stron bez jasnego, zgodnego z prawem uzasadnienia;
 - c) w sytuacjach, w których oczekuje się oryginału, używane są kopie dokumentów bez racjonalnego uzasadnienia;
 - d) występują wyraźne rozbieżności w dokumentacji, na przykład między opisem rodzaju, ilości lub jakości towarów w dokumentach kluczowych (np. fakturach, dokumentach ubezpieczeniowych i przewozowych), a towarami faktycznie wysłanymi w zakresie, jakim jest to wiadome;

- e) rodzaj, ilość i wartość towarów nie zgadzają się posiadanymi przez bank informacjami o działalności nabywcy;
- f) towary będące przedmiotem transakcji wiążą się z wyższym ryzykiem prania pieniędzy, na przykład w przypadku niektórych surowców ceny mogą się znacznie wahać, co sprawia, że trudno wykryć fikcyjne ceny;
- g) uzgodniona wartość towarów lub koszt wysyłki są objęte nadmiernym lub niedostatecznym ubezpieczeniem lub wieloma polisami ubezpieczeniowymi w stopniu, w jakim jest to wiadome;
- h) towary objęte transakcją wymagają licencji wywozowych, takich jak specjalne pozwolenia na wywóz w przypadku produktów podwójnego zastosowania będących towarami, oprogramowania komputerowego i technologii, które można wykorzystywać zarówno do celów cywilnych, jak i wojskowych;
- i) dokumenty handlowe nie są zgodne z mającymi zastosowanie przepisami lub normami;
- j) cena jednostkowa wydaje się nietypowa na podstawie informacji banku na temat towarów i handlu;
- k) transakcja ma inne nietypowe cechy, na przykład akredytywy są często zmieniane bez jasnego uzasadnienia lub transport towarów odbywa się przez inną jurysdykcję bez wyraźnego powodu handlowego;
- l) sprzedawane towary są przeznaczone dla strony lub państwa, które podlegają sankcjom, embargu lub podobnemu środkowi nałożonemu np. przez Unię lub ONZ, lub ich celem jest wspieranie takiej strony lub państwa.

13.11. Następujące czynniki mogą przekładać się na obniżenie ryzyka:

- a) agenci przeprowadzający niezależną kontrolę sprawdzili jakość oraz ilość towarów, a także obecność niezbędnych dokumentów i zezwoleń;
- b) transakcje obejmują sprawdzonych kontrahentów, którzy przeprowadzali udokumentowane transakcje międzysobą, wobec których zachowano wcześniej środki należytej staranności.

Czynniki ryzyka związane z klientami

13.12. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) transakcja lub strony w nią zaangażowane nie pokrywają się z wiedzą banku na temat wcześniejszej działalności klienta lub rodzaju działalności (np. wysłane

towary lub wysłane ilości nie odpowiadają informacjom na temat działalności importera lub eksportera).

- b) Istnieją przesłanki, że nabywca i zbywca mogą być w zмовie, na przykład:
 - i. nabywca i zbywca są kontrolowani przez tę samą osobę;
 - ii. przedsiębiorstwa przeprowadzające transakcję mają ten sam adres, podają jedynie adres zarejestrowanego agenta lub są przedmiotem innych niespójności;
 - iii. nabywca jest gotowy zaakceptować niedociągnięcia w dokumentacji lub zrzeka się z prawa do żądania ich naprawy;
- c) klient nie jest w stanie dostarczyć odpowiednich dokumentów na poparcie transakcji lub robi to niechętnie;
- d) klient ma trudności z wyjaśnieniem i uzasadnieniem całego procesu wywozu lub nie potrafi wyjaśnić jego przedmiotu ani znaczenia bazowych dokumentów akredytywy dokumentowej i dokumentowego weksla do inkasa;
- e) struktura prawna nabywcy nie pozwala na zidentyfikowanie jego właścicieli ani tego, czy korzysta z usług agentów lub osób trzecich reprezentujących prawa i interesy nabywcy.

13.13. Następujące czynniki mogą przekładać się na obniżenie ryzyka:

- a) Klient jest dotychczasowym klientem, którego działalność jest dobrze znana bankowi, a transakcje są zgodne z prowadzoną działalnością.

Krajowe lub geograficzne czynniki ryzyka

13.14. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) kraj powiązany z transakcją (w tym kraj pochodzenia towarów, kraj przeznaczenia towarów lub kraj tranzytu towarów, lub też kraj, w którym siedzibę ma dowolna strona transakcji) nie stosuje kontroli wymiany walut. Przekłada się to na wzrost ryzyka, że prawdziwym celem transakcji jest wywóz walut z naruszeniem lokalnego prawa;
- b) kraj związany z transakcją ma wyższy poziom stwierdzonych przestępstw (np. związanych z handlem narkotykami, przemytem lub podrabianiem towarów) lub strefy wolnego handlu;

- c) transakcja jest realizowana pod patronatem organizacji lub fundacji rządowych lub międzynarodowych w celu wspierania ofiar klęski żywiołowej lub osób, które ucierpiały w wyniku konfliktu zbrojnego lub niepokojów społecznych.

13.15. Następujące czynniki mogą przekładać się na obniżenie ryzyka:

- a) handel odbywa się na terytorium UE/EOG;
- b) kraje powiązane z transakcją posiadają system przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, który jest nie mniej surowy niż jest to wymagane zgodnie z dyrektywą (UE) 2015/849, i są powiązane z niskimi poziomami stwierdzonych przestępstw.

Środki

13.16. Banki muszą zachowywać należytą staranność wobec klienta w odniesieniu do zleceniodawcy. W praktyce większość banków będzie akceptować zlecenia tylko od dotychczasowych klientów, a szersze stosunki gospodarcze, które bank utrzymuje z klientem, mogą wspierać jego działania w zakresie należytej staranności.

13.17. Jeżeli bank świadczy usługi finansowania handlu na rzecz klienta, powinien w ramach procesu należytej staranności wobec klienta podjąć działania mające na celu zrozumienie działalności klienta. Przykłady rodzaju informacji, które bank mógłby uzyskać, obejmują kraje, z którymi klient prowadzi wymianę handlową, szlaki handlowe, których używa, towary, które są przedmiotem wymiany handlowej, osoby, z którymi klient prowadzi interesy (nabywcy, dostawcy itp.), informację, czy klient korzysta z usług agentów lub osób trzecich, a jeżeli tak, gdzie agenci lub osoby trzecie mają siedzibę. Informacje te powinny pomóc bankom zrozumieć, kim jest klient, i pomóc w wykryciu nietypowych lub podejrzanых transakcji.

13.18. Jeżeli bank jest korespondentem, musi stosować środki należytej staranności wobec respondenta. Banki korespondenckie powinny stosować się do wytycznej sektorowej 8 dotyczącej bankowości korespondenckiej.

Wzmoczone środki należytej staranności wobec klienta

13.19. Aby spełnić wymogi art. 18a w odniesieniu do stosunków lub transakcji dotyczących państw trzecich wysokiego ryzyka, instytucje powinny stosować wzmoczone środki należytej staranności określone w tym względzie w tytule I.

13.20. W innych sytuacjach podwyższonego ryzyka banki muszą również stosować wzmoczone środki należytej staranności. W ramach tych środków bank powinien ocenić, czy należy przeprowadzić bardziej szczegółowe kontrole transakcji i innych stron transakcji (w tym osób innych niż konsumenci) w ramach należytej staranności.

13.21. Kontrole dotyczące innych stron transakcji mogą obejmować:

- a) podejmowanie działań w celu lepszego zrozumienia własności lub historii innych stron transakcji, szczególnie jeżeli mają one siedzibę w jurysdykcji powiązanej z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu lub jeżeli zajmują się towarami wysokiego ryzyka. Działania te mogą obejmować kontrole rejestrów przedsiębiorstwa i źródeł informacji na temat osoby trzeciej, a także wyszukiwanie w otwartych źródłach internetowych;
- b) uzyskanie dodatkowych informacji na temat sytuacji finansowej stron zaangażowanych w transakcję.

13.22. Kontrole transakcji mogą obejmować:

- a) wykorzystanie źródeł danych strony trzeciej lub ogólnodostępnych źródeł danych, na przykład Międzynarodowego Biura Morskiego (w przypadku ostrzeżeń, konosamentów, wysyłki i kontroli cen), lub nieodpłatnej usługi śledzenia kontenerów linii żeglugowych w celu zweryfikowania przekazanych informacji i sprawdzenia, czy cel transakcji jest zgodny z prawem;
- b) użycie zawodowego osądu do oceny, czy ceny towarów mają uzasadnienie handlowe, szczególnie jeżeli chodzi o produkty będące przedmiotem handlu, w przypadku których można uzyskać wiarygodne i aktualne informacje o cenach;
- c) sprawdzenie, czy wagi i wielkości wysłanych towarów odpowiadają metodzie wysyłki.

13.23. Ponieważ akredytywy i weksle do inkasa mają zazwyczaj formę papierową i towarzyszą im dokumenty handlowe (np. faktury, konosamenty i manifesty), automatyczne monitorowanie transakcji może być niewykonalne. Bank przetwarzający transakcję powinien ocenić spójność tych dokumentów z warunkami transakcji handlowej i wymagać od pracowników korzystania z wiedzy fachowej i zawodowego osądu w celu oceny, czy jakiegokolwiek nietypowe cechy dają podstawy do stosowania wzmożonych środków należytej staranności lub budzą podejrzenia o pranie pieniędzy lub finansowanie terroryzmu.

Uprozczone środki należytej staranności wobec klienta

13.24. Kontrole, które banki przeprowadzają rutynowo w celu wykrycia nadużyć i zapewnienia zgodności transakcji ze standardami wyznaczonymi przez Międzynarodową Izbę Handlową, oznaczają, że w praktyce nie będą one stosować uproszczonych środków należytej staranności nawet w sytuacjach niższego ryzyka.

Wytyczna 14: Wytyczna sektorowa dla zakładów ubezpieczeń prowadzących działalność w zakresie ubezpieczeń na życie

- 14.1. Produkty ubezpieczenia na życie zapewniają ochronę finansową posiadaczowi polisy przed ryzykiem wystąpienia niepewnego przyszłego zdarzenia, na przykład śmierci, choroby lub dłuższego korzystania z oszczędności na emeryturze (ryzyko długowieczności). Ochronę zapewnia ubezpieczyciel, który łączy ryzyko finansowe, z którym stykają się różni posiadacze polis. Produkty ubezpieczenia na życie można również nabyć jako produkty inwestycyjne lub w celach emerytalnych.
- 14.2. Produkty ubezpieczenia na życie są oferowane za pośrednictwem różnych sieci dystrybucji klientom, którzy mogą być osobami fizycznymi lub prawnymi lub porozumieniami prawnymi. Beneficjentem umowy może być posiadacz polisy lub mianowana albo wyznaczona osoba trzecia; beneficjent może również zmienić się w trakcie trwania ubezpieczenia, a pierwotny beneficjent może nigdy nie skorzystać z polisy.
- 14.3. Większość produktów ubezpieczenia na życie ma charakter długoterminowy, a niektóre są wypłacane wyłącznie w przypadku wystąpienia weryfikowalnego zdarzenia, takiego jak śmierć lub emerytura. Oznacza to, że wiele produktów ubezpieczenia na życie nie charakteryzuje się dostateczną elastycznością, aby mogły być narzędziami pierwszego wyboru podmiotów zajmujących się praniem pieniędzy. Jednakże – podobnie jak w przypadku innych produktów usług finansowych – istnieje ryzyko, że środki pieniężne używane do zakupu ubezpieczeń na życie mogą pochodzić z przestępstwa.
- 14.4. Instytucje w tym sektorze powinny uwzględnić poniższe środki i czynniki ryzyka wraz z tymi, o których mowa w tytule I niniejszych wytycznych. Wytyczne sektorowe 12 i 16 w tytule II mogą być również odpowiednie w tym kontekście. Jeżeli występują pośrednicy, odpowiednie będą czynniki ryzyka związane z kanałem dostaw określone w tytule I.
- 14.5. Wytyczne te będą przydatne również dla pośredników.

Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka związane z produktami, usługami i transakcjami

- 14.6. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:
 - a) elastyczność płatności, na przykład produkt umożliwia:
 - i. płatności od osób trzecich o nieustalonej tożsamości;
 - ii. płatność składek w wysokiej lub nieograniczonej kwocie, nadpłaty lub dużą liczbę płatności składek o niższej kwocie;

- iii. płatności gotówką.
 - b) łatwy dostęp do zgromadzonych środków pieniężnych, na przykład produkt umożliwia częściowe wycofanie środków lub wcześniejszy wykup w dowolnym momencie przy ograniczonych opłatach lub kosztach;
 - c) możliwość negocjacji, na przykład produkt może być:
 - i. przedmiotem obrotu na rynku wtórnym;
 - ii. wykorzystany jako zabezpieczenie pożyczki.
 - d) Anonimowość, na przykład produkt ułatwia lub umożliwia anonimowość klienta.

14.7. Czynniki, które mogą przyczyniać się do ograniczenia ryzyka, obejmują: produkt:

- a) wypłaty są możliwe wyłącznie po wystąpieniu wcześniej określonego zdarzenia, na przykład śmierci, lub w konkretnym terminie, na przykład jak w przypadku polis ubezpieczenia na życie w przypadku kredytów obejmujących pożyczki konsumenckie i kredyty hipoteczne, w przypadku których wypłata jest możliwa wyłącznie w przypadku śmierci osoby ubezpieczonej;
- b) nie ma wartości wykupu;
- c) nie zawiera elementu inwestycyjnego;
- d) nie przewiduje płatności na rzecz osoby trzeciej;
- e) zawiera wymóg ograniczenia całkowitej inwestycji po niskiej cenie;
- f) jest polisą ubezpieczenia a życie z niskimi składkami;
- g) umożliwia jedynie regularne płatności składek o niskiej wartości, na przykład nie oferuje możliwości nadpłaty;
- h) jest dostępny jedynie za pośrednictwem pracodawców, na przykład w ramach systemu emerytalnego lub podobnego systemu, który oferuje świadczenia emerytalne pracownikom, a składki są pobierane w ramach potrącenia od wynagrodzenia, zaś zasady systemu nie dopuszczają cesji praw i korzyści członka w ramach systemu;
- i) nie może zostać umorzony w krótkiej lub średniej perspektywie, jak w przypadku programów emerytalnych bez opcji wcześniejszego wykupu;
- j) nie może być używany jako zabezpieczenie;

- k) nie umożliwia płatności gotówką;
- l) podlega warunkom ograniczającym dostępność funduszy, które muszą być spełnione, aby skorzystać z ulgi podatkowej.

Czynniki ryzyka związane z klientem i beneficjentem

14.8. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) charakter klienta, na przykład:
 - i. osoby prawne, których struktura utrudnia ustalenie tożsamości beneficjenta rzeczywistego;
 - ii. klient lub beneficjent rzeczywisty klienta to osoba zajmująca eksponowane stanowisko polityczne;
 - iii. beneficjent polisy lub beneficjent rzeczywisty beneficjenta to osoba zajmująca eksponowane stanowisko polityczne;
 - iv. wiek klienta jest nietypowy dla wybranego rodzaju produktu (np. klient jest bardzo młody lub bardzo stary);
 - v. umowa nie pasuje do sytuacji majątkowej klienta;
 - vi. zawód lub działalność klienta są postrzegane jako stwarzające duże prawdopodobieństwo powiązania z praniem pieniędzy, na przykład ponieważ wiadomo, że są gotówkochłonne lub narażone na wysokie ryzyko korupcji;
 - vii. umowa została zawarta przez „strażnika” (ang. gatekeeper), np. przedsiębiorstwo powiernicze działające w imieniu klienta;
 - viii. posiadacz polisy lub beneficjent umowy to przedsiębiorstwa z akcjonariuszami powierniczymi lub akcjami na okaziciela.
- b) zachowanie klienta:
 - i. W odniesieniu do umowy, na przykład:
 - a. klient często dokonuje przeniesienia umowy do innego ubezpieczyciela;
 - b. częste i niewyjaśnione operacje wykupu, zwłaszcza jeżeli zwrot jest wpłacany na inny rachunek bankowy;

- c. klient często lub w sposób nieoczekiwany wykorzystuje przepisy dotyczące „swobodnego wglądu” lub okresy „odstąpienia od umowy”, zwłaszcza jeżeli zwrot jest wypłacany na rzecz osoby trzeciej bez oczywistego powiązania z klientem;
 - d. klient ponosi wysokie koszty, wnioskując o wcześniejsze zakończenie produktu;
 - e. klient przenosi umowę na rzekomo niepowiązaną osobę trzecią;
 - f. wniosek klienta o zmianę lub zwiększenie kwoty ubezpieczenia lub płatności składki jest nietypowy lub przesadny.
- ii. W odniesieniu do beneficjenta, na przykład:
- a. ubezpieczyciel dowiaduje się o zmianie w sytuacji beneficjenta dopiero w momencie składania wniosku;
 - b. klient zmienia klauzulę beneficjenta i wyznacza rzekomo niepowiązaną osobę trzecią;
 - c. ubezpieczyciel, klient, beneficjent rzeczywisty, beneficjent lub beneficjent rzeczywisty beneficjenta znajdują się w innych jurysdykcjach.
- iii. W odniesieniu do płatności, na przykład:
- a. klient korzysta z nietypowych metod płatności, takich jak gotówka lub strukturyzowane instrumenty pieniężne, albo inne formy płatności sprzyjające anonimowości;
 - b. płatności z różnych rachunków bankowych bez wyjaśnienia;
 - c. płatności z banków, które nie są ustanowione w kraju pobytu klienta;
 - d. klient często dokonuje nadpłat lub dokonuje nadpłat na wysoką kwotę, jeżeli jest to nieoczekiwane;
 - e. płatności od niepowiązanych osób trzecich;

- f. składka uzupełniająca w planie emerytalnym w momencie zbliżania się daty przejścia na emeryturę.

14.9. Następujące czynniki mogą przekładać się na obniżenie ryzyka. W przypadku firmowego ubezpieczenia na życie, klient jest:

- a) instytucją kredytową lub finansową podlegającą wymogom zwalczania prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, nadzorowaną pod kątem stosowania tych wymogów w sposób spójny z dyrektywą (UE) 2015/849;
- b) organem administracji publicznej lub przedsiębiorstwem publicznym z jurysdykcji EOG.

Czynniki ryzyka związane z siecią dystrybucji

14.10. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) sprzedaż bez fizycznej obecności stron, np. sprzedaż przez internet, sprzedaż wysyłkowa lub telefoniczna, bez odpowiednich zabezpieczeń, np. podpisu elektronicznego lub elektronicznego środka identyfikacyjnego, który spełnia wymogi rozporządzenia (UE) nr 910/2014;
- b) długa sieć pośredników;
- c) pośrednik występuje w nietypowych okolicznościach (np. niewyjaśniona odległość geograficzna).

14.11. Następujące czynniki mogą przekładać się na obniżenie ryzyka:

- a) pośrednik jest dobrze znany ubezpieczycielowi, który ma pewność, że pośrednik stosuje środki należytej staranności wobec klienta dostosowane do ryzyka powiązanego ze stosunkiem i zgodne z wymogami dyrektywy (UE) 2015/849;
- b) produkt jest dostępny tylko dla pracowników niektórych przedsiębiorstw, które mają umowę z ubezpieczycielem o ubezpieczenie na życie dla pracowników, na przykład w ramach pakietu socjalnego.

Krajowe lub geograficzne czynniki ryzyka

14.12. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) ubezpieczyciel, klient, beneficjent rzeczywisty, beneficjent lub beneficjent rzeczywisty beneficjenta mają siedzibę w jurysdykcjach powiązanych z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu lub są powiązane z takim ryzykiem. Instytucje powinny zwracać szczególną uwagę na jurysdykcje bez

skutecznego nadzoru przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu;

- b) składki są opłacane z rachunków w instytucjach finansowych mających siedzibę w jurysdykcjach powiązanych z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Instytucje powinny zwracać szczególną uwagę na jurysdykcje bez skutecznego nadzoru przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu;
- c) pośrednik ma siedzibę w jurysdykcji powiązanej z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu albo jest powiązany z taką jurysdykcją. Instytucje powinny zwracać szczególną uwagę na jurysdykcje bez skutecznego nadzoru przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu;

14.13. Następujące czynniki mogą przekładać się na obniżenie ryzyka:

- a) kraje zostały określone przez wiarygodne źródła, takie jak wzajemne oceny lub szczegółowe raporty z oceny, jako kraje posiadające skuteczne systemy przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu;
- b) z wiarygodnych źródeł wynika, że kraje mają niski poziom korupcji i innej działalności przestępczej.

Środki

14.14. Zgodnie z art. 13 ust. 5 dyrektywy (UE) 2015/849 w odniesieniu do działalności ubezpieczeniowej związanej z ubezpieczeniami na życie instytucje muszą stosować środki należytej staranności wobec klienta nie tylko w stosunku do klienta i beneficjenta rzeczywistego, lecz również w stosunku do beneficjentów niezwłocznie po zidentyfikowaniu lub wyznaczeniu takich beneficjentów. Oznacza to, że instytucje muszą:

- a) uzyskać nazwisko lub nazwę beneficjenta, w zależności od tego czy jest osobą fizyczną czy prawną, czy porozumieniem prawnym; lub
- b) uzyskać wystarczające informacje, aby mieć pewność, że tożsamość beneficjentów może zostać ustalona w czasie wypłaty, jeżeli beneficjenci należą do kategorii osób lub mają określone cechy. Na przykład jeżeli beneficjent jest „moim przyszłym wnukiem”, ubezpieczyciel mógłby uzyskać informacje na temat dziecka posiadacza polisy.

14.15. Instytucje muszą sprawdzać tożsamość beneficjentów najpóźniej w momencie wypłaty.

14.16. Jeżeli instytucje wiedzą, że ubezpieczenie na życie zostało przypisane do osoby trzeciej, która otrzyma wartość polisy, muszą ustalić tożsamość beneficjenta rzeczywistego w momencie przypisania.

14.17. W celu zapewnienia zgodności z art. 13 ust. 6 dyrektywy (UE) 2015/849, w przypadku gdy beneficjenci trustów lub podobnych porozumień prawnych należą do kategorii osób lub mają określone cechy, instytucje powinny uzyskać dostateczne informacje, aby mieć pewność, że tożsamość beneficjentów może zostać ustalona w czasie wypłaty lub w czasie wykonywania przez beneficjentów ich praw nabytych.

Wzmoczone środki należytej staranności wobec klienta

14.18. Aby spełnić wymogi art. 18a w odniesieniu do stosunków lub transakcji związanych z państwami trzecimi wysokiego ryzyka, instytucje powinny stosować wzmoczone środki należytej staranności określone w tym względzie w tytule I. Następujące wzmoczone środki należytej staranności mogą być odpowiednie we wszystkich innych sytuacjach wysokiego ryzyka:

- a) jeżeli klient korzysta ze swobodnego wglądu lub okresu odstąpienia od umowy, składki należy zwrócić na rachunek bankowy klienta, z którego środki były wypłacane. Instytucje powinny dopilnować weryfikacji tożsamości klienta zgodnie z art. 13 dyrektywy (UE) 2015/849 przed dokonaniem zwrotu, zwłaszcza jeżeli składka jest wysoka lub okoliczności są nietypowe pod innym względem. Instytucje powinny również rozważyć, czy anulowanie budzi podejrzenia co do transakcji oraz czy złożenie raportu o podejranej działalności byłoby stosowne;
- b) można podjąć dodatkowe działania w celu poprawy wiedzy instytucji na temat klienta, beneficjenta rzeczywistego, beneficjenta lub beneficjenta rzeczywistego beneficjenta, osób trzecich będących płatnikami i odbiorców płatności. Przykłady obejmują:
 - i. brak stosowania odstępstwa w art. 14 ust. 2 dyrektywy (UE) 2015/849, który przewiduje zwolnienie z automatycznego stosowania środków należytej staranności wobec klienta;
 - ii. weryfikację tożsamości innych odpowiednich osób, w tym płatników będących osobami trzecimi i odbiorców płatności, przed rozpoczęciem stosunków gospodarczych;
 - iii. uzyskanie dodatkowych informacji w celu ustalenia zamierzonego charakteru stosunków gospodarczych;
 - iv. uzyskanie dodatkowych informacji na temat klienta i bardziej regularne aktualizowanie danych na temat tożsamości klienta i beneficjenta rzeczywistego;

- v. jeżeli płatnik nie jest klientem, ustalenie powodu;
- vi. weryfikację tożsamości na podstawie więcej niż jednego wiarygodnego i niezależnego źródła;
- vii. ustalenie źródła majątku i źródła finansowania klienta, na przykład szczegółowe informacje na temat zatrudnienia i wynagrodzenia, dziedziczenia i orzeczenia rozwodu;
- viii. w miarę możliwości określenie beneficjenta i zweryfikowanie jego tożsamości na początku stosunku gospodarczego zamiast oczekiwania na ich określenie lub wyznaczenie, mając na uwadze, że beneficjent może się zmienić w czasie trwania polisy;
- ix. ustalenie i weryfikację tożsamości beneficjenta rzeczywistego beneficjenta;
- x. zgodnie z art. 20 i 21 dyrektywy (UE) 2015/849 podjęcie środków w celu ustalenia, czy klient jest osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne, oraz podjęcie racjonalnych środków w celu ustalenia, czy beneficjent lub beneficjent rzeczywisty beneficjenta jest osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne w czasie przypisania, w całości lub częściowo, najpóźniej, w czasie wypłaty;
- xi. zażądanie, aby pierwsza płatność została przeprowadzona przez rachunek założony na nazwisko klienta z bankiem podlegającym standardom należytej staranności wobec klienta, które nie są mniej rzetelne niż standardy wymagane na mocy dyrektywy (UE) 2015/849.

14.19. Art. 20 dyrektywy (UE) 2015/849 nakłada wymóg, aby w przypadku wysokiego ryzyka powiązanego z relacją z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne instytucje stosowały obowiązkowo nie tylko środki należytej staranności wobec klienta zgodnie z art. 13 tej dyrektywy, lecz również informowały kadrę kierowniczą wyższego szczebla przed wypłatą środków z polisy, tak aby kierownictwo mogło uzyskać przemyślany obraz sytuacji w zakresie ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu powiązanego z sytuacją oraz podjęcia decyzji o najodpowiedniejszych środkach ograniczenia ryzyka; dodatkowo instytucje muszą przeprowadzić wzmożone środki należytej staranności w odniesieniu do całego stosunku gospodarczego.

14.20. Instytucje powinny:

- a) uzyskać dodatkowe informacje na temat stosunków gospodarczych, aby móc zrozumieć charakter relacji między klientem/ubezpieczonym a beneficjentem oraz stosunku między płatnikiem a beneficjentem, jeżeli płatnik jest inny niż klient/ubezpieczony; oraz

b) zwiększyć kontrolę nad źródłem finansowania.

14.21. Jeżeli beneficjent jest osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne i został wyraźnie wskazany, instytucje nie powinny czekać do momentu wypłaty środków z polisy, aby przeprowadzić wzmożoną kontrolę całego stosunku gospodarczego.

14.22. Wymagane może być częstsze i dogłębsze monitorowanie transakcji (w tym, w razie konieczności, ustalenie źródła finansowania).

Uprozczone środki należytej staranności wobec klienta

14.23. Następujące środki mogą spełniać wymogi należytej staranności wobec klienta w sytuacjach niskiego ryzyka (w zakresie dozwolonym przez przepisy krajowe):

- a) instytucje powinny mieć możliwość stwierdzenia, że weryfikację tożsamości klienta przeprowadzono na podstawie płatności dokonanych na rachunku, który instytucja prowadzi w wyłącznym lub wspólnym imieniu klienta w instytucji kredytowej regulowanej w EOG;
- b) instytucje powinny mieć możliwość stwierdzenia, że weryfikację beneficjenta umowy przeprowadzono na podstawie płatności dokonanej na rachunek otwarty na nazwisko beneficjenta w regulowanej instytucji kredytowej EOG.

Wytyczna 15: Wytyczna sektorowa dla firm inwestycyjnych

- 15.1. Świadcząc usługi inwestycyjne lub wykonując działalność inwestycyjną określone w art. 4 ust. 1 pkt 2 dyrektywy (UE) 2014/65, firmy inwestycyjne określone w art. 4 ust. 1 pkt 1 dyrektywy (UE) 2014/65 powinny uwzględniać następujące środki i czynniki ryzyka wraz z tymi, o których mowa w tytule I niniejszych wytycznych. Wytyczna sektorowa 12 może być również odpowiednia w tym kontekście.
- 15.2. Aby spełnić swoje obowiązki wynikające z dyrektywy (UE) 2015/849, firmy z tego sektora powinny wziąć pod uwagę, że:
- ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu w tym sektorze wynika głównie z ryzyka związanego z klientami, których obsługują instytucje inwestycyjne; oraz
 - charakter działalności prowadzonej przez instytucje inwestycyjne oznacza, że mogą one być narażone na przestępstwa źródłowe takie jak nadużycia na rynku, które mogą prowadzić do prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka związane z produktami, usługami i transakcjami

- 15.3. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:
- transakcje są większe niż zwykle w kontekście profilu klienta;
 - ustalenia dotyczą rozliczeń, które są niestandardowe lub wydają się nieprawidłowe;
 - transakcje lustrzane z udziałem papierów wartościowych wykorzystywanych do przeliczania walut, które wydają się nietypowe lub nie mają wyraźnych celów biznesowych lub gospodarczych;
 - produkt lub usługa są skonstruowane w sposób, który może stwarzać trudności w identyfikacji klientów; możliwe są płatności dokonywane przez osoby trzecie.
- 15.4. Następujące czynniki mogą przekładać się na obniżenie ryzyka:
- produkt lub usługa podlega obowiązkowym wymogom w zakresie przejrzystości lub wymogom dotyczącym ujawniania informacji.

Czynniki ryzyka związane z klientami

- 15.5. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) zachowanie klienta, na przykład:
- i. w uzasadnieniu inwestycji brakuje oczywistego celu gospodarczego;
 - ii. klient domaga się odkupu lub wykupu inwestycji długoterminowej w krótkim okresie po dokonaniu pierwotnej inwestycji lub przed datą wypłaty bez jasnego powodu, zwłaszcza jeżeli wiąże się to ze stratą finansową lub płatnością wysokich opłat transakcyjnych;
 - iii. klient domaga się powtarzających się operacji nabycia i zbycia akcji w krótkim okresie bez oczywistej strategii lub uzasadnienia gospodarczego;
 - iv. niechęć do dostarczania informacji na temat klienta i beneficjenta rzeczywistego w kontekście należytej staranności wobec klienta;
 - v. częste zmiany informacji dotyczących należytej staranności wobec klienta lub szczegółów płatności;
 - vi. klient dokonuje nadmiernych transferów środków pieniężnych wymaganych do inwestycji i domaga się zwrotu nadpłaconych kwot;
 - vii. okoliczności, w których klient używa okresu na odstąpienie od umowy, budzą podejrzenia;
 - viii. używanie różnych rachunków bez wcześniejszego powiadomienia, zwłaszcza jeżeli rachunki zostały otwarte w różnych jurysdykcjach lub w jurysdykcjach wysokiego ryzyka;
 - ix. klient zamierza zmienić strukturę relacji w taki sposób, aby wiele osób, na przykład przedsiębiorstwa powiernicze, były używane w różnych jurysdykcjach, zwłaszcza jeżeli jurysdykcje te są powiązane z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.
- b) Charakter klienta, na przykład:
- i. klient jest przedsiębiorstwem, trustem lub inną formą porozumienia prawnego posiadającym strukturę lub funkcje podobne do tych cechujących trusty, z siedzibą w jurysdykcji powiązanej z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu (instytucje powinny zwrócić szczególną uwagę na te jurysdykcje, które nie stosują skutecznie międzynarodowych standardów przejrzystości w odniesieniu do kwestii podatkowych i wymiany informacji);
 - ii. klient jest narzędziem inwestycyjnym, które stosuje środki należytej staranności wobec swoich klientów w niewielkim zakresie lub nie stosuje ich w ogóle;

- iii. klient jest narzędziem inwestycyjnym nieregulowanej osoby trzeciej;
 - iv. struktura własności i kontroli klienta jest nieprzejrzysta;
 - v. klient lub beneficjent rzeczywisty klienta jest osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne lub pełni inną ważną funkcję, która może stwarzać możliwość nadużywania pozycji w celu pozyskania prywatnych korzyści;
 - vi. klient jest nieregulowanym przedsiębiorstwem powierniczym z nieznanymi akcjonariuszami;
- c) działalność klienta, na przykład finansowanie klienta pochodzi z działalności w sektorach, które są związane z wyższym ryzykiem przestępstw finansowych, takimi jak budownictwo, farmacja i opieka zdrowotna, handel bronią i obrona, przemysł wydobywczy lub zamówienia publiczne.

15.6. Następujące czynniki mogą przekładać się na obniżenie ryzyka:

- a) klient jest inwestorem instytucjonalnym, którego status został sprawdzony przez agencję rządową EOG, na przykład systemem emerytalnym zatwierdzonym przez rząd;
- b) klient jest organem rządowym z jurysdykcji EOG;
- c) klient jest instytucją finansową mającą siedzibę w jurysdykcji EOG.

Czynniki ryzyka związane z siecią dystrybucji

15.7. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) złożoność w łańcuchu przyjmowania i przekazywania zleceń;
- b) złożoność w sieci dystrybucji produktów inwestycyjnych;
- c) członkowie lub uczestnicy systemu obrotu znajdują się w jurysdykcjach wysokiego ryzyka.

Krajowe lub geograficzne czynniki ryzyka

15.8. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) inwestor lub powiernik znajdują się w jurysdykcji powiązanej z podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu;
- b) środki finansowe pochodzą z jurysdykcji powiązanej z podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

Środki

- 15.9. Opracowując swoje polityki i procedury w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu w celu wypełnienia obowiązków wynikających z dyrektywy (UE) 2015/849, firmy z tego sektora powinny wziąć pod uwagę, że w zależności od rodzaju prowadzonej działalności będą podlegać przepisom, na mocy których muszą gromadzić obszerne informacje o swoich klientach. W takim przypadku powinny one rozważyć zakres, w jakim informacje uzyskane do celów zgodności z MiFID II i EMIR mogą być również wykorzystane do wypełnienia ich obowiązków w zakresie należytej staranności wobec klienta w standardowych sytuacjach.
- 15.10. W szczególności doradcy inwestyjni zazwyczaj muszą dobrze poznać klientów, aby pomóc im określić odpowiednie portfele inwestycyjne. Zgromadzone informacje będą podobne do informacji, które uzyskują w celach związanych z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu.
- 15.11. Firmy powinny stosować wytyczne dotyczące wzmożonych środków należytej staranności określonych w tytule I w sytuacjach podwyższonego ryzyka. Dodatkowo, jeżeli ryzyko powiązane ze stosunkami gospodarczymi jest wysokie, instytucje powinny:
- a) ustalić i, w razie potrzeby, sprawdzić tożsamość inwestorów bazowych klienta instytucji, jeżeli klient jest osobą trzecią będącą nieregulowanym narzędziem inwestycyjnym;
 - b) ustalić powód wszelkich płatności lub transferów na rzecz lub od niezweryfikowanej osoby trzeciej.
- 15.12. W zakresie dopuszczanym przez przepisy krajowe doradcy inwestyjni mogą stosować wytyczne w zakresie uproszczonych środków należytej staranności określone w tytule I w sytuacjach niskiego ryzyka.

Wytyczna 16: Wytyczna sektorowa dla dostawców funduszy inwestycyjnych

- 16.1. W dostarczanie funduszy inwestycyjnych może być zaangażowanych wiele stron, takich jak zarządzający funduszem, wyznaczeni doradcy, depozytariusz i subpowiernicy, podmioty rejestrujące i, w niektórych przypadkach, prime brokerzy. Podobnie dystrybucja tych funduszy może obejmować strony takie jak agenci, doradcy i dyskrecjonalni zarządcy majątku, dostawcy platformy usług i niezależni doradcy finansowi.
- 16.2. Rodzaj i liczba stron zaangażowanych w proces dystrybucji funduszu zależy od charakteru funduszu i może mieć wpływ na to, jak dużo fundusz wie o kliencie i inwestorach. Fundusz lub, jeżeli fundusz jako taki nie jest podmiotem zobowiązany, zarządzający funduszem odpowiada za stosowanie wymogów związanych z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, chociaż pod pewnymi warunkami za niektóre aspekty należytej staranności wobec klienta funduszu mogą odpowiadać jedna lub więcej innych osób.
- 16.3. Fundusze inwestycyjne mogą być wykorzystywane przez osoby lub podmioty do celów prania pieniędzy i finansowania terroryzmu:
- a) Fundusze detaliczne często rozdzielane na zasadzie niebezpośredniej; dostęp do takich funduszy jest często łatwy i dość szybki do uzyskania, a holdingi w takich funduszach mogą być przenoszone między różnymi stronami.
 - b) Alternatywne fundusze inwestycyjne, takie jak fundusze hedgingowe, fundusze nieruchomości i fundusze *private equity*, mają zazwyczaj mniejszą liczbę inwestorów, którymi mogą być osoby prywatne lub inwestorzy instytucjonalni (fundusze emerytalne lub fundusze funduszy). Takie fundusze, których celem jest ograniczona liczba zamożnych osób indywidualnych lub inwestycje prywatne, mogą wiązać się z wyższym ryzykiem nadużyć w zakresie prania pieniędzy i finansowania terroryzmu niż fundusze detaliczne, ponieważ inwestorzy są lepiej uplasowani do sprawowania kontroli nad aktywami funduszu. Jeżeli inwestorzy sprawują kontrolę nad aktywami, takie fundusze są spółkami służącymi przechowywaniu aktywów osobistych, które w załączniku III do dyrektywy (UE) 2015/849 są wymienione jako czynniki wskazujące na potencjalnie wysokie ryzyko.
 - c) Pomimo często średnio- lub długoterminowego charakteru inwestycji, co może przyczyniać się do ograniczenia atrakcyjności tych produktów w celu prania pieniędzy, wciąż mogą przyciągać podmioty piorące pieniądze ze względu na oferowaną możliwość osiągnięcia wzrostu i generowania dochodu.
- 16.4. Niniejsza wytyczna sektorowa dotyczy:

- a) funduszy inwestycyjnych sprzedających udziały lub jednostki własne na podstawie art. 3 pkt 2 lit. d) dyrektywy (UE) 2015/849; oraz
- b) kierowników funduszy, w przypadku gdy fundusz inwestycyjny nie posiada osobowości prawnej.

Inne strony zaangażowane w dostarczanie lub dystrybucję funduszu, na przykład pośrednicy mogą podlegać własnym wymogom zachowania należytej staranności wobec klienta i powinni w stosownych przypadkach stosować zapisy z odpowiednich rozdziałów w niniejszych wytycznych.

W przypadku funduszy i zarządzających funduszami odpowiednie mogą być również wytyczne sektorowe 8, 14 i 15.

Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka związane z produktami, usługami i transakcjami

16.5. Następujące czynniki ryzyka mogą przyczyniać się do wzrostu ryzyka powiązanego z funduszem:

- a) Fundusz jest przeznaczony dla ograniczonej liczby osób indywidualnych lub inwestorów prywatnych – na przykład jest funduszem prywatnym lub funduszem jednego inwestora.
- b) Można dokonać subskrypcji jednostek funduszu i szybko dokonać wykupu inwestycji bez inwestora ponoszącego znaczne koszty administracyjne.
- c) Jednostki uczestnictwa lub udziały w funduszu mogą być przedmiotem transakcji bez powiadamiania funduszu lub zarządzającego funduszem w momencie dokonywania transakcji.
- d) Informacje o inwestorze podzielono na kilka tematów.

16.6. Następujące czynniki ryzyka mogą przyczyniać się do wzrostu ryzyka powiązanego z subskrypcją:

- a) Subskrypcja obejmuje rachunki lub osoby trzecie w różnych jurysdykcjach, w szczególności jeżeli jurysdykcje te są powiązane z wysokim ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu zgodnie z definicją w pkt 2.9–2.15 tytułu I wytycznych.
- b) Subskrypcja obejmuje subskrybentów będących osobami trzecimi lub odbiorców płatności, zwłaszcza jeżeli jest to nieoczekiwane.

16.7. Następujące czynniki ryzyka mogą przyczyniać się do ograniczenia ryzyka powiązanego z funduszem:

- a) Nie dopuszcza się płatności na rzecz i od osób trzecich.
- b) Fundusz jest otwarty wyłącznie dla drobnych inwestorów z inwestycjami ograniczonymi.

Czynniki ryzyka związane z klientami

16.8. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka. Zachowanie klienta jest nietypowe, na przykład:

- a) Przyczyna inwestycji jest pozbawiona oczywistej strategii lub celu gospodarczego lub klient dokonuje inwestycji, która jest niespójna z ogólną sytuacją finansową klienta, jeżeli fundusz lub zarządzający funduszem ma taką wiedzę.
- b) Klient żąda ponownego zakupu lub sprzedaży jednostek lub udziałów w krótkim okresie czasu po dokonaniu pierwotnej inwestycji lub przed datą wypłaty bez jasnej strategii lub powodu, zwłaszcza jeżeli wiąże się to ze stratą finansową lub płatnością wysokich opłat transakcyjnych.
- c) Klient dokonuje nadmiernych transferów środków pieniężnych wymaganych do celów inwestycji i domaga się zwrotu nadpłaconych kwot.
- d) Klient wykorzystuje kilka rachunków bez wcześniejszego powiadomienia, zwłaszcza jeżeli rachunki te są prowadzone w różnych jurysdykcjach lub jurysdykcjach powiązanych z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.
- e) Klient zamierza zmienić strukturę relacji w taki sposób, aby wiele osób, na przykład nieregulowane przedsiębiorstwa powiernicze, były wykorzystywane w różnych jurysdykcjach, zwłaszcza jeżeli jurysdykcje te są powiązane z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.
- f) Klient nagle zmienia lokalizację rozliczenia bez powodu, na przykład zmieniając kraj swojego pobytu.

16.9. Następujące czynniki mogą przekładać się na obniżenie ryzyka:

- a) klient jest inwestorem instytucjonalnym, którego status został sprawdzony przez agencję rządową EOG, na przykład planem emerytalnym zatwierdzonym przez rząd;

- b) klient jest instytucją, która podlega wymogom w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu nie mniej rzetelne niż wymogi określone w dyrektywie (UE) 2015/849.

Czynniki ryzyka związane z siecią dystrybucji

16.10. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) Skomplikowane sieci dystrybucji, które ograniczają sprawowaną przez fundusz kontrolę stosunków gospodarczych i ograniczają jego zdolność do monitorowania transakcji, na przykład fundusz korzysta z dużej liczby subdystrybutorów na potrzeby dystrybucji w państwach trzecich.
- b) Dystrybutor znajduje się w jurysdykcji powiązanej z wyższym poziomem ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu zgodnie z definicją w ogólnej części niniejszych wytycznych.

16.11. Następujące czynniki mogą wskazywać na niższe ryzyko:

- a) Fundusz dopuszcza jedynie wyznaczony rodzaj inwestorów niskiego ryzyka, na przykład regulowane instytucje inwestujące jako zleceniodawca (np. zakłady ubezpieczeniowe prowadzące działalność w zakresie ubezpieczeń na życie) lub pracownicze programy emerytalne.
- b) Fundusz może zostać nabyty i wykupiony tylko przez firmę, która podlega wymogom w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu nie mniej rzetelne niż wymogi określone w dyrektywie (UE) 2015/849.

Krajowe lub geograficzne czynniki ryzyka

16.12. Następujące czynniki mogą przekładać się na wzrost ryzyka:

- a) Środki pieniężne klientów lub beneficjentów rzeczywistych zostały wygenerowane w jurysdykcjach powiązanych z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, zwłaszcza w jurysdykcjach powiązanych z wyższymi poziomami stwierdzonych przestępstw prania pieniędzy.
- b) Klient wnioskuje o wykupienie swojej inwestycji na rachunek w instytucji kredytowej zlokalizowanej w jurysdykcji związanej z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

Środki

16.13. Środki, które fundusze lub zarządzający funduszami muszą podjąć, aby stosować wymogi należytej staranności wobec klienta, będą zależały od tego, jak klient lub inwestor (jeżeli inwestor nie jest klientem) wchodzi do funduszu. Fundusz lub zarządzający funduszem powinni również podjąć środki uwzględniające ryzyko w celu ustalenia i weryfikacji tożsamości osób fizycznych, jeżeli takowe występują, które są ostatecznymi właścicielami lub kontrolują klienta (lub w imieniu których transakcja jest przeprowadzana), na przykład zwracając się do potencjalnego klienta o deklarację, kiedy po raz pierwszy zamierza przystąpić do funduszu, czy inwestuje we własnym imieniu, czy jest pośrednikiem inwestującym w imieniu kogoś innego.

16.14. Klient jest:

- a) osobą fizyczną lub prawną, która dokonuje bezpośredniego zakupu jednostek lub udziałów w funduszu na własny rachunek, a nie w imieniu innych inwestorów bazowych; lub
- b) instytucją, która, w ramach swojej działalności zawodowej, dokonuje zakupu jednostek lub udziałów we własnym imieniu i sprawuje kontrolę nad inwestycją na korzyść jednej osoby trzeciej lub większej ich liczby, które nie kontrolują inwestycji lub decyzji inwestycyjnych; lub
- c) instytucją, na przykład pośrednikiem finansowym, który działa we własnym imieniu i jest zarejestrowany w rejestrze udziałów lub jednostek funduszu, lecz działa na rzecz i na podstawie specjalnych instrukcji od jednej lub kilku osób trzecich (np. ponieważ pośrednik finansowy jest przedsiębiorstwem powierniczym, brokerem, operatorem rachunku depozytowego dla wielu klientów/rachunku typu omnibus lub operatorem podobnego porozumienia typu pasywnego); lub
- d) klientem instytucji, na przykład klientem pośrednika finansowego, jeżeli instytucja nie jest zarejestrowana w rejestrze udziałów lub jednostek funduszu (np. ponieważ fundusz inwestycyjny wykorzystuje pośrednika finansowego do dystrybucji udziałów lub jednostek funduszu, a inwestor dokonuje zakupu jednostek lub udziałów za pośrednictwem instytucji, i jest zarejestrowany w rejestrze udziałów lub jednostek funduszu).

Wzmoczone środki należytej staranności wobec klienta

16.15. W sytuacjach opisanych w wytycznych 16.14 (a) i (b) przykłady wzmoczonych środków należytej staranności, które fundusz lub zarządzający funduszem powinni stosować w sytuacjach wysokiego ryzyka, obejmują:

- a) uzyskanie dodatkowych informacji na temat klientów, takich jak reputacja i historia klienta, przed nawiązaniem stosunków gospodarczych;
- b) podjęcie dodatkowych działań w celu dalszego sprawdzenia dokumentów, danych lub uzyskanych informacji;
- c) uzyskanie informacji na temat źródła finansowania lub źródła majątku klienta i beneficjenta rzeczywistego klienta;
- d) wprowadzenie wymogu dokonywania płatności kwoty wykupu na rachunek pierwotnie użyty do inwestycji lub rachunek w wyłącznym lub wspólnym imieniu klienta;
- e) zwiększenie częstotliwości i intensywności monitorowania transakcji;
- f) wymóg dokonania pierwszej płatności na rachunek płatniczy otwarty wyłącznie na klienta lub wspólnie w instytucji kredytowej lub finansowej regulowanej w EOG lub w regulowanej instytucji kredytowej lub finansowej w państwie trzecim, którego wymogi w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu są nie mniej rzetelne niż wymogi określone w dyrektywie (UE) 2015/849;
- g) uzyskanie zatwierdzenia ze strony kadry kierowniczej wyższego szczebla w czasie pierwszej transakcji;
- h) wzmożone środki monitorowania stosunków klienta i indywidualnych transakcji.

16.16. W sytuacjach opisanych w wytycznej 16.14 (c), jeżeli ryzyko jest podwyższone, zwłaszcza jeżeli fundusz jest skierowany do ograniczonej liczby inwestorów, należy stosować wzmożone środki należytej staranności, które mogą obejmować środki wyznaczone w wytycznej 16.15 powyżej.

16.17. Jeżeli pośrednik finansowy ma siedzibę w państwie trzecim i nawiązał z funduszem lub kierownikiem funduszu stosunki podobne do bankowości korespondenckiej, środki opisane w wytycznych 16.20 i 16.21 nie mają zastosowania. W takich przypadkach, aby wywiązać się ze swoich obowiązków wynikających z art. 19 dyrektywy (UE) 2015/849, instytucje powinny stosować wobec pośrednika wzmożone środki należytej staranności wymienione w wytycznej sektorowej 8.14 – 8.17.

16.18. W sytuacjach opisanych w wytycznej 16.14 (d), jeżeli ryzyko jest podwyższone, w szczególności jeżeli fundusz jest skierowany do ograniczonej liczby inwestorów, należy stosować wzmożone środki należytej staranności, które mogą obejmować środki wyznaczone w wytycznej 16.15 powyżej.

Uprozczone środki należytej staranności wobec klienta

16.19. W sytuacjach opisanych w wytycznych 16.14 a) i 16.14 b), w sytuacjach niższego ryzyka, w zakresie dopuszczanym przez przepisy krajowe, pod warunkiem, że fundusze mogą zostać przeniesione w sposób podlegający weryfikacji na rachunek płatniczy lub z rachunku płatniczego otwartego wyłącznie na klienta lub wspólnie w instytucji kredytowej lub finansowej regulowanej w EOG, przykładem uproszczonych środków należytej staranności, które fundusz lub zarządzający funduszem mogą stosować, jest wykorzystanie źródła finansowania do spełnienia niektórych wymogów należytej staranności wobec klienta.

16.20. W sytuacjach opisanych w wytycznej 16.14 c), jeżeli pośrednik finansowy jest klientem funduszu lub zarządzającego funduszem, fundusz lub zarządca funduszu powinni stosować środki należytej staranności wobec klienta z uwzględnieniem ryzyka wobec pośrednika finansowego. Fundusz lub zarządzający funduszem powinni również podjąć środki uwzględniające ryzyko w celu ustalenia i weryfikacji tożsamości inwestorów reprezentowanych przez pośrednika finansowego, ponieważ inwestorzy ci mogliby być beneficjentami rzeczywistymi środków pieniężnych zainwestowanych przez pośrednika. W zakresie dopuszczanym przez prawo krajowe, w sytuacjach niskiego ryzyka fundusze lub zarządzający funduszami mogą stosować uproszczone środki należytej staranności podobne do środków opisanych w tytule I niniejszych wytycznych, na następujących warunkach:

- a) Pośrednik finansowy podlega wymogom przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu w jurysdykcji EOG lub w państwie trzecim, które stosuje wymogi w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu nie mniej rzetelne niż wymogi określone w dyrektywie (UE) 2015/849.
- b) Pośrednik finansowy jest skutecznie nadzorowany, jeżeli chodzi o stosowanie tych wymogów.
- c) Fundusz lub zarządzający funduszem podjął działania uwzględniające ryzyko, aby mieć pewność, że ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu powiązane ze stosunkiem gospodarczym jest niskie, między innymi na podstawie dokonanej przez fundusz lub zarządcę funduszu oceny działalności pośrednika finansowego, typów klientów, których przedsiębiorstwo pośrednika obsługuje, i jurysdykcji, na które przedsiębiorstwo pośrednika jest narażone.
- d) Fundusz lub zarządzający funduszem podejmują działania uwzględniające ryzyko, aby zyskać pewność, że pośrednik stosuje solidne środki należytej staranności wobec klienta z uwzględnieniem ryzyka wobec własnych klientów i beneficjentów rzeczywistych swoich klientów. W tym kontekście fundusz lub zarządzający funduszem powinni podjąć działania uwzględniające ryzyko w celu oceny adekwatności strategii i procedur pośrednika w zakresie należytej staranności wobec klienta, na przykład przez odniesienie do publicznie

dostępnych informacji na temat stosowania przez pośrednika wymogów lub bezpośredniej współpracy z pośrednikiem.

- e) Fundusz lub zarządzający funduszem podjął działania uwzględniające ryzyko, aby mieć pewność, że pośrednik dostarczy informacje i dokumenty dotyczące należytej staranności wobec klienta na temat swoich inwestorów bazowych bezpośrednio na żądanie, na przykład przez włączenie odpowiednich zapisów w umowie z pośrednikiem lub przez przetestowanie zdolności pośrednika do dostarczenia na żądanie informacji na temat należytej staranności wobec klienta.

16.21. W sytuacjach opisanych w wytycznej 16.14 d) fundusz lub zarządzający funduszem powinien stosować środki należytej staranności wobec klienta z uwzględnieniem ryzyka wobec ostatecznego inwestora jako klienta funduszu lub zarządcy funduszu. Aby spełnić wymogi należytej staranności wobec klienta, fundusz lub zarządzający funduszem może polegać na pośredniku zgodnie z warunkami określonymi w rozdziale II sekcja 4 dyrektywy (UE) 2015/849 i z zastrzeżeniem tych warunków.

16.22. W zakresie dopuszczanym przez prawo krajowe, w sytuacjach niskiego ryzyka fundusze lub zarządzający funduszami mogą stosować uproszczone środki należytej staranności. O ile warunki wymienione w wytycznej 16.20 zostaną spełnione, uproszczone środki należytej staranności mogą obejmować uzyskanie przez fundusz lub zarządzającego funduszem danych identyfikacyjnych z rejestru udziałów w funduszu wraz z informacjami określonymi w art. 27 ust. 1 dyrektywy (UE) 2015/849, które fundusz lub zarządca funduszu musi uzyskać od pośrednika w racjonalnym terminie. Fundusz lub zarządzający funduszem wyznacza ramy czasowe zgodnie z podejściem opartym na analizie ryzyka.

Wytyczna 17 Wytyczna sektorowa dla regulowanych platform finansowania społecznościowego

- 17.1. Do celów niniejszych wytycznych sektorowych wykorzystuje się i należy stosować następujące definicje określone w art. 2 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2020/1503: „usługa finansowania społecznościowego”, „platforma finansowania społecznościowego”, „dostawca usług finansowania społecznościowego” (CSP), „właściciel projektu” i „inwestor”. W niniejszej wytycznej sektorowej odniesiono się do pojęcia „klientów” w znaczeniu „klientów” zdefiniowanym w art. 2 ust. 1 lit. g) tego rozporządzenia.
- 17.2. CSP powinni uwzględniać zagrożenia wynikające z transgranicznego charakteru platform finansowania społecznościowego, w przypadku których klienci CSP mogą znajdować się w dowolnym miejscu na świecie, w tym w jurysdykcjach wysokiego ryzyka. CSP powinni znać swoich klientów, aby zapobiec wykorzystywaniu ich platform finansowania społecznościowego do finansowania fikcyjnych projektów inwestycyjnych przy użyciu nielegalnych funduszy lub nadużywaniu ich do celów finansowania terroryzmu, w przypadku gdy podawany jest fikcyjny powód dla projektu finansowania społecznościowego, który nigdy się nie urzeczywistnia, a środki uzyskane z finansowania społecznościowego są następnie wykorzystywane do finansowania ataku terrorystycznego.
- 17.3. Oprócz czynników ryzyka i środków określonych w tytule I, CSP powinni uwzględnić czynniki i środki ryzyka określone w niniejszej wytycznej sektorowej. CSP, którzy świadczą usługi inwestycyjne, powinny również zapoznać się z wytycznymi sektorowymi 16.

Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka związane z produktami, usługami i transakcjami

- 17.4. CSP powinni brać pod uwagę następujące czynniki ryzyka jako potencjalnie przyczyniające się do jego zwiększenia:
- a) CSP gromadzi środki za pośrednictwem platformy finansowania społecznościowego, ale uwzględnia przekazanie ich dalej w późniejszym terminie, w tym modele biznesowe, w których:
 - i. środki pieniężne są zbierane na poczet nieokreślonego projektu, a następnie przechowywane na rachunku inwestora do czasu określenia projektu; lub
 - ii. środki pieniężne są zbierane, ale mogą zostać zwrócone inwestorom, jeśli cel zbiórki nie został osiągnięty lub jeśli właściciel projektu nie otrzymał pieniędzy.

- b) CSP zezwala na przedterminowy wykup inwestycji, przedterminową spłatę pożyczek lub odsprzedaż inwestycji lub kredytów poprzez rynki wtórne.
- c) CSP nie nakłada żadnych ograniczeń pod względem wielkości, wolumenu lub wartości transakcji, obciążenia lub wykupu przetwarzanych za pośrednictwem platformy finansowania społecznościowego, ani pod względem wysokości środków, które mają być przechowywane na rachunkach inwestorów indywidualnych.
- d) CSP umożliwia inwestorom dokonywanie płatności na rzecz właściciela projektu za pośrednictwem platformy finansowania społecznego za pomocą instrumentów, które albo nie podlegają żadnemu systemowi regulacyjnemu, albo podlegają mniej rzetelnym wymogom w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu niż stawiane w dyrektywie (UE) 2015/849.
- e) CSP przyjmuje inwestycje pieniężne od inwestorów będących osobami fizycznymi lub osobami prawnymi nieobjętymi regulacjami lub zezwala na wycofanie gotówki przez tych inwestorów za pośrednictwem platformy finansowania społecznościowego.
- f) CSP zapewnia inwestorom lub pożyczkodawcom dźwignię finansową, uprzywilejowany wykup lub gwarantowany zwrot.
- g) CSP nie potwierdza swojego zobowiązania do odkupu papierów wartościowych i nie ma czasu na taki odkup.
- h) W przypadku instrumentów nieudziałowych nie podano w sposób zrozumiały nominalnej stopy procentowej, daty, od której odsetki stają się wymagalne, terminów płatności odsetek, daty wymagalności oraz stosowanej stopy zwrotu.
- i) CSP umożliwia dokonywanie płatności za pośrednictwem platformy finansowania społecznościowego w walutach wirtualnych.
- j) CSP umożliwia inwestorom i właścicielom projektu prowadzenie wielu rachunków na platformie finansowania społecznościowego, jeżeli nie są powiązane z konkretnymi projektami finansowania społecznościowego.
- k) CSP umożliwia dokonywanie transferów pomiędzy inwestorami lub właścicielami projektu na platformie finansowania społecznościowego.

17.5. CSP powinni brać pod uwagę następujące czynniki ryzyka jako potencjalnie przyczyniające się do jego zmniejszenia:

- a) CSP wymaga, aby fundusze przeznaczone na inwestycje, wykup, pożyczkę lub spłatę były pobierane w sposób możliwy do zweryfikowania z rachunku prowadzonego na nazwisko lub nazwę klienta w instytucji kredytowej lub instytucji finansowej, lub w instytucji płatniczej upoważnionej na podstawie dyrektywy (UE) 2015/2366, lub przesyłane na taki rachunek, z zastrzeżeniem wymogów w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu nie mniej rzetelnych niż te stawiane w dyrektywie (UE) 2015/849.
- b) CSP ustala limity o niskiej wartości na inwestycje, pożyczki, wykup i spłaty przetwarzane za pośrednictwem platformy finansowania społecznościowego, pod względem wielkości monetarnej i liczby płatności.
- c) CSP wymaga stałego lub dłuższego okresu utrzymywania inwestycji lub okresu spłaty pożyczek uzyskanych za pośrednictwem platformy finansowania społecznościowego.
- d) CSP ogranicza kwotę środków finansowych, które mogą być zdeponowane na dowolnym rachunku na platformie finansowania społecznościowego jednorazowo.
- e) CSP wykorzystuje technologię do wykrycia, czy inwestorzy lub właściciele projektu korzystają z wirtualnej sieci prywatnej (VPN) lub innych technologii, które ukrywają prawdziwą lokalizację i urządzenie podczas korzystania z platformy finansowania społecznościowego.
- f) CSP nie umożliwia zakładania wielu rachunków na platformie finansowania społecznościowego.

Czynniki ryzyka związane z klientami

17.6. CSP powinni brać pod uwagę następujące czynniki ryzyka jako potencjalnie przyczyniające się do jego zwiększenia:

- a) Charakter lub zachowanie klienta są nietypowe, na przykład:
 - i. W uzasadnieniu inwestycji lub pożyczki brakuje oczywistej strategii lub celu gospodarczego.
 - ii. Inwestor wnioskuje o wykup inwestycji w krótkim czasie po dokonaniu pierwszej inwestycji.
 - iii. Inwestor prosi o preferencyjne warunki lub o stały zwrot z inwestycji.

- iv. Inwestor lub właściciel projektu dokonuje transferów środków pieniężnych na platformę większych niż wymagane na cele projektu/ pożyczki, a następnie domaga się zwrotu nadpłaconych kwot;
 - v. Inwestor lub właściciel projektu jest osobą fizyczną lub prawną związaną z wyższym poziomem ryzyka prania pieniędzy;
 - vi. Właściciel projektu przyspiesza, nieoczekiwanie lub bez uzasadnionego powodu, uzgodniony harmonogram wykupu/spłaty, w drodze ryczałtu lub przedterminowego rozwiązania umowy; lub
 - vii. Wydaje się, że właściciel projektu niechętnie udziela informacji o projekcie lub inicjatywie, ubiegając się o finansowanie społecznościowe.
 - viii. Źródło pochodzenia środków na inwestycję jest niejasne, a inwestor niechętnie udziela tych informacji na wniosek CSP. Stopień zainwestowanych aktywów przekracza wielkość szacowanych płynnych aktywów inwestora. Zainwestowane środki są pożyczane.
 - ix. Inwestor nie jest rezydentem oraz nie ma żadnych innych powiązań z krajem, w którym znajduje się platforma finansowania społecznościowego lub przedmiot inwestycji.
 - x. Inwestor lub właściciel projektu to osoba zajmująca eksponowane stanowisko polityczne.
 - xi. Inwestor odmawia zapewnienia wymaganej należytej staranności wobec klienta.
- b) Inwestor lub właściciel projektu dokonuje transferu waluty wirtualnej.
 - c) Inwestor lub właściciel projektu byli uwikłani w wydarzenia o negatywnym wydźwięku.
 - d) Inwestora lub właściciela projektu objęto sankcjami.

Czynniki ryzyka związane z siecią dystrybucji

17.7. CSP powinni brać pod uwagę następujące czynniki ryzyka jako potencjalnie przyczyniające się do jego zwiększenia:

- a) CSP prowadzi platformę finansowania społecznościowego w całości przez internet, bez odpowiednich zabezpieczeń, np. elektronicznej identyfikacji osoby przy użyciu podpisu elektronicznego lub elektronicznego środka identyfikacyjnego, który spełnia wymogi rozporządzenia (UE) nr 910/2014
- b) Klienci są poddawani onboardingowi bez kontaktu fizycznego za pośrednictwem platformy finansowania społecznościowego bez żadnych ustanowionych zabezpieczeń.
- c) CSP działa poza jakimkolwiek systemem regulacyjnym, a zatem środki, które w przeciwnym razie byłyby stosowane w celu wykrywania i ograniczania potencjalnego wykorzystania platformy finansowania społecznościowego do celów związanych z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu, mogą nie istnieć. Pozostaje to bez uszczerbku dla stosowania wytycznej 11.

17.8. CSP powinni brać pod uwagę następujące czynniki ryzyka jako potencjalnie przyczyniające się do jego zmniejszenia:

- a) CSP korzysta z usług instytucji kredytowej lub finansowej w celu wykonywania usług związanych z obsługą środków pieniężnych lub przekazów pieniężnych. Alternatywnie CSP otwiera we własnym imieniu rachunek w regulowanej instytucji kredytowej lub finansowej, przez który przepływają transakcje pieniężne pomiędzy właścicielami projektu a inwestorami.
- b) CSP prowadzący platformę finansowania społecznościowego jest upoważniony jako instytucja płatnicza na podstawie dyrektywy (UE) 2015/2366 lub działa jako przedstawiciel instytucji płatniczej upoważnionej na podstawie dyrektywy (UE) 2015/2366 i bezpośrednio przetwarza transakcje pieniężne pomiędzy inwestorami i właścicielami projektu. Pozostaje to bez uszczerbku dla stosowania wytycznej 11.
- c) Inwestorzy i właściciele projektu spotkali się osobiście lub zostali sobie przedstawieni przez regulowanego pośrednika finansowego (instytucję kredytową lub firmę inwestycyjną), który przeprowadził pełną procedurę należytej staranności wobec klienta w odniesieniu do wszystkich klientów (właściciele projektu i inwestorów)

Krajowe lub geograficzne czynniki ryzyka

17.9. CSP powinni brać pod uwagę następujące czynniki ryzyka jako potencjalnie przyczyniające się do jego zwiększenia:

- a) CSP ma zasięg globalny, łącząc inwestorów, właściciele projektu i projekty z różnych jurysdykcji.

- b) Fundusze pochodzą z personalnych lub biznesowych powiązań z jurysdykcją, która według wiarygodnych źródeł charakteryzuje się znacznym poziomem korupcji lub innej działalności przestępczej, takiej jak terroryzm, pranie pieniędzy, produkcja i dostarczanie nielegalnych narkotyków lub inne przestępstwa źródłowe.
- c) Właściciel projektu lub inwestor, lub ich odpowiedni beneficjenci rzeczywiści, w stosownych przypadkach są zlokalizowani w jurysdykcji związanej z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu lub pozbawionej skutecznego nadzoru w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu. CSP powinni zwracać szczególną uwagę na jurysdykcje znane z tego, że zapewniają środki finansowe na działalność terrorystyczną lub z działalności grup popełniających przestępstwa terrorystyczne, a także na jurysdykcje podlegające sankcjom finansowym, embargu lub środkom (ogłoszonym np. przez UE lub ONZ), które są związane z terroryzmem, finansowaniem terroryzmu lub proliferacją.

Środki

- 17.10. CSP, które są podmiotami zobowiązanymi jako instytucje płatnicze posiadające zezwolenie na podstawie dyrektywy (UE) 2015/2366 lub działają jako przedstawiciel instytucji płatniczej posiadającej zezwolenie na podstawie dyrektywy (UE) 2015/2366, powinny stosować odpowiednie środki zawarte w wytycznej sektorowej 11 również do swoich usług w zakresie finansowania społecznego.
- 17.11. CSP, które są podmiotami zobowiązanymi jako instytucje inwestycyjne posiadające zezwolenie na podstawie dyrektywy (UE) 2014/65, powinny stosować odpowiednie środki zawarte w wytycznej sektorowej 15 również do swoich usług w zakresie finansowania społecznego.
- 17.12. CSP, które są podmiotami zobowiązanymi jako instytucje kredytowe posiadające zezwolenie na podstawie dyrektywy (UE) 2013/36, powinny stosować odpowiednie środki zawarte w wytycznej sektorowej 9 również do swoich usług w zakresie finansowania społecznego.
- 17.13. Przedsiębiorstwo posiadające zezwolenie na prowadzenie działalności jako CSP zgodnie z prawem krajowym i podlegające krajowym przepisom prawa w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu powinno stosować niniejsze wytyczne sektorowe i inne odpowiednie wytyczne sektorowe odpowiednio w celu zapewnienia zharmonizowanego i skutecznego nadzoru w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu w odniesieniu do CSP mających siedzibę w Unii.

Należyta staranność wobec klienta

17.14. CSP powinni stosować środki w zakresie należytej staranności wobec klienta zgodnie z tytułem I wobec wszystkich swoich klientów, niezależnie od tego, czy są to inwestorzy czy właściciele projektu.

17.15. CSP, którzy polegają na instytucjach kredytowych lub finansowych w zakresie pobierania środków od klienta lub przekazywania środków klientowi, powinny odnieść się do czynników ryzyka sieci dystrybucji w tytule I, a w szczególności upewnić się, że te instytucje kredytowe lub finansowe wprowadziły odpowiednie środki należytej staranności wobec klienta.

Wzmoczone środki należytej staranności wobec klienta

17.16. Jeżeli ryzyko powiązane z transakcją sporadyczną lub stosunkiem gospodarczym jest podwyższone, platforma CSP powinna stosować następujące wzmoczone środki należytej staranności:

- a) uzyskanie dodatkowych informacji od klientów zawierających transakcje na platformie, takich jak ich plany inwestycyjne i doświadczenie, przeszłość i reputacja, przed nawiązaniem stosunku gospodarczego (na przykład poprzez sprawdzenie otwartych źródeł lub kontrolę pod kątem niekorzystnych treści w mediach lub zlecenie opracowania niezależnego raportu opracowanego przez stronę trzecią w celu stworzenia pełniejszego profilu klienta);
- b) podjęcie dodatkowych działań w celu dalszego sprawdzenia dokumentów, danych lub uzyskanych informacji;
- c) uzyskanie informacji na temat źródła finansowania klientów i beneficjentów rzeczywistych klientów;
- d) wprowadzenie wymogu dokonywania płatności kwoty wykupu lub spłaty pożyczki na rachunek pierwotnie użyty do inwestycji lub rachunek w wyłącznym lub wspólnym imieniu zainteresowanych klientów;
- e) zwiększenie częstotliwości i intensywności monitorowania transakcji;
- f) wprowadzenie wymogu dokonania pierwszej płatności inwestycji lub pożyczki na rachunek płatniczy otwarty wyłącznie na zainteresowaną stronę lub wspólnie w instytucji kredytowej lub finansowej regulowanej w EOG lub w regulowanej instytucji kredytowej lub finansowej w państwie trzecim, którego wymogi w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu są nie mniej rzetelne niż wymogi określone w dyrektywie (UE) 2015/849;
- g) uzyskanie zatwierdzenia ze strony kadry kierowniczej wyższego szczebla w memencie transakcji, jeżeli klient korzysta z platformy po raz pierwszy;

- h) wzmożone środki monitorowania stosunków klienta i indywidualnych transakcji.

Uprozczone środki należytej staranności wobec klienta

17.17. W sytuacjach charakteryzujących się niskim ryzykiem oraz w zakresie dopuszczanym przez przepisy krajowe platformy finansowania społecznościowego mogą stosować uproszczone środki należytej staranności, które mogą obejmować:

- a) weryfikację tożsamości klienta i, w stosownym przypadku, beneficjenta rzeczywistego klienta w czasie nawiązywania stosunku gospodarczego zgodnie z art. 14 ust. 2 dyrektywy (UE) 2015/849; lub
- b) przy założeniu, że płatność zaksięgowana na rachunku w wyłącznym lub wspólnym imieniu klienta w regulowanej instytucji kredytowej lub finansowej w państwie należącym do EOG spełnia wymogi określone w art. 13 ust. 1 lit. a) i b) dyrektywy (UE) 2015/849.

Wytyczna 18: Wytyczne sektorowe dla dostawców świadczących usługę inicjowania płatności i dostawców świadczących usługę dostępu do informacji o rachunku

18.1. Stosując niniejszą wytyczną, instytucje powinny mieć na uwadze definicje zawarte w art. 4 pkt 18 i 19 dyrektywy (UE) 2015/2366, zgodnie z którymi:

- a) dostawca świadczący usługę inicjowania płatności to dostawca usług płatniczych świadczący usługi inicjowania płatności, które zgodnie z definicją zawartą w art. 4 pkt 15 dyrektywy (UE) 2015/2366 oznaczają usługi polegające na zainicjowaniu zlecenia płatniczego na wniosek użytkownika usług płatniczych w odniesieniu do rachunku płatniczego posiadanego u innego dostawcy usług płatniczych);
- b) dostawca świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku to dostawca usług świadczący usługi dostępu do informacji o rachunku, które zgodnie z definicją zawartą w art. 4 pkt 16 dyrektywy (UE) 2015/2366 oznaczają usługi *online* polegające na dostarczaniu skonsolidowanych informacji na temat co najmniej jednego rachunku płatniczego posiadanego przez danego użytkownika usług płatniczych u innego dostawcy usług płatniczych albo u więcej niż jednego dostawcy usług płatniczych);

18.2. Instytucje powinny wziąć pod uwagę, że mimo iż dostawcy świadczący usługę inicjowania płatności i dostawcy świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku są podmiotami zobowiązanymi na podstawie dyrektywy (UE) 2015/849, ryzyko podstawowe prania pieniędzy i finansowania terroryzmu z nimi związane jest ograniczone ze względu na fakt, że:

- a) dostawcy świadczący usługę inicjowania płatności, chociaż uczestniczą w łańcuchu płatności, nie wykonują samodzielnie transakcji płatniczych i nie przechowują środków użytkowników usług płatniczych;
- b) dostawcy świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku nie uczestniczą w łańcuchu płatności i nie przechowują środków użytkowników usług płatniczych.

18.3. Oferując usługi inicjowania płatności lub usługi dostępu do informacji o rachunku, dostawcy świadczący usługę inicjowania płatności i dostawcy świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku powinni uwzględniać, wraz z tytułem I, przepis określony w niniejszej wytycznej sektorowej.

Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka związane z klientami

18.4. Oceniając ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, dostawcy świadczący usługę inicjowania płatności i dostawcy świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku

powinni brać pod uwagę co najmniej następujące czynniki jako potencjalnie przyczyniające się do zwiększenia ryzyka:

- a) w przypadku dostawców świadczących usługę inicjowania płatności: Klient dokonuje transferów środków z różnych rachunków płatniczych na rzecz tego samego odbiorcy, które po zsumowaniu stanowią dużą sumę nie mającą wyraźnego uzasadnienia ekonomicznego lub prawnego, lub które dają dostawcy świadczącemu usługę inicjowania płatności uzasadnione podstawy do podejrzeń, że klient próbuje ominąć określone pułapy monitorowania;
- b) w przypadku dostawców świadczących usługę dostępu do informacji o rachunku: klient dokonuje transferów środków z różnych rachunków płatniczych na rzecz tego samego odbiorcy lub otrzymuje środki z różnych rachunków płatniczych od tego samego płatnika, które po zsumowaniu stanowią dużą sumę nie mającą wyraźnego uzasadnienia ekonomicznego lub prawnego, lub które dają dostawcy świadczącemu usługę dostępu do informacji o rachunku uzasadnione podstawy do podejrzeń, że klient próbuje ominąć określone pułapy monitorowania;

Czynniki ryzyka związane z siecią dystrybucji

18.5. Oceniając ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, dostawcy świadczący usługę inicjowania płatności i dostawcy świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku mogą chcieć odnieść się do opinii Europejskiego Urzędu Nadzoru w sprawie wykorzystania innowacyjnego rozwiązania w procedurze zachowania należytej staranności wobec klienta (JC 2017 81).

Krajowy lub geograficzny czynnik ryzyka

18.6. Oceniając ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, dostawcy świadczący usługę inicjowania płatności i dostawcy świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku powinni brać pod uwagę następujące czynniki jako potencjalnie przyczyniające się do zwiększenia ryzyka, zwłaszcza w przypadku gdy klient dokonuje płatności, korzystając z wielu rachunków prowadzonych przez różnych dostawców usług płatniczych prowadzących rachunek:

- a) W przypadku dostawców świadczących usługę inicjowania płatności: klient inicjuje płatność na rzecz jurysdykcji powiązanej z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu lub państwa trzeciego wysokiego ryzyka lub osoby, co do której wiadomo, że ma powiązania z tymi jurysdykcjami.
- b) W przypadku dostawców świadczących usługę dostępu do informacji o rachunku: klient otrzymuje fundusze od lub wysyła fundusze do jurysdykcji powiązanych z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu lub państwa trzeciego wysokiego ryzyka lub od/do osoby, co do której wiadomo, że ma powiązania z tymi jurysdykcjami, lub klient łączy rachunki płatnicze prowadzone w imieniu wielu osób w więcej niż jednej jurysdykcji.

18.7. Oceniając ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, dostawcy świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku i dostawcy świadczący usługę inicjowania płatności powinni brać pod uwagę następujące czynniki jako potencjalnie przyczyniające się do zmniejszenia ryzyka:

- a) W przypadku dostawców świadczących usługę inicjowania płatności: klient inicjuje transakcję płatniczą do państwa członkowskiego EOG lub do państwa trzeciego, które stosuje wymogi w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu nie mniej rzetelne niż wymogi określone w dyrektywie (UE) 2015/849.
- b) W przypadku dostawców świadczących usługę dostępu do informacji o rachunku: rachunki płatnicze klienta są prowadzone w państwie członkowskim EOG.

Środki

18.8. Klient jest:

- a) W przypadku dostawców świadczących usługę inicjowania płatności: klientem jest osoba fizyczna lub prawna, która posiada rachunek płatniczy i wnioskuje o zainicjowanie zlecenia płatniczego z tego rachunku. W szczególnym przypadku, gdy dostawca świadczący usługę inicjowania płatności utrzymuje stosunek gospodarczy w rozumieniu art. 3 pkt 13 dyrektywy (UE) 2015/849 z odbiorcą w celu oferowania usług inicjowania płatności, a nie z płatnikiem, a płatnik współpracuje z odpowiednim dostawcą świadczącym usługę inicjowania płatności w celu zainicjowania pojedynczej lub jednorazowej transakcji na rzecz odpowiedniego odbiorcy, wówczas klientem dostawcy świadczącego usługę inicjowania płatności do celów niniejszych wytycznych jest odbiorca, a nie płatnik. Pozostaje to bez uszczerbku dla art. 11 dyrektywy (UE) 2015/849 i tytułu I niniejszych wytycznych, zwłaszcza w odniesieniu do transakcji sporadycznych, oraz obowiązków dostawców świadczących usługę inicjowania płatności wynikających z dyrektywy (UE) 2015/2366 i innych obowiązujących przepisów UE.
- b) W przypadku dostawców świadczących usługę dostępu do informacji o rachunku: klientem jest osoba fizyczna lub prawna, która zawarła umowę z dostawcą świadczącym usługę dostępu do informacji o rachunku. Może być to osoba fizyczna lub prawna, która jest posiadaczem rachunku płatniczego lub wielu takich rachunków.

18.9. Dostawcy świadczący usługę inicjowania płatności i dostawcy świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku powinni podjąć odpowiednie działania w celu identyfikacji i oceny ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związanego z ich działalnością gospodarczą. W tym celu dostawcy świadczący usługę inicjowania płatności i dostawcy świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku powinni uwzględniać wszystkie dostępne im dane. Rodzaj danych, do których mają dostęp, będzie zależał m.in. od konkretnej usługi oferowanej klientowi, za wyraźną zgodą użytkownika usług płatniczych i które są niezbędne do świadczenia ich usług, zgodnie z art. 66 ust. 3 lit. f) i art. 67 ust. 2 lit. f) dyrektywy (UE) 2015/2366.

- 18.10. Biorąc pod uwagę art. 11 dyrektywy (UE) 2015/849, dostawcy świadczący usługę inicjowania płatności i dostawcy świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku powinni określić zakres działań dotyczących zachowania należytej staranności wobec klienta w sposób uwzględniający ryzyko, biorąc pod uwagę wszystkie dane, do których mają dostęp za wyraźną zgodą użytkownika usług płatniczych i które są niezbędne do świadczenia ich usług, zgodnie z art. 66 ust. 3 lit. f) i art. 67 ust. 2 lit. f) dyrektywy (UE) 2015/2366. W większości przypadków niski poziom ryzyka podstawowego związanego z tymi modelami biznesowymi oznacza, że uproszczone środki należytej staranności będą normą. W odniesieniu do przypadków niskiego ryzyka oraz w zakresie, w jakim prawo krajowe zabrania lub ogranicza stosowanie uproszczonych środków należytej staranności, dostawcy świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku i dostawcy świadczący usługę inicjowania płatności mogą dostosować swoje środki należytej staranności wobec klienta i odpowiednio stosować wytyczną 18.15.
- 18.11. Monitorowanie: W ramach swoich procedur należytej staranności wobec klienta, dostawcy świadczący usługę inicjowania płatności i dostawcy świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku powinni zapewnić, aby ich systemy przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu były skonfigurowane w sposób, który ostrzega ich o nietypowych lub podejrzanych transakcjach, biorąc pod uwagę wszystkie dane, do których mają dostęp za wyraźną zgodą użytkownika usług płatniczych i które są niezbędne do świadczenia ich usług, zgodnie z art. 66 ust. 3 lit. f) i art. 67 ust. 2 lit. f) dyrektywy (UE) 2015/2366. Dostawcy świadczący usługę inicjowania płatności i dostawcy świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku powinni stosować własne typologie lub typologie stron trzecich w celu wykrywania transakcji nietypowych.

Należyta staranność wobec klienta

- 18.12. Dostawcy świadczący usługę inicjowania płatności i dostawcy świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku powinni stosować środki należytej staranności wobec klienta wobec swoich klientów zgodnie z tytułem I.
- 18.13. Zgodnie z art. 13 Dyrektywy (UE) 2015/849 za każdym razem, gdy dodawany jest rachunek, dostawca świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku powinien zapytać klienta lub zweryfikować za pomocą innych środków, czy rachunek jest jego własnym rachunkiem, rachunkiem wspólnym, czy też rachunkiem osoby prawnej, do którego klient jest upoważniony (np.: stowarzyszenie, rachunek firmowy).

Wzmoczone środki należytej staranności wobec klienta

- 18.14. W sytuacjach podwyższonego ryzyka przedsiębiorstwa powinny stosować wzmoczone środki należytej staranności określone w tytule I.

Uprozczone środki należytej staranności wobec klienta

18.15. Instytucje powinny zawsze znać imię i nazwisko swojego klienta. Dostawcy świadczący usługę inicjowania płatności i dostawcy świadczący usługę dostępu do informacji o rachunku mogą rozważyć stosowanie uproszczonych środków należytej staranności, takich jak:

- a) poleganie na źródle finansowania jako dowodzie tożsamości klienta, jeżeli znane są dane dotyczące rachunku płatniczego klienta, a rachunek płatniczy prowadzony jest przez dostawcę usług płatniczych podlegającego przepisom EOG;
- b) przełożenie weryfikacji tożsamości klienta na późniejszy termin po nawiązaniu stosunków; W takim przypadku instytucje powinny dopilnować, aby ich zasady i procedury określały, w którym momencie należy zastosować środki należytej staranności wobec klienta;
- c) przyjęcie charakteru i celu stosunków gospodarczych;

Wytyczna 19: Wytyczne sektorowe dla firm prowadzących działalność kantorów wymiany walut

- 19.1. Instytucje świadczące usługi w zakresie wymiany walut powinny uwzględniać, wraz z tytułem I, przepisy określone w niniejszej wytycznej.
- 19.2. Instytucje powinny mieć na uwadze ryzyko podstawowe związane z usługami wymiany walut, które może narazić je na znaczące ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Instytucje powinny być świadome, że ryzyko to wynika z prostoty transakcji, ich szybkości i często gotówkowego charakteru. Instytucje powinny również mieć na uwadze fakt, że ich zrozumienie ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu związanego z klientem może być ograniczone ze względu na to, że zazwyczaj przeprowadzają oni transakcje sporadyczne, a nie nawiązują stosunków gospodarczych.

Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka związane z produktami, usługami i transakcjami

- 19.3. Instytucje powinny brać pod uwagę następujące czynniki jako potencjalnie przyczyniające się do zwiększenia ryzyka:
- a) transakcja jest wyjątkowo duża w ujęciu bezwzględnym lub w porównaniu z profilem ekonomicznym klienta;
 - b) transakcja nie ma wyraźnego celu gospodarczego lub finansowego.
- 19.4. Instytucje powinny brać pod uwagę następujące czynniki jako potencjalnie przyczyniające się do zmniejszenia ryzyka:
- a) kwota będąca przedmiotem zmiany jest niska; instytucje powinny odnotować, że same niskie kwoty nie są wystarczającą przesłanką do obniżenia ryzyka finansowania terroryzmu.

Czynniki ryzyka związane z klientami

- 19.5. Instytucje powinny brać pod uwagę następujące czynniki jako potencjalnie przyczyniające się do zwiększenia ryzyka:
- a) zachowanie klienta:
 - i. transakcje klienta są tylko nieco poniżej obowiązującego pułapu w odniesieniu do należytej staranności wobec klienta, w szczególności gdy są one częste lub dokonywane w krótkim okresie czasu;
 - ii. klient nie może lub nie chce dostarczyć informacji o pochodzeniu środków;

- iii. klient żąda wymiany dużej ilości waluty obcej, która nie jest wymienna lub nie jest często używana;
- iv. klient wymienia duże ilości banknotów o niskich nominałach w jednej walucie na banknoty o wyższych nominałach w innej walucie lub odwrotnie.
- v. Zachowanie klienta wydaje się nie mieć uzasadnienia ekonomicznego;
- vi. klient odwiedza wiele siedzib tej samej instytucji w ciągu tego samego dnia (w zakresie, w jakim dana instytucja o tym wie);
- vii. klient pyta o pułap identyfikacyjny lub odmawia odpowiedzi na zwykłe lub rutynowe pytania;
- viii. klient dokonuje wymiany i środków w jednej walucie obcej na inną walutę obcą;
- ix. wymiana dużych kwot lub częste wymiany, które nie są związane z działalnością klienta;
- x. waluta sprzedawana przez klienta nie odpowiada walucie kraju, którego jest on obywatelem lub rezydentem;
- xi. klient kupuje walutę z nietypowej lokalizacji w porównaniu do swojej lokalizacji bez żadnego logicznego wytłumaczenia;
- xii. klient kupuje walutę, która nie odpowiada temu, co wiadomo o kraju docelowym klienta;
- xiii. klient kupuje lub sprzedaje dużą ilość waluty z jurysdykcji związanej ze znaczną liczbą przestępstw źródłowych w zakresie prania pieniędzy lub działalności terrorystycznej;

b) działalność gospodarcza klienta:

- i. działalność klienta jest związana z wyższym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu np. kasyna, kupno/sprzedaż metali szlachetnych i kamieni szlachetnych, handel złomem;

Czynniki ryzyka związane z siecią dystrybucji

19.6. Instytucje powinny brać pod uwagę następujące czynniki jako potencjalnie przyczyniające się do zwiększenia ryzyka:

- a) usługa jest świadczona w całości w internecie bez odpowiednich zabezpieczeń;

- b) świadczenie usług odbywa się za pośrednictwem sieci przedstawicieli.

Krajowe lub geograficzne czynniki ryzyka

19.7. Instytucje powinny brać pod uwagę następujące czynniki jako potencjalnie przyczyniające się do zwiększenia ryzyka:

- a) kantor znajduje się w jurysdykcji powiązanej z podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

Środki

19.8. Ponieważ przedmiotowa działalność gospodarcza opiera się przede wszystkim na transakcjach, instytucje powinny się zastanowić, jakie systemy monitorowania i kontroli wprowadzają w celu zapewnienia, aby były w stanie wykrywać próby prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, nawet jeżeli informacje uzyskane w ramach środków należytej staranności wobec klienta mają podstawowy charakter lub brakuje ich ze względu na brak nawiązania stosunków gospodarczych. Ten system monitorowania powinien być dostosowany do wielkości instytucji i narażenia na ryzyko.

Należyta staranność wobec klienta

19.9. Instytucje powinny jasno określić w swoich wewnętrznych politykach i procedurach, w którym momencie powinny podejmować działania związane z należyłą starannością wobec klienta w stosunku do swoich klientów okazjonalnych. Powinno to obejmować:

- a) Sytuację, w której transakcja lub zidentyfikowane transakcje powiązane wynoszą 15 000 EUR lub stanowią ekwiwalent pułapu krajowego (pułapów krajowych), jeśli jest on niższy, lub więcej. W politykach i procedurach należy jasno określić, w którym momencie seria jednorazowych transakcji staje się stosunkiem gospodarczym, biorąc pod uwagę kontekst działalności firm (tj. przeciętną normalną wielkość jednorazowej transakcji dokonywanej przez ich normalnych klientów).
- b) Sytuacja, w której istnieje podejrzenie prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

19.10. Instytucje powinny w każdym wypadku wprowadzić systemy i kontrole zgodnie z wytyczną 4.7 (b), aby:

- a) identyfikować powiązane transakcje (np. w celu wykrycia, czy ten sam klient odwiedza wiele biur w krótkim czasie);
- b) monitorować transakcje w sposób, który jest odpowiedni i skuteczny w świetle wielkości instytucji, liczby jej biur, wielkości i ilości transakcji, rodzaju

prowadzonej działalności, kanałów dostawy oraz ryzyka zidentyfikowanego w ramach ogólnej oceny ryzyka.

Wzmoczone środki należytej staranności wobec klienta

19.11. Jeżeli ryzyko związane z transakcją sporadyczną lub stosunkami gospodarczymi jest podwyższone, instytucje powinny stosować wzmoczone środki należytej staranności zgodnie z tytułem I, w tym, w stosownych przypadkach, wzmocnione monitorowanie transakcji (np. większą częstotliwość lub niższe pułapy), uzyskując dodatkowe informacje na temat charakteru i celu działalności lub źródła finansowania klienta.

Uprozczone środki należytej staranności wobec klienta

19.12. W zakresie dopuszczonym przez przepisy krajowe instytucje mogą rozważyć stosowanie uproszczonych środków należytej staranności w odniesieniu do sytuacji o niskim ryzyku, takich jak:

- a) przełożenie weryfikacji tożsamości klienta na późniejszy termin po nawiązaniu stosunków;
- b) weryfikację tożsamości klienta na podstawie płatności zaksięgowanej na rachunku w wyłącznym lub wspólnym imieniu klienta w instytucji kredytowej lub finansowej regulowanej w EOG.

Wytyczna 20: Wytyczna sektorowa dla finansowania przedsiębiorstw

- 20.1. Instytucje świadczące usługi w zakresie finansowania przedsiębiorstw powinny brać pod uwagę ryzyko podstawowe prania pieniędzy/finansowania terroryzmu związane z tą działalnością oraz mieć na uwadze, że działalność taka opiera się na bliskich relacjach doradczych, w szczególności z klientami korporacyjnymi i innymi stronami, takimi jak potencjalni inwestorzy strategiczni.
- 20.2. Oferując usługi w zakresie finansowania przedsiębiorstw, instytucje powinny stosować tytuł I, a dodatkowo przepisy określone w niniejszych wytycznych. Wytyczne sektorowe 12, 15 i 16 mogą być również odpowiednie w tym kontekście.

Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka związane z klientem i beneficjentem

- 20.3. Oferując usługi w zakresie finansowania przedsiębiorstw, instytucje powinny brać pod uwagę następujące czynniki ryzyka jako potencjalnie przyczyniające się do zwiększenia ryzyka:
- a) własność klienta jest nieprzejrzysta, bez żadnego oczywistego uzasadnienia handlowego lub prawnego. Na przykład gdy własność lub kontrolę powierzono innym podmiotom, takim jak trusty lub jednostki specjalnego przeznaczenia do celów sekurytyzacji, jak określono w art. 2 pkt 2 rozporządzenia (UE) 2017/2402 (SSPE);
 - b) struktury korporacyjne lub transakcje są złożone, takie jak długi łańcuch rachunków papierów wartościowych z wykorzystaniem przedsiębiorstw „skrzynka pocztowa”, lub brak przejrzystości, i wydaje się, że nie służy to żadnemu racjonalnemu celowi biznesowemu;
 - c) gdy nie ma dowodów na to, że klient otrzymał mandat lub zgodę kierownictwa wystarczająco wysokiego szczebla na zawarcie umowy;
 - d) istnieje niewiele niezależnych środków weryfikacji tożsamości klienta;
 - e) istnieje podejrzenie popełnienia wykroczenia, takiego jak nadużycie przy sprzedaży papierów wartościowych lub wykorzystywanie informacji wewnętrznych.
- 20.4. Oferując usługi w zakresie finansowania przedsiębiorstw, instytucje powinny brać pod uwagę następujące czynniki ryzyka jako potencjalnie przyczyniające się do zmniejszenia ryzyka: Klient jest:

- a. podmiotem administracji publicznej lub instytucją z jurysdykcji o niskim poziomie korupcji; lub
- b. instytucją kredytową lub finansową z jurysdykcji ze skutecznym systemem przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu i podlega nadzorowi pod kątem spełniania swoich zobowiązań związanych z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu.

Krajowe lub geograficzne czynniki ryzyka

- 20.5. Oferując usługi w zakresie finansowania przedsiębiorstw, instytucje powinny brać pod uwagę następujące czynniki ryzyka jako potencjalnie przyczyniające się do zwiększenia ryzyka:
- a. klient lub jego beneficjent rzeczywisty ma siedzibę w jurysdykcji powiązanej z podwyższonym ryzykiem prania pieniędzy i finansowania terroryzmu albo jest powiązany z taką jurysdykcją. Instytucje powinny zwracać szczególną uwagę na jurysdykcje o wysokim poziomie korupcji.

Środki

- 20.6. Wobec tego, że podmioty zapewniające finansowanie przedsiębiorstw będą, ze względu na charakter swojej działalności, gromadzić, w trakcie stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, istotne informacje, instytucje powinny wykorzystywać te informacje do celów przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu.

Wzmoczone środki należytej staranności wobec klienta

- 20.7. Jeżeli ryzyko powiązane ze stosunkami gospodarczymi lub transakcją sporadyczną jest podwyższone, instytucje powinny stosować wzmoczone środki należytej staranności wobec klienta, takie jak:
- a) dodatkowe kontrole struktury własności i zarządzania klienta, beneficjentów rzeczywistych, a w szczególności wszelkich powiązań klienta z osobami zajmującymi eksponowane stanowiska polityczne oraz zakresu, w jakim powiązania te wpływają na ryzyko prania pieniędzy/finansowania terroryzmu związane ze stosunkami gospodarczymi;
 - b) oceny uczciwości dyrektorów, udziałowców i innych stron mających znaczący udział w działalności klienta i transakcji finansowania przedsiębiorstw;
 - c) weryfikacja tożsamości innych właścicieli spółki kapitałowej lub osób sprawujących nad nią kontrolę;

- d) ustalenie źródła i charakteru zaangażowanych funduszy lub aktywów przez wszystkie strony transakcji, w stosownych przypadkach poprzez dowody lub zapewnienia odpowiednich stron trzecich;
- e) dodatkowe kontrole w celu określenia sytuacji finansowej klienta korporacyjnego;
- f) wykorzystanie dowodów w postaci innej niż dokumentu, takich jak spotkania z wiarygodnymi osobami, które znają dane osoby, np. bankierami, biegłymi rewidentami lub doradcami prawnymi. Instytucje powinny rozważyć, czy dowody te są wystarczające do wykazania, że klient prawidłowo przedstawił swoją sytuację osobistą i finansową. W przypadku stosowania tego rodzaju dowodów w postaci innej niż dokumentu należy udokumentować podstawy, na których podjęto decyzję;
- g) kontrole należytej staranności wobec klienta uwzględniające ryzyko w stosunku do innych stron porozumienia finansowego w celu uzyskania wystarczającej wiedzy ogólnej, aby zrozumieć charakter transakcji. Wynika to z faktu, że ryzyko prania pieniędzy mogą stwarzać dla instytucji nie tylko jej klienci, ale również strony transakcji, z którymi instytucja nie utrzymuje bezpośrednich stosunków gospodarczych. Instytucje powinny mieć na uwadze fakt, że strony te mogą obejmować:
 - i. cel przejęcia lub połączenia instytucji klienta;
 - ii. potencjalnych lub faktycznych inwestorów w klienta korporacyjnego;
 - iii. podmioty korporacyjne, w których instytucja posiada znaczny udział własnościowy (ale z którymi nie utrzymuje szerszych stosunków gospodarczych);
 - iv. potencjalnych przyszłych klientów;
 - v. w transakcjach sekurytyzacyjnych określonych w art. 2 pkt 1 rozporządzenia (UE) 2017/2402: agentów działających w imieniu SSPE (którzy mogą – ale nie muszą – być podmiotem objętym regulacją);
- h) instytucje świadczące usługi w zakresie finansowania przedsiębiorstw powinny stosować wzmocnione bieżące monitorowanie. W tym względzie instytucje, które stosują zautomatyzowane monitorowanie transakcji, powinny połączyć je z wiedzą i *know-how* pracowników zaangażowanych w daną działalność. Takie wzmocnione monitorowanie powinno prowadzić do jasnego zrozumienia, dlaczego klient podejmuje daną transakcję lub działalność; w tym celu instytucje powinny zapewnić, aby ich pracownicy wykorzystywali swoją wiedzę o kliencie

oraz o tym, co byłoby normalne w danym zestawie okoliczności, by móc dostrzec rzeczy nietypowe lub potencjalnie podejrzane.

- i) biorąc udział w emisji papierów wartościowych, instytucja powinna potwierdzić, że strony trzecie uczestniczące w sprzedaży instrumentów lub transakcji sekurytyzacyjnych inwestorom posiadają wystarczające własne ustalenia w zakresie należytej staranności wobec klienta;
- j) rozważając ryzyko prania pieniędzy/finansowania terroryzmu związane z instrumentami lub transakcjami sekurytyzacyjnymi, instytucja powinna rozumieć podstawowy cel gospodarczy porozumienia, w tym poziom intensyfikacji stosowania środków bezpieczeństwa finansowego właściwy dla różnych stron porozumienia, które może obejmować strony, z którymi instytucja nie utrzymuje bezpośrednich stosunków gospodarczych.

Uprozczone środki bezpieczeństwa finansowego

- 20.8. Instytucje powinny wykorzystywać informacje, którymi dysponują dzięki relacyjnej naturze działalności w zakresie finansowania przedsiębiorstw, skali transakcji oraz potrzebie oceny ryzyka kredytowego i ryzyka utraty reputacji, jakie niosą ze sobą uzgodnienia dotyczące finansowania przedsiębiorstw, również dla celów stosowania uproszczonych środków bezpieczeństwa finansowego.
- 20.9. W przypadku gdy instytucje mają do czynienia z pośrednikami, którzy prowadzą rachunki na rzecz swoich klientów, instytucje powinny stosować wytyczną sektorową 16.